

T.C
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

DEĞERLER EĞİTİMİNİN İLKOKULTOPLUM HİZMETİ
UYGULAMALARINA ETKİSİ

THE AFFECT OF EDUCATION OF VALUES IN IMPLEMENTATIONS OF
PRİMARY SCHOOL SOCIETY SERVICE

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

GİRESUN-2016

T.C
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

DEĞERLER EĞİTİMİNİN İLKOKUL TOPLUM HİZMETİ
UYGULAMALARINA ETKİSİ

THE AFFECT OF EDUCATION OF VALUES IN IMPLEMENTATIONS OF
PRIMARY SCHOOL SOCIETY SERVICE

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

GİRESUN-2016

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün .....tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Bilge KİRMANOĞLU'nun İlkokul Toplum Hizmeti Uygulamalarında Değerler Eğitiminin Etkisi başlıklı tezini incelemiş olup aday 26/01/2016 tarihinde, saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA	
Üye	Doç. Dr. Tolga ERDOĞAN	
Üye	Doç. Dr. Güven ÖZDEM	

ONAY

...../...../2016

Prof. Dr. Ali İhsan KOLCU

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlkokul Toplum Hizmeti Uygulamalarında Değerler Eğitiminin Etkisi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Bilge KİRMANOĞLU

ÖZET**DEĞERLER EĞİTİMİNİN İLKOKUL TOPLUM HİZMETİ
UYGULAMALARINA ETKİSİ****KİRMANOĞLU, Bilge****Giresun Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA****Ocak 2016, 128 sayfa**

Bu araştırma, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal kulüplerin toplum hizmeti çalışmalarında değerler eğitiminin etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmaya 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Yeşil Giresun İlkokulu 4\B öğrencileri ile Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. İlkokulu 4\A sınıfı öğrencileri katılmıştır.

Araştırmada, etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin uygulandığı deney grubu ile uygulanmadığı kontrol grubunun tutumları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla “ön test-son test kontrol gruplu deneysel” yöntemden yararlanılmış, nicel verilerin analizinde, aritmetik ortalama, frekans, yüzde, tekrarlanmış ölçümler için ANOVA ve Dunnet T3 Post Hoc testi kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Yeşil Giresun İlkokulu 4\B sınıfı öğrencileri ile Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. İlkokulu 4\A sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Deney grubu 20 (4/A), kontrol grubu ise 20 (4/B) öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada veriler, nicel araştırma tekniklerine uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekler aracılığıyla toplanmıştır. Bu bağlamda öğrencileri tanımak amacıyla “öğrenci tanıma formu”, öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla bir “yardımseverlik tutum ölçeği” geliştirilmiştir.

II

Araştırma sonucunda; Yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimin yapıldığı deney grubundaki öğrencilerin tutum puanlarının daha fazla yükseldiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası yardımseverlik değeri tutum puanları cinsiyete göre ve babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin öğretim süreci ve sürece ilişkin bulgular incelendiğinde; yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin toplum hizmeti çalışmalarında öğrencilerin daha bilinçli sürece katılmasını sağladığı, süreci somutlaştırdığı, yardımseverlik değerini öğrenmelerini ve içselleştirmelerini kolaylaştırdığı, eğitim sürecini daha zevkli bir hale getirdiği uygulama sürecinde görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değer Eğitimi, Yardımseverlik Değeri, İlköğretim, Toplum Hizmeti

ABSTRACT

THE AFFECT OF EDUCATION OF VALUES IN IMPLEMENTATIONS OF PRIMARY
SCHOOL SOCIETY SERVICE

KİRMANOĞLU, Bilge

Giresun University

The Institute of Social Sciences

The A.B.D. of Primary, Master's Thesis

Advisor: Asist. Prof. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

January 2016, 128 Page

The effect of the teaching of the values in the implementation of social service in primary school

This investigation has been applied to identify the effect of educational values in the social clubs in the Works of social service for the students of grade 4 in primary school .In 2013-2014 Educational Year the students of class 4/B from Yeşil Giresun Primary School and the students of class4/A from Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. Primary School joined the investigation.

In the investigation to show the difference in attitudes between the experimental group which the educational value 'ethnic origin Benevolence ' was applied and the control group which this educational value wasn't applied,Pre test –Final test with control group experimental approach was made use of.In the analysis of quantitative data ; arithmetical average ,frequency and percentage was used.In repeated measurements ANOVA and Dunnet T3 Post –Hoc was used.

The working group of the investigation consists of the students of class4/ B from Yeşil Giresun Primary School and the students of Class 4/A Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. Primary school .The experimental group consists of 20(4/A) ,the control group consists of 20(4/B).In total it consists of 40 students.

In the investigation in accordance with the qualitative and the quantitative techniques ,the data was compiled by the help of the measures which were formed by the investigator.In this context to know the student 'the form for recognizing the student' and to identify the attitudes of the students 'the scale of attitude of benevolence' were applied.

As a result of the investigation in the experimental group which ethnic origin teaching was applied in the value of benevolence,the attitude points of the students got higher.The experimental group and the control group students' pre experiment and final experiment points for the attitudes of benevolence were different in accordance with their gender and their fathers' job.When the teaching process of the value 'benevolence' based on activity and the diagnosis of this process were analyzed,it was observed during the process of the implementation that the teaching of the value 'benevolence' based on activity provide the students to join the process consciously in the Works of social service ,concretize the process,facilitate to learn the value 'benevolence' and internalize it ,make the learning process more enjoyable.

Key words:Teaching value,the value 'benevolence' ,Elementary School,Social Service

TEŐEKKÖR

Tez alıőmamın tđm aőamalarında her tđrlđ bilimsel desteği sağlayan, bilgi birikimleri ve değerli gđrűőleriyle katkı sağlayan değerli hocam Yrd.Do. Dr. Bđnyamin ETĐNKAYA'ya ve Do. Dr. Gđven ŐZDEM'e, uygulamamı yaptđđım bđtđn okulların idarecilerine, Őęretmenlerine ve Őęrencilerine de desteklerinden dolayı teőekkđr ederim.

Ayrıca tez çalıőmam sırasında maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen eőim Barış KĐRMANOęLU'na ve canım oğlum Ali Kemal KĐRMANOęLU'na da teőekkđr ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar DİZİNİ	VII
GRAFİKLER DİZİNİ	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	5
1.2. Problem Cümlesi	5
1.2.1 Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sayıtlar	8
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar	8

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Değer	10
2.1.1. Değer Kavramı	13
2.1.2. Değerlerin Özellikleri	15
2.1.3. Değer Türleri	17
2.1.4. Değerler Eğitimi	21
2.1.5. Değerler Öğretiminde Yaklaşımlar	26
2.1.5.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin):	26
2.1.5.2. Değerleri Belirginleştirme (Değer Açıklama) Yaklaşımı	27
2.1.5.3. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı	27
2.1.5.4. Değer Analizi Yaklaşımı	28
2.1.5.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)	28
2.1.5.6. Karakter Eğitimi	29

VI

2.1.6.Değerler Eğitimi Gerekliliği Nedenleri	30
2.1.7.Yardımsızlık Değeri.....	31
2.1.8. Yardımsızlık Değeri Boyutları	33
2.1.8.1. Fedakarlık.....	33
2.1.8.2. Merhamet.....	34
2.1.8.3. Sosyal Sorumluluk	34
2.1.8.4. İşbirliği	35
2.1.8.5. Paylaşmak	35
2.1.8.6. Gönüllülük	35
2.1.8.7. Cömertlik	36
2.2. Sosyal Kulüpler	36
2.2.1.Kulüpler ve Çalışma Esasları.....	38
2.2.2.Toplum Hizmeti.....	41
2.3. İlgili Araştırmalar	43
2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	43
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli	52
3.2. Çalışma Grubu	53
3.3.Veriler Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	54
3.3.1.Verilerin Toplanması	54
3.3.1.1. Öğrenci Tanıma Formu	54
3.3.1.2.Yardımsızlık Tutum Ölçeği	54
3.3.1.2.1.Yardımsızlık Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Analizleri.....	55
3.3.1.2.2. Açıklayıcı Faktör Analizi.....	60
3.4. Verilerin Analizi.....	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUMLAR	68
4.1. Bulgular.....	68

VII

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	77
5.1. Sonuç Ve Tartışma	77
5.2.Öneriler	82
6. KAYNAKÇA	84

7. EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme Alanları ve Öğrencilere Doğrudan Verilecek Değerler	10
Tablo 2. Başarı Testine Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Açısından Sınıflara Göre Dağılımı	53
Tablo 3. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı	55
Tablo 4. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı	57
Tablo 5. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Madde-Toplam Puan Korelasyonu... ..	58
Tablo 6. KMO and Bartlett Testi.....	60
Tablo 7. Yardımlaşma Tutum Ölçeği Maddelerinin Faktörlere Dağılımı.....	61
Tablo 8. Yardımlaşma Tutum Ölçeği ve Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon	63
Tablo 9. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Maddelerinin Ayırt Ediciliği.....	64
Tablo 10. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı	68
Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Değerler Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	69
Tablo 12. Deney Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	70
Tablo 13. Kontrol Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	71
Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	72
Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Anne Eğitimi Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	73
Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Baba Eğitimi Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	74
Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Anne Meslek Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	74
Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Baba Meslek Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	75
Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ekonomik Durum Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması	76

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Değerler Eğitimi Öncesi ve Sonrası Değerler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalaması.....	70
Grafik 2. Deney Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları.	71
Grafik 3. Kontrol Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları	72
.....	

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar eğitime ve eğitilme işi ile hep karşı karşıya gelmişlerdir. Her dönemde o devrin en iyi eğitimi verilmeye çalışılmıştır. Eğitim ve öğretim esnasında amaçların başında bilgi kazandırmak, meslek edindirmek gelmişse de insan davranışlarının, karakterlerinin ve kişiliklerinin oluşturulması içinde eğitim ve öğretim etkili bir rol üstlenmiştir. İnsanlar hep bilgili, becerikli, eğitilmiş, kendini iyi yetiştirmiş insanları kabul ederken aynı zamanda bu insanların davranışlarını da kontrol ederek, inceleyerek onlarla olan veya olacak olan ilişkilerine yön vermişlerdir (Ulusoy ve Dilmaç,2012).

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanında bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını ister. Dünyanın her yerinde eğitim, kişilerin içinde doğup büyüdükleri toplumun değer yargılarını benimsemelerini de ister. Türk milli eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk milli eğitimin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2007).

İnsanoğlu soyunu devam ettirirken çocuklarına eğitim yoluyla bildiklerini aktarabilen dünyadaki tek canlıdır. İnsanın bir sonraki kuşağa aktardığı mirasın tümüne kültür adı verilmektedir. İnsan kültür aktaran tek canlı olarak, deneyimlerini, bilgileri, düşüncelerini, inançlarını, zevklerini, acılarını vb. çeşitli yollarla diğer insanlara aktarır. Bu temel özelliği nedeniyle ilk insandan günümüze kadar insanoğlu kültürünü ve uygarlığını bazen ileri bazen de geri götürerek hep bir sonraki kuşağa aktarmıştır ve aktaracaktır. Bu aktarma etkinliğinde en önemli payı eğitim ve öğretim almaktadır (Çüçen, 2001).

Eğitim, bir toplumun veya bireyin sahip olduğu kültürü, bilgiyi, inancı, beceriyi, değerleri, sanatı ve benzerlikleri kendisinden sonra gelenlere aktarma sürecidir. Kısaca eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir. Sokrates eğitimin amacının topluma dogmatik ve ön yargılı olmayan, açık zihinli, erdemli ve evrensel değer ve doğruların olduğuna inanan bireyler yetiştirmek olduğunu ileri

sürer. Platon'a göre; eğitimin amacı, iyi ve doğru vatandaş yetiştirmek suretiyle, adaletli bir topluma ve devlete ulaşmaktır. John Locke'a göre eğitimin amacı, toplumun mutluluğunu ve refahını ileri götürecek insanlar yetiştirmektir. İyi karakter, erdemli eylem alışkanlıklarından ve iyi yetiştirmeden gelir (Çüçen, 2001).

İnsanlar biyolojik bir organizma olmanın ötesinde aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir ürünüdür. İnsanlar grup içinde doğarlar ve toplumsal niteliklerini gruplarda kazanırlar. Bu gruplar aracılığıyla toplumda geçerli olan bilgiler, değerler bireye aktarılır. Kişiler kültürlerini toplumsallaşma süreci içinde öğrenme yoluyla elde ederler. İnsan davranışlarının büyük kısmı öğrenilmiş davranışlardır. Kişiler başkalarıyla olan ilişkileri aracılığıyla toplumda geçerli olan değer, kural ve normları, tutumları, alışkanlıkları ve becerileri öğrenir (İçli, 2005).

Kişi hangi toplumda doğup büyürse, o toplumun doğal ve toplumsal şartlarına göre adapte olur ve kendi toplumuna uygun bir kişilik kazanır. İnsanlar toplumun kural ve değerlerini benimsediği halde, bir toplumun bütün fertleri birbirinin aynı değildir. Bir toplumun fertleri, bir yönleri ile birbirine benzeyen, fakat bazı yönleri ile de birbirinden çok farklı kişilikler kazanır (Altay, 1971).

Değerler kavramı, son birkaç yılın en gözde kavramlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde değerlere bu denli vurgu yapılması aslında değerlere verilen değer artması değil, değerlere duyulan ihtiyacın artması olarak yorumlanabilir (Arslan ve Yaşar, 2007).

Hemen hemen her düşüncenin ve her işin değer taşıyan önemli bir parçası vardır. Değerleri görmezden gelmek imkânsızdır. Çünkü aldığımız her karar değer içerir istekleri ve hedefleri, aradığımız sebepleri ve amaçları temsil ederler. Bilinçli veya bilinçsiz olarak hayatımızın her yönünü etkiler. Ayrıca, atacağımız adımları, verdiğimiz kararları ve tepkilerimizin niteliğini de belirler. Yani, değerler tutumlarımızın ve kabullerimizin arkasındaki gerçek etkenlerdir (Avcı, 2007; Bono, 2007; UNESCO, 2005). Bu yüzden değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için bilhassa çocuklara onların kazandırılması esastır. Bunun için aile içi eğitim, okul ve çevre çok büyük rol oynar (Bolay, 2007). Okullar, ailede kazanılan değerlerin daha da pekiştirileceği ve yeni bazı değerlerin kazanılacağı ortamlardır. Ailede olduğu gibi okulda da değerler eğitiminin yaşantıların bir parçası haline getirilerek verilmesi en uygun olan yoldur (Hükelekli, H. ve Gündüz, 2007). Bu yol; öğretmeyi,

model olmayı, karakter özelliklerini teshil etmeyi, ahlaki erdemleri, toplum değerlerini ve ortak geleceğimizin bağlı olduğu sorumlulukla kendini yönlendirmeyi kapsar (Kirschenbaum, 2000). Eğitimde birtakım nesnelere karşı olumlu veya olumsuz duyguların kazandırılması, toplum ve tabii ki devlet tarafından istenilen değerlerin nesillere aktarılması hedeflenir (Bacanlı, 2006).

Toplumun üyeleri olan insanların değerlere kendi çabaları ile sahip olmaları zordur. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlakî kararlar almasına ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması eğitim programlarının temel hedefleri arasında yer almalıdır. Oysa günümüzün modern eğitim sistemi bilgi ve beceriler üzerine yoğunlaşmaktadır. Modern eğitim sisteminin bilgi ve becerilere aşırı önem vermesi değerlerin ve görüşlerin ihmaline yol açmıştır. Bu eğitim sisteminin ürünü, olgun ve duygusal olarak dengeli olamayabilen ama zeki ve bilgili olan bir bireydir. Her zaman dürüst ve sorumluluk sahibi olmayan ama işini iyi yapan becerikli bir bireydir. Sosyal yetkinliğin gelişimi, iş etiği, teknolojik ve girişimcilik becerilerinin yanı sıra sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek için insanî değerleri ve standartları vermek de çok önemlidir (Ekşi, 2003; UNESCO, 2005).

Bu nedenle değerlerin kazandırılması için eğitim sistemimize ve özellikle öğretmenlerimize önemli görevler düşmektedir. Ancak artık okullarda değerlerin öğrencilere kazandırılması öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı yeni geliştirdiği öğretim programlarına doğrudan değerlerle ilgili konuları yerleştirmiştir. Özellikle Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında değerlere ve değerler eğitimine çok önem verildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi 4-5. ve 6-7. sınıf öğretim programlarında, öğrenciye verilmesi gereken değerler belirlenmiş ve bu değerlerin öğretiminde neler yapılması gerektiği açıklanmıştır. Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf öğretim programlarında adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik gibi doğrudan verilecek değerler belirlenmiş, ünitelerle ilişkilendirilmiş ve değerlerin öğretimine yönelik örnek etkinlikler verilmiştir. Programda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin açıklamalara da yer

verilmiştir. Değerlerin öğrencilere nasıl aktarılacağı “Okullarda seçilen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilmesi gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrenciler kendi değerlerinin farkına varması da sağlanabilir. Ayrıca, öğrenciler değerlerini anlamak ve değerlerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlâki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir” şeklinde ifade edilerek, değer öğretiminde kullanılan bu yaklaşımlar açıklanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı 2010).

Genel kabul gören ve toplumu bir arada tutan değerlerden birisi de iyiliği, cömertliği, dayanışmayı, fedakârlığı, merhameti, sosyal sorumluluğu, paylaşmayı ve gönüllülüğü içinde barındıran yardımseverlik değeridir. Bu değer, toplumda dayanışma ve bağlılığın sonucu olarak ortaya çıkmış bir tutumdur. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi, toplum içindeki dayanışmaya dolayısıyla da bireylerin yardımseverlik tutumunu sergileyerek bunu davranışa dönüştürmelerine bağlıdır. Komşusu aç ve muhtaç iken kendisi tok uyuyabilen bireylerden oluşan toplumların ilerlemeleri mümkün olmadığı gibi varlıklarını devam ettirmeleri de imkânsızdır. Toprak sahibi, çiftçi, sanayici, tüccar, esnaf ve her tür işi yapan kişiler birbirlerinden ve toplumun tümünden gördükleri yardımla gelişirler (Aktepe, 2010; Kolukısa, Oruç, Akbaba ve Dündar, 2005; Paine, 1985’ten akt., Koç, 2007).

Yardım, kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmaktır. Zor durumda olanlara yardım etmek toplumdaki her bireyin sahip olması gereken bir değerdir. Muhtaç durumda olanlara yardımcı olmak veya bu amaç için kurulmuş çeşitli sosyal örgütlere bağışta bulunmak başkalarına yardım etmekten çekinmemek, yardımı karşılık beklemeden yapmak, yardıma muhtaç hayvanlara yardım etmek, yardım kuruluşlarında gönüllü olarak çalışmak, yaşlılara yardım etmek, insanları birbirlerine yardımda bulunmaya teşvik etmek, yapılan yardımları unutmamak, kimsesizlere yardım etmek, yoksullara yardım etmek, insanlara iyi davranmak...kısacası yardımda bulunmayı sevmek ve istemek yardımseverlik değerinin göstergeleridir (Kolukısa ve ark., 2005; Şen, 2007). Bu değerlere sahip yardım- sever bireyler yetiştirmek, toplumsal dayanışma ve iş birliğinin sağlanabilmesinin temel koşullarından biridir (Çiftçi, Yüksel ve Yıldız, 2005). Toplumda ve dünyada çatışma ve şiddet olaylarının, sosyoekonomik

dengesizliklerin, savaşların ve hoşgörüsüzlüklerin önüne geçilerek sevgiyi, barışı, dostluğu ve *ekonomik refahı yerleştirmenin temelinin insanların başta yardımseverlik değeri olmak üzere, insanî değerlere sahip olmalarından geçtiği* görülmektedir.

Okullarda uygulanan öğretim programlarından başka sosyal etkinlikler önemli yer tutmaktadır. Sosyal etkinliklerde en çok kulüp çalışmaları ve toplum hizmetine yer verilmektedir.

Okullarda yapılan sosyal etkinlikler öğrencilerin pek çok beceri ve değerler kazanmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, okulda, sosyal etkinliklere de dersler kadar önem verilmesi gerekir.

İlköğretim okullarında 15 günde bir saat kulüp çalışmaları ve toplum hizmeti çalışmalarına ayrılmıştır. Yönetmelik gereği toplum hizmeti ve kulüp çalışmaları ders dışında danışman öğretmenin gözetiminde planlanan ve yürütülen çalışmalardır.

İlköğretim okullarında her öğrencinin bir kulüpte çalışma ve toplum hizmeti yapma zorunluluğu vardır. Bu çalışmada ilköğretim okullarında yer alan sosyal kulüp ve toplum hizmeti çalışmaları dikkate alınarak; sosyal kulüp çalışmalarında yer alan topluma hizmet uygulamaları açısından öğrencilere verilecek değerler eğitiminin etkili olup olmayacağı belirlenmeye çalışılacaktır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda bulunan sosyal kulüplerde Milli Eğitim Bakanlığının zorunlu kıldığı Toplum Hizmeti uygulamalarına katılacak öğrencilere verilecek değerler eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik değeri üzerindeki etkisini belirleyebilmektir. Aynı zamanda bu çalışma ile yardımseverlik tutum ölçeği geliştirilmesi de amaçlanmıştır.

1.2.PROBLEM CÜMLESİ

Öğrencilere verilen değerler eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik değerleri üzerinde bir etkisi var mıdır?

1.2.1 Alt Problemler

- 1) Değerler eğitimi programı sonucunda öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile annenin mesleği arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 6) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile babanın mesleği arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 7) Yardımlaşma Tutum Ölçeği puanları ile ailelerin ekonomik durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Değerler eğitim aracılığıyla geliştirilmesi ve olgunlaştırılması gereken önemli bir alan olduğu halde gereken yeri ve önemi alamamıştır. Değerler açısından olgunlaşmamanın sonucunda insanlar kendilerine ve diğer insanlara karşı olumsuz eylemlerde bulunabilmektedirler. Farklı düşünce ve inançlara hoşgörülle yaklaşmayan hatta bu düşüncelere kimi zaman baskı ve şiddet uygulayan insanlar bulunmaktadır. Ayrıca kendine ve sağlığına zarar veren insanlar da vardır. Bunların tümü değerler eğitiminin gereğini ve önemini vurgulamaktadır (Doğanay, 2006).

Okullarda toplumsal yaşamla ilgili birtakım değerlerin öğrencilere kazandırılması program aracılığıyla gerçekleşmektedir. Ancak programda her ünite için birer değer belirtilmesine rağmen doğrudan bu değerlerle ilgili kazanımlar ve bu değerlerin ne tür etkinliklerle öğrencilere kazandırılacağına ve nasıl değerlendirileceğine yeterince yer verilmemiştir. Değer eğitimi ile ilgili eksik yanlar ve uygulamada yaşanan bazı sıkıntılarda burada açığa çıkmaktadır.

Değerler bir anlamda toplumu ayakta tutan dinamiklerdir. Değerlerini yitirmeye başlayan bir toplum en güçlü sosyal kontrol aracını da yitirmeye başlamış demektir. Değerler bireylerden neyin yasaklandığını, neyin ödüllendirilip neyin cezalandırıldığını belirtirler (Avcı, 2007).

Toplumsal yaşamın düzenli işleyişi için yasalara uymak yetmez. Bunun yanı sıra ortak değerlerin, görenek ve geleneklerin toplumsal yaşam için birleştirici gücüne de gereksinim vardır. Başka bir deyişle, insancıl değerler olmadan toplum çarkı dönmez. Bütün dinler ve toplumsal yasalar adam öldürmeyi, hırsızlığı, başkasının hakkını çiğnemeyi günah ve suç saymışlardır. Ancak; doğruluk, konukseverlik, hoşgörü, güçsüzlere el uzatma, sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerler sadece yasa gücüyle insanlara benimsetilemezler. Toplumsal ilişkiler, insanların tek tek ve toplu halde insancıl değerlere bağlılığı ölçüsünde ve bu değerleri içselleştirmeleri ile düzenli olarak yürür (Yörükoğlu, 2003).

Okullarda uygulanan öğretim programlarından başka sosyal etkinlikler önemli yer tutmaktadır. Sosyal etkinliklerde en çok kulüp çalışmaları ve toplum hizmetine yer verilmektedir.

Kulüp çalışmaları, öğrencilerin eğitimine katkıda bulunması ve birçok ruhsal gereksinimlerini karşılaması açısından okulun eğitim programının önemli bir parçasıdır. Öğrenciler, bu etkinlikler yoluyla kendilerini yönetme alışkanlıkları kazanarak demokratik yaşama hazırlanabilirler, kültürel değerleri benimsemenin yanında, kendi sosyal kulüpleriyle ilgili yeni değerler geliştirebilirler. Öğrenciler, derslerde öğrendiklerini sosyal kulüp çalışmalarında uygulama olanağı bulabilir ve bu etkinlikler yoluyla okula bağlanabilirler. Öğrencilerin birlikte çalışma, iletişim, öğrenme, araştırma yeterlikleri daha iyi gelişebilir (Başaran, 2000).

Okullarda yapılan sosyal etkinlikler öğrencilerin pek çok beceri ve değerler kazanmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, okulda, sosyal etkinliklere de dersler kadar önem verilmesi gerekir.

Bu çalışma, ilkokul öğrencilerinin, kendilerine verilen değerler eğitimi ile sosyal yaşamlarında, toplum ilişkilerinde ve topluma hizmet çalışmalarında yardımlaşma düzeyi daha yüksek ve amaçlanan değerleri kazanmış bireyler olup olmayacaklarını belirleyebilmek açısından önemlidir.

Bu nedenle bu araştırma, değerler eğitimi verilerek desteklenen öğrenciler sosyal kulüp çalışmaları içindeki toplum hizmetinin öğrencilere kazandıracığı değerleri belirleyebilmek açısından önemli görülmektedir.

1.4. SAYILTILAR

Bu araştırmanın dayandığı temel sayılıtlar şunlardır:

1- Araştırmada öğrenciler için görüşme ve anket formları düzenlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin gerçek görüşlerini yansıttıkları düşünülmektedir.

1.5. SINIRLILIKLAR

1) Bu araştırma, 2014 yılında Giresun ili merkezinde yer alan ilkokullardaki 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların anlamları şöyledir:

İlköğretim: İlköğretim, 6-14 yaş çocuklarının eğitim ve öğretimini kapsar.

İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir (MEB, 2006).

Değer: “Bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları, kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” (MEB, 2009).

Sosyal Kulüp: İlköğretim ve ortaöğretimde öğrencileri değişik ilgi alanlarına yöneltip sosyalleşmeleri amacıyla oluşturulmuş kulüplerdir(MEB, 2005).

Sosyal Etkinlik: Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmaları ile her türlü gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor, münazara ve benzeri diğer etkinlikleri ifade eder (MEB, 2005).

Öğrenci Kulübü: Öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve okul dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan grubu ifade eder (MEB, 2005).

Toplum Hizmeti: Öğrencilerin, yaş ve bilgi seviyesine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla yapacakları çalışmaları ifade eder (MEB, 2005).

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. DEĞER

Genel amacı mutlu bireyler yetiştirmek olan hayat bilgisi dersinde şu kişisel nitelikler ve değerlerin geliştirilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir: Özsaygı, özgüven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe açıklık, vatanseverlik, kültürel değerleri koruma ve geliştirme (Demir ve İşcan Demirhan, 2007).

İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenme alanları ve öğrencilere doğrudan verilecek değerler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme Alanları ve Öğrencilere Doğrudan Verilecek Değerler

4. SINIF

Öğrenme Alanı	Doğrudan verilecek değer
Birey ve Toplum	Duygu ve düşüncelere saygı, Hoşgörü
Kültür ve Miras	Türk büyüklerine saygı, Aile birliğine önem verme, Vatanseverlik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğa sevgisi
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik
<i>Gruplar, Kurumlar ve sosyal beceriler</i>	<i>Yardımseverlik</i>
Güç, Yönetim ve Toplum	Bağımsızlık
Küresel bağlantılar	Misafirperverlik

MEB (2005).

İnsanoğlu doğası gereği sosyal bir varlıktır. Var oluşundan beri bir grup içinde olma eğilimi göstermiştir. İlk olarak aile şeklinde başlayan gruplaşma zamanla kabile, millet, devlet hatta milletler ve devletler birliği gibi oluşumlara gitmiştir. Günümüzde küreselleşme adı altında daha da büyük bir grup oluşturulmaya çalışılmaktadır. İnsanoğlu tek bir grup içinde olmakla da yetinmemekte toplum içinde kendine roller buldukça, sorumluluklar edindikçe bulunduğu grup sayısını arttırmaktadır. Kendini bir gruba ait hissetmediğinde ise kendine uygun yeni bir grup

oluşturma yoluna gitmektedir. Bu gruplaşmaların hepsi ortak değerlere, fikirlere inanışlara sahip insanların bir arada yaşama istekleri sonucunda ortaya çıkmakta ve bir arada yaşama isteğinin artışı ise daha fazla kuralın, değer, inanışın ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Gültekin, 2007).

Son birkaç yüzyıla baktığımızda değerler sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olmuştur. Son yüz yıllarda sosyal bilimlerin çeşitli alanında çeşitli bilim dalları bu konuyu bir araştırma konusu olarak ele aldıklarını görmekteyiz. Sosyologlar, sosyal psikologlar, antropologlar ve psikologlar bu alanda araştırma yapan bilim adamları arasında gösterebiliriz. Son yıllarda da kültürler arası psikologlar da değer kavramını ele alan bilim adamları arasında yer almışlardır. Değerlerin yapısı ve diğer değişkenlerle olan ilişkileri bugüne kadar araştırılmış olmasına rağmen değerlerin tam olarak neyi içerdiğine ilişkin henüz bir netlik kazandığını söylememiz zordur (Bacanlı, 2002; Mehmetoglu, 2006).

Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir. Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji başta olmak üzere; matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar önemli kılan insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır (Ulusoy, 2007). Bütün toplumlarda yaygın olarak ortak anlama gelen değerler kullanılır. Örneğin, altın kural (kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapmama) bütün toplumlarda vardır. Başkalarının varlığına saygı da başka bir evrensel değerdir. Özgürlük, adalet, cesaret ve kendine hâkim olma gibi değerler antik Yunandan beri görülür (Ryan ve Bohlin 1999).

Değerler, tutum ve inançlar gibi üç boyutludur. Değerlerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutu bulunmaktadır. Değerlerin bilişsel yönü, değerlerin farkına varmayı ve kavrayarak nerede kullanacağını bilmeyi kapsar. Değerlerin duyuşsal boyutunda ise iyi kötü, olumlu olumsuz gibi yargılar ve duygusal tepkiler vardır (Akbaş, 2004). İnsan, çevresindeki varlıkları anlamlandırmada kendisine özgü belirli ölçütler kullanır. Bu ölçütler kimi zaman duyu organlarının kimi zaman da duygusal yönün bir ürünüdür. Duyu organları ile elde ettiği özellikleri varlıkları tanımlamada kullanan insan, o varlığa önem atfetmede, kıymet biçmede duygusal olarak sahip

olduğu izlenimlerden yararlanır. Duygusal olarak sahip olunan bu izlenimlere genel olarak “değer” adı verilir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Değer, “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır” (Güngör, 1993). Çağlar (2005) ise değeri, bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler olarak adlandırılabilceğini ifade etmektedir. Öncül (2000)’e göre değer, genel olarak bir nesneye, varlığa ya da faaliyete; ruhsal, ahlaksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden, tanınan önem ya da üstünlük derecesidir. Erdem (2003), belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Akbaş (2004), toplumsal anlamda değerleri şöyle tanımlamıştır: Toplumca en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen şeylerdir. Bireysel anlamda değer ise bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar olarak tanımlamıştır.

Değer kavramı, Powney ve diğerleri tarafından (2004) tarafından şu şekilde açıklanmıştır: Değerler, inancın dini ve ahlaki alanlarını içerir. Değerler, aynı zamanda yaşamlarımızı nasıl devam ettirdiğimizi, düzenlediğimizi ve yaşadığımız deneyimler ile ilgili görüşleri işaret eder. Değerler bilgi, duygu ve davranışlarımızla ilgili olabilir.

Değerler doğru ve yanlış ayırmamıza yardım eden temel inançlardır. Hayata denge ve anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamamıza imkân tanıyarak, bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşantısının niteliği yükseltirler. Değerler doğuştan getirilmeyip, gözlem ve etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler (Bostrom, 1999).

Güngör (1993)’e göre değerler, bir bakıma hayatın amaçları durumundadır. Üstelik sadece bireysel olarak değil bireylerin başkalarının hayatı için de amaç olmasını beklediği niteliklerdir. Bu nedenle değerler bazen sadece bireyleri tanımlarken bazen de toplumu ya da toplumun büyük bir kesimini tanımlayıcı olgular niteliğinde olabilmektedir. Ahlaki davranış konusunda ise değer, bir kimsenin çeşitli insanları insanlara ait nitelikleri, istek ve niyetleri, davranışları değerlendirirken başvurduğu bir kriter demektir. Değer bir inanç olarak, insanın dünyasının belli bir kısmıyla ilgili idrak, duygu ve bilgilerinin bir karışımı olarak görölmektedir.

Değerler, sosyal normlardan üç yönden ayrı olmaktadır: Değer, bir davranış tarzına ya da var oluşun son durumuna işaret ederken; sosyal norm, sadece bir

davranış tarzına işaret eder. Bir değer, belirli durumların sınırlarını aşarken, sosyal norm belirli bir durumda belirli bir biçimde davranmak için bir emirdir. Değer daha kişisel ve içseldir; norm ise, birey için görüş birliğine dayalı ve dışsaldır. Ayrıca değerler, istenmeyen değer olarak dikkate alınması gereken öğelerin kurulması için standartlar olarak normların kabul edilmesi ya da reddedilmesi için temel sağlar (İşcan Demirhan, 2007).

Toplumların değişmesinde de “önce değer yargıları değişir”, sonra her şey değişmeye başlar, öyle ki bir süre sonra kendinizi bile tanıyamaz olursunuz. Toplumumuzda herkesin yakındığı “güvensizlik, sevgisizlik, yalancılık, birbirini ezme, üstün olma hırsı, insan kullanma, aşırı tüketicilik, ikiyüzlülük, göstermecilik, paraya ve mala tapmacılık” bütünüyle insanlık değerlerinin yitilmesinin sonucunda oluşmuştur (Atabek, 2004). “Global Değerler ve Kültürel Eğilimler” üzerine yapılan başka bir çalışmada toplumların değer algılamalarının birbirlerinden farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmada, dünya, ekonomik gelişmişlik açısından birinci dünya, ikinci dünya ve üçüncü dünya diye ayrılmıştır. Bu ayrıştırmaya göre, üçüncü dünyanın değerleri yaşamsal ihtiyaçlar, otoriteye bağlılık, dini bağlılık, iş ahlâkı, büyük aile ile güçlü ailevi bağları, iyi ile kötünün sınırları ve ebeveyn saygıdır. İkinci dünya modern değerler üzerinde durmaktadır. Bunlar başarı, bilim ve teknolojiye aşırı güven, bürokrasiye bağlılık, iş hayatı, paranın değerlendirilmesi, determinasyon ve çocuk-ebeveynin birbirine olan ihtiyacıdır. Yükselen değerleri ise kadınların güçlenmesi, etik tüketim anlayışı, toplumsal serbestlik ve şeffaflık olduğu görülmüştür. Birinci dünyanın değerleri ise, kendini ifade etme, kişisel sorumluluk ve karar verme, hoşgörü, hayal gücü, yaşamsal denge, ekoloji, sağlıklı yaşam ile özgür seçim olarak belirlenmiştir (Hines, 2008; Akt: Coşkun ve Yıldırım, 2009).

2.1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı üzerine yapılan tanımlama ve açıklamalara bakıldığında daha çok bu kavramların felsefi, psikolojik, sosyolojik ve eğitim bilimsel bakış açılarıyla ele alınan bazı farklı yaklaşım ve görüşler olduğu görülmektedir. Bazı sosyal bilimciler tarafından sosyal değerlerin hiçbir gerçekliğe sahip olmadığı değerlerin sosyal bilim çalışmalarında psikolojik ve etik bir olgu olduğu öne sürülmüştür. Ancak, günümüzdeki sosyal bilimciler değerlerin önemli bir sosyal olgu olduğu ve

bilimsel inceleme ve analize konu edilmesi noktasında fikir birliğine varmışlardır (Fichter, 2006).

İnsan değerleri, sosyal bilimler alanında sürekli ilgi çekmiş konulardan biridir. Bu ilgi, birçok sosyal bilimcinin değerleri insan davranışlarını anlama ve açıklamada temel bir öneme sahip olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Düşünce tarihi boyunca bireysel ve toplumsal yaşamın bir parçası olarak var olagelen değerlerin kaynağı ve kökeni insanoğlunun ilgisini çekmiş ve bu bağlamda değerler sorgulanmak istenmiştir (Topdemir, 2008).

Değer problemi felsefede değerlendirme problemi ve değerler problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü “iyi nedir?”, “güzel nedir?”, “faydalı nedir?”, “doğru nedir?” gibi soruları sormak, değerlendirme etkinliğini belirli açılardan problem haline getirmektir (Kuçuradi, 1998).

İnsan içinde bulunduğu gerçekliği değerlendiren tek varlıktır. İnsan gerçekliği değerlendirerek eylemlerde bulunur ve içinde yaşanan tarihsel ve kültürel dünyayı oluşturur. İnsan tarihsel süreç içinde kendini gerçekleştiren bir varlıktır, ama aynı şekilde tarih de insanı meydana getirir. Burada söz konusu olan tarih ve kültür, değerler dünyasıdır. İnsan, anlamlar ve değerler yaratan bir varlık olarak, bir anlamlar ve değerler dünyasında yaşar. Bu nedenle insan, hem kendisine hem de diğer her şeye bu anlam ve değerlerin içinden bakar (Günay, 2006).

Toplumsal değerler günlük hayatı belirleyen ve hatta organize eden değerlerdir. Bu değerler, aile yaşamından hukuk ve siyasal sisteme kadar geniş bir etki alanına sahiptir (Doğan, 2007).

Toplumsal yaşamın düzenli işleyişi için yasalara uymak yetmez. Bunun yanı sıra ortak değerlerin, görenek ve geleneklerin toplumsal yaşam için birleştirici gücüne de gereksinim vardır. Başka bir deyişle, insancıl değerler olmadan toplum çarkı dönmez. Bütün dinler ve toplumsal yasalar adam öldürmeyi, hırsızlığı, başkasının hakkını çiğnemeyi günah ve suç saymışlardır. Ancak; doğruluk, konukseverlik, hoşgörü, güçsüzlere el uzatma, sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerler sadece yasa gücüyle insanlara benimsetilemezler. Toplumsal ilişkiler, insanların tek tek ve toplu halde insancıl değerlere bağlılığı ölçüsünde ve bu değerleri içselleştirmeleri ile düzenli olarak yürür (Yörükoğlu, 2003).

Doğan (2000) tarafından ise değer kavramı, “bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket tarzı” olarak tanımlanmıştır.

Hacıkadıroğlu (2002) değeri, en geniş anlamıyla eleştirilen niteliklerin genel adı olarak tanımlamıştır.

Değer, insana özgü olanakları insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir değişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekteşirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır. Aristoteles’in değişiyle, kişilere “insanın işini” yapabilecek duruma gelmeleri için yardımcı olmak: insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekteşirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır; başka bir ifadeyle kişilere doğru bilmenin, doğru düşünmenin, doğru değerlendirmenin, doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktadır (Kuçuradi, 2003).

Değerler insanın tarih ve kültür varlığı olarak kendini gerçekteşirmesi bakımından olduğu kadar, kendisinin ne olduğunu bilmesi ve kendisini soruşturması bakımından da büyük önem taşır. Değerlerin hem eylem hem de bilme bakımından insan varoluşunun temeli olduğunu söylemek yerinde olur (Günay, 2003). Bu süreçte insanlarda var olan değer yargılarına baktığımız zaman insandan insana, toplumdan topluma, çağdan çağa değişim göstermektedir (Ezkıran, 2003). Değerleri bireysel değerlendirme edimlerinin bir ürünüdür. Nesnelere değer veren, onları değerli, değersiz kılan yalnızca insandır. Nesnelere değer yükleyen insanlardır (Büyükdüvenci, 2003).

Yukarıda ifade ettiğimiz değerler tanımlarından yola çıkarsak değer, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü olarak tanımlayabiliriz (Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

2.1.2. Değerlerin Özellikleri

Değerler bağlı oldukları kültürlere göre değişir. Hatta ait oldukları kültürler içinde dahi ayrılık gösterebilirler. Farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama o değere verdikleri önem derecesi farklı olabilir (Reboul,1995). Değerler değişime açık yapılarıdır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Değerler “herkesin anlaştığı noktalar” olarak bilinir. Eşitlik ilkesine inanırız ancak bazılarına adil davranılmazken eşit olmak ne demektir. Bazılarının iyi işi varken bazılarının açlıktan ölmesi, bazıları özel okullarda okurken bazılarının hiç okullarının olmaması adil midir, tam karşıtı eşitsizliktir. Bu konularda hepimiz hemfikir değiliz. Eşitlik bizi birleştirmiyor, ayırıyor. Adalet, ilgi, sorumluluk, dürüstlük, özgürlük ahlaki değerlerdir ama kurallar değildir. Ahlaki yaşamla ilişkilidir ama bize ne yapmamız gerektiğini anlatmaz (Snook, 2007).

Değerlerin önemli bir özelliği, doğuştan kalıtsal olarak bireyle birlikte gelmeyip yaşamın içinde kazanılmasıdır. Birey, ileriki dönemlerde kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek, onun tanınmasında temel ölçütler olarak işlev görecektir değerleri yaşarken kazanır. Bu yüzden bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğine mal ederek davranışları ile sergilemesi başlı başına bir eğitim sorunudur. Buna kısaca değerler eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Uygulanmakta olan İlköğretim Programında (MEB, 2009) değerlerin özellikleri şöyle sıralanmıştır:

- 1- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- 2- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- 3- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- 4- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- 5- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir.

Fichter (2006), değerlerin kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütler olduğunu vurgulayarak, değerlerin aşağıdaki özelliklere sahip olduğunun ortaya konabileceğini belirtmiştir:

- Değerler paylaşılırlar. Kişilerin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşmıştır.
- Değerler herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- Değerler ciddiye alınırlar. Kişiler değerleri ortak refahın korunması ve gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görürler.

- Değerler coşkularla birlikte bulunur. Kişiler yüce değerler uğruna özveride bulunur, dövüşür hatta bu uğurda ölürlür.
- Değerler kişilerarası uzlaşma gerektirdiği için kavramsal olarak diğer değerli nesnelere soyutlanabilir.

Gökçe (1994) tarafından yapılan çalışmada değerlerin genel özellikleri ise aşağıdaki biçimde ifade edilmiştir (Özensel, 2003):

- Değerler, temel seçici uyum standardıdır. Bu bağlamda değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür.
- Değerler kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır.
- Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir.
- Değerler sosyal bir boyuta sahiptirler. Değerler hem zihinsel hem de duygusal yönü belirten ifadelerdir.

2.1.3. Değer Türleri

Değerler ile ilgili çalışmalarda ve alan yazında değer türleri ile ilgili birçok gruplamanın ve sınıflamanın yapıldığı görülmektedir. Değerlerin gruplandırılması ile ilgili ilk çalışmalardan biri Spranger (1928) tarafından yapılmıştır. Spranger tarafından değerler altı grup halinde toplanmıştır. Bu değerler: Estetik, teorik (veya ilmi), iktisadi, siyasi, sosyal ve dini değerlerdir (Güngör, 1993).

Rokeach değerleri “amaç değerler” ve “araç değerler” olmak üzere iki grupta toplayan bir sınıflama geliştirilmiştir. Rokeach’un sınıflamasında her iki değer grubunda da 18’er tane değer bulunmaktadır (Rokeach, aktaran Akbaş, 2004).

Amaç Değerler; aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.

Araç Değerler; bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkar, kendini kontrol eden, kibar, kendine hakim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, kibar.

Amaç ve araç değerler birbirinden ayrı, fakat aynı zamanda karşılıklı olarak birbiriyle bağlantılıdır. Bir davranış tarzı, birkaç amaç değerini kazanımı için araç olabilir yine birkaç davranış tarzı bir amaç değerini kazanımı için araç olabilir. Amaç değerler, idealleştirilmiş varoluşun son durumlarına işaret eden değerler olarak; araç değerler de idealleştirilmiş davranış tarzlarına işaret eden değerler olarak tanımlanabilir (İşcan, 2007).

Temel insan değerleri teorisinde yer alan 10 farklı motivasyonel değerlerin tanımları ve hangi belirli özel değerleri kapsadıkları aşağıda verilmiştir

- Güç:** Sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde kontrol ya da üstünlük (Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, refah içinde yaşamak).
- Başarı:** Sosyal standartlara göre yetenek gösterme aracılığıyla kişisel başarı (Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, başkaları üstünde etkili biri olmak).
- Yaşamdan Haz Duyma:** Kişinin kendisi için keyif duyması ve duyguları okşayıcı memnunluk (Keyif, zevk, yaşamdan zevk alma).
- Uyarım:** Yaşamda heyecan, yenilik ve meydan okuma (Cesur olmak, dinamik ve heyecanlı bir yaşama sahip olmak).
- Öz Yönelim:** Bağımsız düşünce, davranış seçme, yaratma ve keşfetme (Yaratıcı olmak, özgür olmak, bağımsız olmak, meraklı olmak, kendi amaçlarını seçebilmek).
- Evrensellik:** Tüm insanlar ve doğanın refahı için anlayış, takdir, hoşgörü ve onları koruma (Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adaleti gözetmek, eşitlikten yana olmak, dünyada barış istemek, doğa ve sanat güzellikleriyle dolu bir dünyaya sahip olmak, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak).
- İyilikseverlik:** Sık olarak kişisel bağlantılarda bulunan insanların refahını koruma ve artırma (Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumlu sahibi olmak).
- Geleneksellik:** Geleneksel kültür veya bir dine inanmayı sağlayan düşüncelere, adetlere saygı gösterme, taahhüt etme ve kabul etme (Mütevazi olmak, yaşamın getirdiklerini kabullenmek, içten ve samimi bir biçimde dine ve inançlara bağlı olmak, geleneklere saygılı olmak, soğukkanlı ve sakin olmak)

•**Uyma:** Diğler insanların keyfini kaçıran ya da onlara zarar veren ve sosyal beklentileri veya normları ihlal etmeye neden olan davranışları, eğilimleri, itici güçleri sınırlama (Nazik olmak, kurallara uymak, kendini disiplin altına almak, aileye ve yaşlılara saygı göstermek).

•**Güvenlik:** Kendisinin, ilişkilerinin ve toplumun güvenliği, uyumu ve durağanlığı (Aile güvenliğine sahip olmak, ulusal güvenliğe sahip olmak, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, iyiliğe karşılık vermek)(Aktepe, 2010).

Prencipe ve Helwig (2002) tarafından yapılan çalışmada değerler altı genel gruba ayrılmıştır. Bu değerler şöyle sıralanmıştır:

- 1- Diğlerinin refahı ya da adalet ve haklarını içerdiği için doğrudan ahlaki değerler,
- 2- Diğlerinin refahı ya da hakları için fakat aynı zamanda bireysel kişilik veya karakter özelliklerini kapsayan ahlaki karakter değerleri,
- 3- Diğlerinin refah ve hakları için doğru sonuçlar gözetmese de bazen bireyler ve kültürel değer sistemleri tarafından kişisel erdem olarak belirlenen karakter özellikleri ile ilgili ahlaki olmayan karakter değerleri,
- 4- Politika dünyasında adalet ve doğruluk için demokratik değerler gibi potansiyel anlamlara sahip değerlerle ilgili siyasi ahlaki değerler,
- 5- Vatan sevgisi ya da vatanseverlik gibi diğler politik değerleri içeren geleneksel politik değerler,
- 6- İnanç ya da inanç uygulamasının dinsel sisteme bağlılığını yansıtan değerlerle ilgili dinsel değerler.

Sosyal değerlerin toplumun tabakalaşma sistemine olduğu kadar davranış örüntülerine, sosyal rollere ve süreçlere de yakından bağlı olduğunu belirten Fichter (2006) değerleri üçe ayırarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflama şöyle sıralanmıştır:

- 1- Değler zorlayıcılık derecelerine göre sınıflandırılabilir. Böylelikle değler sosyal kişiliği etkileme derecesine göre düzenlenmiş olurlar. Değlerin çiğnenmesi normal kişide suçluluk duygusu uyandıracaktır. Kişi bu değlere rıza göstermeye kendini bilinçli olarak zorunlu hisseder.
- 2- Sosyal değler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilir. Bu noktada en yüksek değler toplumun sürekliliği ve kamu refahı için neyin istendiğine ve hatta neyin önemli olduğuna işaret eder. Bu alan sevgi ve hakkaniyet ilişkilerinin en yoğun olduğu alandır.

3- Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Bir kültürdeki değerlerin sistematik analizi sonunda her temel kurumda kullanılan bir değer dizisinin varlığı saptanabilir.

Atabek (2004), beş değer sisteminden bahsetmektedir.

1. Kişilik değerleri
2. İşlev değerleri
3. Saygınlık değerleri
4. Ait olma değerleri
5. Statü değerleri

Bu değerleri Atabek (2004) şu şekilde açıklamıştır:

Kişilik değerleri; insanın kendisine ilişkin nasıl bir insan olduğuyla ilgili değerlerdir. Bağımsızlık, akılcı olmak, sorumluluk sahibi olmak, etkin olmak, bilimsel olmak, dayanışmacı olmak, üretici ve yaratıcı olmak, yetkin bireyler olmak gibi değerlerdir.

İşlev değerleri; Ne yaptığımıza, neye yaradığımıza ilişkin değerlerdir. Çalışkanlık, topluma ve çevresine yararlı olmak gibi değerlerdir.

Saygınlık değerleri; Bir toplumun ortak değer sisteminden gelir. İtibar, prestij değerleri de denir. Bir toplumun bireylerini yönlendiren değerleridir. İnsanlar bu değerlere sahip olabilmek için çalışır, bu değerler için meslek seçer, bu değerlere uygun yaşarlar. Toplumsal saygınlık, insanın içinde yaşadığı toplumda kabul görmesinin yoludur. Güvenilir olmak, dürüst olmak, hakkını arayan olmak gibi.

Ait olma değerleri; Kime ve neye ait olduğumuzu hissetmekle ilgilidir. Benim köküm nerde ve kimler, kendimi nasıl tanıtmalıyım, ben kimim ve nereye aidim gibi soruların cevabını kimlik değerleri verir. Aile, vatan, din, ulus, insanlık gibi.

Statü değerleri; Toplumdaki yerinizle bağlantılı değerlerdir. Bir toplumun bireylerini etkileyen çok önemli bir değer alanıdır. İnsanın bulunduğu yer, sahip olduğu etki, konum değerleridir.

Görüldüğü üzere değerlerin gerek tanımı ve gerekse sınıflamaları üzerinde fikir birliği bulunmamaktadır. Araştırmalar ile çoğunlukla farklı toplumlara özgü değerlerin, hangi değerlerin hangi toplumlarda daha fazla önemsendiğinin ve

evrensel olan değerlerin belirlenmesi yönünde bulgulara ulaşılmaya çalışılmaktadır (Gültekin, 2007).

Değerler nasıl tanımlanırsa ve sınıflandırılırsa sınıflandırılınsın, değerlerin toplumsal yaşamda insanlar için önemli oldukları gerçeği değişmemektedir. Çünkü değerler davranışlarımıza çoğu kez yön vererek toplumsal yaşamı belirli boyutlarıyla etkilemekte ve hatta şekillendirmektedirler. Değerlerin hem insan için hem de toplumsal yaşam için önemli bir yere sahip olması değerler eğitimi gündeme getirmiştir (Yalar,2010).

2.1.4. Değerler Eğitimi

Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başlar. Bu değerler eğitiminin çerçevesini, amaçlarını ve yönünü belirler (Doğan, 1997).

Eğitimciler, genç bireylerde değerler yaratmaya ve onları belirli istendik davranışlar oluşturmada cesaretlendirmeye çalışmaktadırlar. Çocuklara sürekli olarak “yemekten önce ellerini yıkamalısın”, “okulun camlarını kırmamalısın”, “ülkeni sevmelisin” gibi yapmaları ve yapmamaları gereken değerlerle ilgili bazı ifadeler söylenir. Bu ifadelerle yetişme sürecinde bireyin davranışları örnek eylemlerle biçimlendirilmeye çalışılır. Öğretmenler, anne-babalar ve toplum kendilerine göre güzellik, iyilik ve doğruluk değerlerine göre davranışları ödüllendirir ya da cezalandırır (Guttek, 2006).

Zaman zaman anne babalar ve öğretmenler çocukların çevresindeki insanlarla iyi geçinmediğini, onlara saygı duymadığını, kuralları tanımadığını söyleyerek bu durumdan yakınırırlar. Sosyal kuralları tanımayan, başkalarına saygı duymayı, sorumluluk almayı, akıllıca tartışmayı hiç öğrenmemiş bir çocuk çevresindekilerle konuşup anlaşmak yerine harekete geçerek hakkı saydığı şeyleri hemen sahiplenmeye yeltenir. Diğerlerinin hak ve özgürlüklerini zedeledikten nereye kadar gidebileceğini ve toplumsal yaşamda insanların insancıl bir biçimde bir arada yaşamalarını sağlamak için gerekli sorumluluğu paylaşmak zorunda olduklarını algılamaları ve buna göre davranmaları için çocukların değerlere gereksinimi vardır (Beil, 2003).

Bütün eğitimciler ve anne-babalar çocukları en iyi biçimde yetiştirmek çabasıdır. Çocuğun erdemli bir insan olarak toplumsal yaşamda yerini alması, en az iyi bir öğrenimden geçip başarılı bir yetişkin olması kadar önemsenir. Doğruluk, büyüklere saygı, törelere ve görgü kurallarına uyma, küçüklere ve güçsüzlere yardım, adil olma ve hak gözetme gibi değerler her toplumda ve her çağda insanlar için aranan nitelikler olmuştur (Yörükoğlu, 2003). Sözü edilen bu niteliklerin genç kuşaklara aktarılacak erdemli birer yurttaş olmaları büyük ölçüde kendileri için düzenlenecek değerler eğitimi ile mümkündür.

Toplum yaşamı ile ilgili doğruluk, büyüklere saygı, törelere ve görgü kurallarına uyma, küçüklere ve güçsüzlere yardım, adil olma ve hak gözetme gibi değerleri çocuklara kazandıran anne babalar ve öğretmenler çocuklara sadece yardım etmiş olmakla kalmazlar; aynı zamanda sıkıntılarını başkalarının sırtına yüklemek yerine, kendi sorunları olarak algılamalarını sağlarlar. Sağlam temel ilkelerle yetişmiş çocuklar, kendi ayakları üzerinde durabilen, kritik durumlarda nasıl davranacakları konusunda kararlı olmalarını sağlayan donanıma da sahip olurlar (Beil, 2003).

Eğitim sisteminin genel amaçları içerisinde yer bulan değerlerin öğrenciler tarafından kazanılıp kazanılmadığının test edilmeye ihtiyacı vardır. Çünkü okullarda bilişsel davranışlara ulaşma düzeyleri devamlı kontrol edilirken, duyuşsal davranışlar planlı bir şekilde kazandırılmamakta ve ölçülmemektedir. Öğrencilerin ilköğretim programları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeylerinin tespit edilmesi hem okullarımızın duyuşsal davranışları kazandırmadaki başarısını hem de toplumsal değerler hakkında aydınlatıcı olacaktır (Akbaş, 2004).

Değerler eğitiminde karşılaşılan önemli sorunlardan biri, onun bilgi boyutunun esas alınıp tutum ve davranış boyutunun genellikle göz ardı edilmesidir. Çünkü değerler, bilgi, duygu ve davranış olaylarının bir terkibi halindedir. Değerlerin eğitimine de bu bütünlük içinde bakılmalıdır. Bilmek önemli olmakla birlikte benimsenip davranışlara yön vermediği sürece değer eğitiminin başarısından söz edilemez. Bilgi boyutu kısaca, değerlerin ne olduğunu, neleri içerdiğini ve özelliklerini içerir. Duygu boyutu benimseme, kabul etme, önemine inanma gibi duygusal özelliklerden ve tutumlardan oluşur. Davranış boyutu ise değerlere ilişkin sahip olunan bilgi ve duyguların davranışlara yansımaları kapsar. Yalnızca bilgiler

verilip duygularla tamamlanmadığı sürece değerler, basit hesaplar konusu olmaktan öte gidemez (Güngör, 2000).

Bir toplumun öncelikli değerlerinin ne olduğu belirlenmeli, yeni nesillere kazandırılacak olan değerlerin eğitiminde yakın çevreden hareketle zengin ülke kültürümüzden, tarihimizdeki olumlu örnek şahsiyetlerden faydalanılmalıdır. Nasıl öğretileceğine dair uygun olan strateji, yöntem ve teknikler ortaya konulmalı, daha sonra etkinliklere dayalı zengin bir öğrenme-öğretme süreci ile desteklenmeli, uygun bir değerlendirme tekniği ile ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sonuçlar uzun vadede gözlemlenmeli verilen eğitimin etkililiği test edilmelidir. Ayrıca, çocuğun okulda aldığı değerler eğitiminin etkili olabilmesi, yakın veya uzak çevresindeki olumlu veya olumsuz davranışlar ile doğrudan ilgili olduğu da unutulmamalıdır (Aktepe, 2010).

Bireyin gelişim özellikleri, öğrenme tarzları, hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi, ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınarak değerler eğitiminde farklı öğretim yöntemlerinin kullanılması gerekir. İlköğretim I. kademe çocuğu somut işlemler döneminde bulunmaktadır. Öğreneceği şeyleri somutlaştırmalar yardımıyla öğrenmektedir. Bu dönem çocuğuna da yaparak yaşayarak öğrenme, model olma, gözlem fırsatları verme, filmler izletme gibi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Soyut tartışmalara, kavram analizlerine girilmemeli, ezberletmelerden olabildiğince uzak durulmalıdır (Aktepe, 2010).

İlköğretim II. kademe öğrencileri ise soyut işlemler döneminde bulunmaktadır ve artık bu öğrencilere değerler eğitiminin teorik temelleri verilebilir, tartışmalar yaptırılabilir, yeni değerler üretmeleri ya da eski değerleri eleştirmeleri istenebilir. Değer analizleri, araştırma ve gözleme dayalı muhakeme ve değer açıklama çalışmaları daha yoğun biçimde yapılabilir. Buna göre ilköğretim II. kademedен itibaren tartışma, sorgulama, araştırma ve incelemeler yaptırma, seminer ve konferanslarla bilgilendirmelerde bulunma gibi teorik temelli yöntem ve teknikler kullanılmaya başlanmalıdır (Aktepe, 2010).

Değerler eğitimi, soyut kavramlardan oluşan bir yapıdır. Bu soyut kavramları, öğrencilerin içselleştirmeleri zordur. Bu yüzden öğretilecek olan değerle ilgili etkinlik temelli eğitim yapılmalıdır. Hikâyeler, önemli şahsiyetler, örnek olaylar, geziler, kazandırılacak olan değerle ilgili filmler bu etkinliklerde kullanılırsa soyut

kavram olan değerler somutlaştırılmış olacak, çocuğun bu değerleri öğrenmesi kolaylaşacaktır (Aktepe, 2010).

Kirschhenbaum'a (1995) göre, değer eğitiminin iki hedefi vardır. Birinci hedef, genç insanın ve bütün insanların daha karakterli bir hayat sürmesi ve hayatından memnun kalmasını sağlamaktır. İkinci hedef ise, toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır. Bu ise insanları ve diğer yaşam grupları için Őekfat ve iyiliği temel alır. Sosyal yapı olarak mutluluğu izlemek, yaşam ve özgürlüğün değerlerini desteklemek için davranmadır. Kirschenbaum (1995), karşılaştırmalı eğitim yaklaşımını ileri sürerek değer eğitimi ve ahlaki eğitimini bir araya getirmiştir. Amacı değer eğitimi kapsamı içinde ortaya çıkmış yaklaşımları organize etmektir. Değer eğitiminde bugüne kadar değer gerçekleştirme, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ahlak eğitimi gibi dört önemli yaklaşım ortaya çıkmıştır.

Doğanay (2006)'a göre kendine ve sosyal-fiziksel çevresine karşı gerekli olan değerlerle donatılmamış bireyler, bilgileri ile insanlığın ve çevrenin zararına olan eylemler ortaya koyma tehlikesi taşımaktadırlar. Bu bakımdan değerlerin eğitim ile verilmesi büyük önem taşımaktadır. Değer eğitiminin eğitimin genel amaçları arasında her zaman yer almış ancak nasıl öğretileceği belirtilmediği için eksik kalmış, planlı olarak değil ancak az da olsa örtük bir Şekilde formal eğitim içinde görülebilen bir alan olduğunu belirtmektedir.

Değer eğitimi, formal eğitim içerisinde verilmesi gereken, yeni nesillerin kişilik gelişimine, toplumsallaşmasına katkı sağlayan bir alandır. Değer eğitimine ilişkin birçok yaklaşım tanımlanmakla birlikte, değerlerin kazandırılmasının oldukça zor olduğu ifade edilmektedir (Gültekin, 2007).

Hangi değerlerin okullarda öğretilmesi gerektiği konusunda da araştırmalar yapılmıştır. Okullarda hangi değerlerin daha önemli olduğunu belirtmeye yönelik bir araştırmada şu sonuçlar çıkmıştır. Araştırmaya katılanlar, çok önemliden daha az önemliye doğru şu Şekilde bir sıralama yapmışlardır. Sorumluluk, dürüstlük, iyi vatandaş, saygı, işbirliği, hoşgörü, Őeref, işe yarama (faydalı olma), i disiplin, Őekfat, adalet, doğruluk, hedef koyabilme, diğer insanlara hizmet, sebat (azim), seçme özgürlüğü, inançlı, cömert, bireysel haklar ve cesaret. Araştırmaya katılanlar sorumluluk sahibi olma, dürüst olma, iyi vatandaş olma ve saygılı olma değerlerine

çok önem vermektedir. Cesaretli olma, bireysel haklar, cömert olma ve inançlı olma gibi değerler daha az önemli görülmüştür (Wood ve Roach, 1999).

Okullarda hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği konusunda yapılan araştırmalar sonucunda farklı değerler önerilmiştir. Bennet; acıma, özdenetim, sorumluluk, arkadaşlık, çalışma, cesaret, yüreklilik, direnme, dürüstlük, içtenlik, güven değerlerini önermiştir. Wynneand Ryan; adalet, sağduyu, ölçülülük, cesaret, güven, umut, iyilik, görev bilinci değerlerini önermiştir. Lickona ise, sorumluluk, saygı, hoşgörü, sağduyu, özdenetim, yardımseverlik, acıma, yardımlaşma, yüreklilik, dürüstlük, adalet ve demokratik değerleri önermiştir (Akbaş, 2004).

Yapılan bir araştırmada, değer eğitimi için ihtiyaç duyulduğu sorusu sorulmuş ve açık uçlu cevaplar alınmıştır. Bunların gruplanması ile aşağıdaki liste oluşturulmuştur (Wood ve Roach, 1999):

- Önceki yıllarda olduğu gibi okul programlarında değerler yer almalıdır.
- Boşanmaların artması, değer eğitimi için ihtiyaç olduğunu gösterir.
- Değer eğitimi okulların ve öğretmenlerin esas görevidir.
- Bugünün gençleri diğer insanlara saygı duymuyor.
- Değer öğretimiyle, insanların öğrenmesi daha kolay olacaktır.
- Değer öğretimiyle daha iyi vatandaşlar yetiştirebiliriz.
- Okullarda değer öğretilmeli çünkü ailede öğretilmiyor.

Değer eğitimi çalışmalarının hedefine ulaşabilmesi için aşağıdaki etkinliklerin yapılması gerekmektedir. Bu etkinlikler şöyle sıralanmıştır (Northwiev Public Schools, Grand Rapids MI, aktaran Dilmaç, 2002):

- 1- Bireysel değer sistemleri aydınlanmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyallerin geliştirilmesi.
- 2- Yeni fikir ve materyallerin oldukça etkili kullanmaları için onlara birçok tecrübeli eğitimcinin ilgi göstermesi.
- 3- Değer kavramının kurulması için çeşitli teorilerin geliştirilmesi.
- 4- Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografilerin derlenmesi.
- 5- Değer eğitiminde bir diğerine nasıl daha iyi hizmet yapılacağını öğrenmek için birçok insanla birlikteliğin sağlanması.
- 6- Değer eğitimi ile ilgili araştırmalar hakkında birçok insana bilgi vermek.

2.1.5.Değerler Öğretiminde Yaklaşımlar

Değerler eğitimi ile ilgili alan yazın tarandığında geçmişten bugüne bu alanda çok farklı yaklaşımların geliştirildiği ve kullanıldığı görülmektedir. Bu yaklaşımların bir kısmı değerlerin doğrudan öğretimine odaklanırken bir kısmı da akıl yürütme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme süreçlerine odaklanarak değerlerin bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazanımına yöneliktir (Doğanay, 2006). Doğanay tarafından (2006) değer eğitimi yaklaşımları, “Değerlerin doğrudan eğitimi (telkin ve davranış değiştirme), Değerleri belirginleştirme, Değer analizi ve ikilem tartışması: Öğrencilerin bilişsel ahlaki gelişim düzeylerini yükseltme” başlıkları altında ifade edilmiştir.

Okullarda öğrencilere değerlerin kazandırılmasında, değerlerin doktrin şekilde verilmemesi ve ağırlıklı olarak değerler hakkında eleştirel düşünmeyi destekleyecek şekilde yapılandırılması görüşü kabul edilmektedir (Lickona, 1992). Değer eğitiminde kullanılacak birçok yöntem bulunmaktadır. Bunlar: Değer açıklama, değer analizi ve ahlaki muhakeme değer öğretimi yaklaşımlarıdır. Ağırlıklı olarak bu yöntemlerin tek tek kullanımı yerine birlikte kullanımının daha etkili olduğu vurgulanmaktadır (Halstead ve Taylor, 2000).

2.1.5.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin):

Telkin etme yaklaşımı 1970’de Blanchette ve diğerleri tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşımın amaçları, öğrencilere belirli değerleri aşlamak veya bunların öğrenciler tarafından içselleştirilmelerini sağlamak, öğrencilerin sahip oldukları değerleri değiştirmektir. Böylece öğrenciler, belirli istenen değerleri yansıtabilirler. Bu yaklaşımda süreç içerisinde; model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, küçümseme, azarlama, alternatifleri düzenleme, tamamlanmamış veya taraflı veriler sağlama, oyunlar ve benzetimler, rol oynama ve buluş yoluyla öğrenme kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda, öğretmenler her zaman değerleri öğrencilerine aktarma girişimindedirler. Aslında, tüm öğretmenler; bireyler, gruplar, sınıflarla etkileşimlerinde kaçınılmaz olarak, belirli davranış biçimlerinin cesaretlendirilmesi ya da teşvik edilmesiyle, belirli değerleri desteklerler. Ayrıca öğretmenler söyledikleriyle, yaptıklarıyla, verdikleri ödüller, cezalar, gülümsemeleri, kızmaları ile önem verdikleri değerlere işaret ederler. Sonuç olarak okullar ve öğretmenler,

öğrencilerin inançları, tutumları ve davranışları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptirler, birçok öğretmen değer aktarıcı rolünü yansıtmaktadır (İşcan Demirhan, 2007).

2.1.5.2. Değerleri Belirginleştirme (Değer Açıklama) Yaklaşımı

Bu yaklaşım değerlerin kazandırılması sürecinde seçenek çokluğuna saygı göstermektedir. Bu yaklaşıma göre, gençler geçmişte içselleştirdikleri değer ve normlar konusunda bilinçlendirilmeli, tutarlılıklar ve tutarsızlıkların farkına varmaları sağlanmalıdır. Sonra bu tutarlılık ve tutarsızlıklar üzerinde ayrıntılı olarak çalışılmalı, böylece gençlerin kendi kişisel kimliklerini bulmalarına olanak verecek düşünce, duygu ve karar birliği yaratılması sağlanmalıdır (Ziebertz, 2007). Değer açıklama yaklaşımı bireylerin kendi kişisel duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasına yoğunlaşır. Bu yaklaşım temel olarak bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu ve bunu nasıl belirledikleri düşüncesine dayanmaktadır. Telkin etme yaklaşımının tersine bu yaklaşımda bireyin neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkini ile değil, alternatifleri inceledikten sonra, bireyin özgürce kendisinin karar vermesi esastır (Doğanay, 2006).

2.1.5.3. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Bu değerler öğretimi yaklaşımı, Kohlberg'in gelişim kuramına dayanan bir ahlak eğitimi geleneksel eğitim yöntemlerinden çok farklıdır. Bu yeni ahlak eğitimi anlayışında temel değerleri irdelemek, toplumsal etkileşimi sağlamak, mantıksal çözümlenme ve akıl yürütmeyi güdülecek, sorumluluğu eşit olarak paylaşmak, demokratik bir ortamda rol almayı sağlamak esastır. Bu değer öğretimi yaklaşımda önemli olan düşünme ve muhakeme yapabilme gücünü kazandırarak öğretimi gerçekleştirmektir. Böyle bir programda öğretmenin rolü de diğerlerinden farklıdır; öğretmenin yargısı uyulması gereken tek ölçüt olmak yerine, farklı görüşlerden bir olarak sunulacaktır. Bu eğitim sürecinde öğrencilerin, bazı ahlaki yargıların diğerlerinden daha yeterli olduğu gereceğine, farklı yargı nedenleri inceleyerek kendi akıl yürütmeleri sonucu ulaşmalar söz konusudur (Çileli, 1986 ve Whitney, 1986).

2.1.5.4. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analiz yaklaşımı, Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Kurulu tarafından geliştirilmiş bir değerler eğitim yaklaşımıdır. Bu öğretim yaklaşımının amacı, öğrencilere, karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır (Sarı, 2007). Değer analiz yaklaşımı, değer kararlarını ve değerler yeterliliğini esas alır (Naylor ve Diem, 1987).

Değer analiz yaklaşımının hedeflerini aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Metcalf, 1971 ve Coombs, 1971).

- 1- Öğrencilere, bir değer kavramını değerlendirmeyi öğretmek.
- 2- Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardımcı olmak.
- 3- Öğrencilere, nasıl bazı değer kavramları hakkında genel bir değer yargısını paylaşan bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek.

Welton ve Mallan (aktaran Doğanay 2006) tarafından değer analizi yaklaşımında kullanılan süreç 8 aşama olarak belirtilmiştir. Bu aşamalar şöyle sıralanmıştır:

- 1- Değer sorununu belirleme,
- 2- Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma,
- 3- Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama,
- 4- Bilgi ve kanıtların uygunluğunu denetleme ve doğruluğunu değerlendirme,
- 5- Olası çözüm yollarını belirleme,
- 6- Çözüm yollarının her birinin olası sonuçlarını belirleme ve değerlendirme,
- 7- Seçenekler arasında birini seçme,
- 8- Seçilen öneri doğrultusunda davranışta bulunma.

2.1.5.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)

Örtük programlar resmi olarak açıkça belirtilmeyen programlardır (Yüksel, 2004). Ders dışı etkinlikleri de içine almaktadır. Bu programın en büyük özelliği yazılı olmamasıdır. Bu nedenle kavramın sosyolojik niteliği daha fazladır (Tezcan, 2003).

Örtük program, sınıflarda ve okullarda öğrenme sürecinin bir parçası olan çoğu zamanda farkına varılamayan veya istenilerek verilemeyen bilgi, değer, tutum ve inançları kapsamaktadır (Horn, 2003 ve Sarı, 2007). Bottery (1990) örtük (gizli) programı; manipülatif müfredat, gayri resmi müfredat, düşünülmemiş aktiviteleri içeren unutulmuş müfredat ve etkileri pek fark edilmemiş tanımayan müfredat şeklinde tanımlamaktadır.

Yazılı olmayan fakat belki de yazılı programdan, özellikle de değerlerin kazanım sürecinde daha etkili olan örtük programın etkisini, okulda başta yöneticiler ve tüm personel olmak üzere bu sürecin farkında olması gerekir. Örtük programını savunan bilim adamları öğrencilerin değerlerinin, ancak pek azını resmi programla öğrendiklerini ileri sürerler(Dilmaç, 2007).

2.1.5.6. Karakter Eğitimi

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir ve insanların iyi ahlaki karakterlere kendiliğinden sahip olmaları çok mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki öğrenim çağına gelmiş her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır (Ekşi, 2003). Bu bağlamda baktığımızda karakter kavramını, moral yaşamın bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarını kapsama, ahlaki değerleri anlama ve onlar hakkında hassasiyet taşıma olarak tanımlanmaktadır (Lickona, 1996 ve Milson ve Ekşi, 2003). Karakter eğitimi boyutunu ise, örtük ya da açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesile temel insani değerleri kazandırma, sorumluluk sahibi olabilme, değerlere karşı duyarlılık ve onların davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretin olarak tanımlayabiliriz (Ryan &Bohlin, 1999 ve Ekşi, 2003).

Karakter eğitimi genelde öğrencilerde temel etik değerlere uygun davranmaya ilişkin anlayış geliştirmeyi, bu etik kurallara göre davranmaya adanmışlığı ve bu şekilde davranma yatkınlığını kazandırma işlemi olarak tanımlanmaktadır. Karakter eğitimini savunanlar son yıllarda öğretmenlerin ve okulların karakter eğitimi görevinden kaçtıklarını ve okullarda karakter eğitimine olan bu ilgisizliğin gençlerde ahlaki çöküşe sebep olduğunu, bunun da şiddet olaylarındaki, uyuşturucu kullanımındaki ve benzer sorumsuz ve saygısız davranışlardaki artışlarla

ispatlandığını iddia etmektedirler. Karakter eğitimi, çocuklukta oluşmaya başlayan kişilik için, karakter oluşumuna katkıda bulunacak, ailenin yanı sıra ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak ortaöğretimin sonuna kadar sistemli olarak verilmesi sağlıklı bir toplum oluşması açısından son derece gerekli olan eğitimsel bir çalışmadır. Eğitimin en önemli fonksiyonu öğrencilere olumlu değer seçeneklerini ve iyi alternatiflerini sunmaktır (Demirel, 2007).

Karakter iyi düşünme, iyi hissetme ve iyi davranmanın bir bütünü olarak görülmektedir. İyi bir karaktere sahip olmak, değerlerine uygun davranışlar göstermekle mümkündür (Akbaş, 2004).

2.1.6. Değerler Eğitimi Gerekli Kılan Nedenler

Kıtaların birbirine birkaç saatte, düşüncelerin birkaç dakikada birbirine ulaşabildiği küçülen günümüz dünyasına 20.yüzyıl, bilim ve teknoloji adına çok büyük katkılar sağlamış, ancak bu yüzyılda gelişmelere rağmen bazı etik ve ahlaki değerler son derece olumsuz etkilenmiştir. Bu da eşitsizlikten üreyen ve eşitsizliği üreten bir dünyanın kurulmasına yol açmıştır (Meer, 1999).

Dünya üzerinde çocuklar; şiddet, büyüyen sosyal problemler ve kendilerini kuşatan dünyada kendilerine yeterince saygı gösterilmemesinden artan bir şekilde etkilenmektedirler. Pek çok ülkede aileler ve eğitimciler alarm veren bu sorunların çözümünün etkili bir değerler eğitimi olduğuna inanmaktadır (Tillman, 2000).

Günümüz uygar toplumlarında toplumsal yaşamı çevreleyen değerler eğitiminin gerekliliği için yükselen bir bilinç artışı vardır (Ashton ve Watson, 1998). Aileler ve eğitimciler eğitim sisteminde evrensel değerlerin farkındalığını güçlendiren programların uygulanmasının da eşitsizlik, şiddet, sevgi ve saygı eksikliği, buna bağlı olarak bireylerin ve grupların birbirini anlayamaması gibi sosyal sorunların çözümünde etkili olacağı kanaatini taşımaktadırlar (El Hassan ve Kahil, 2005).

Dünyanın bazı yerlerindeki çatışma ve sıkıntılara rağmen küresel eğitim açık ve çoğulcu bir topluma doğru yol almaktadır. Bu bağlamda, toplumsal yaşamda değişik inanç ve kökenlerden olan insanlar bir arada yaşamayı öğrenmek zorundadır (Hill, 1999). Bu da demokratik toplumsal yapının kurumsallaşması ve işlevsel hale

gelmesinde değer eğitiminin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu gözler önüne sermektedir.

İnsanın yaşamını, benimsediği ve inandığı değerler belirler. Sahip olduğu değerler insanın eylemlerini yönlendirmediğinde anlamsızdır (Özden, 2005). Gerekli değerlerle yeterince donatılmamış insanlar, bilgi ve becerilerini insanlığın yararına olmayan eylemlerde kullanabilirler. Günümüzde bu durumlara tanık olunmaktadır. İnsan ve çevre sağlığı hiçe sayılarak fabrika atıkları doğaya bırakılmakta, bilimsel bilgi ve teknolojiler, etik değerlere sahip olmayan insanlar tarafından insanların zararına kullanılabilir (Doğanay, 2006). Bu bağlamda genel olarak eğitimin, bireylere demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirme, var olan değerlerin farkına vararak bunların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerini nasıl etkilediğinin bilincine varma sorumluluğu vardır (Doğanay, 2006).

Değerler, günlük yaşam içerisinde ailede, akraba, komşu, yakın çevre ile ilişkilerde, alışverişte, düğünde, yasta, bayramlarda bir başka deyişle her zaman her yerde toplumsal yaşamımızın içerisinde yer almaktadır (Deveci ve Ay, 2009). Bu nedenle, yaşamımızın bütününde yer alan değerlerin yarınlar hazırlamaya çalıştığımız öğrencilere eğitim yoluyla kazandırılması gerekmektedir. Bu da etkili bir değerler eğitimi gereklidir (Yalar, 2010).

2.1.7.Yardımseverlik Değeri

Toplumdaki bireyler arasında bağlılığı güçlendiren, eksiklikleri gideren, boşlukları dolduran duygu yardımseverliktir. Türk milleti yardımseverliği ile dünyanın pek çok milletine örnek olmuştur. Türk halkının en önemli özelliklerinden biridir yardımseverlik. Bunun içindir ki toplumumuzda yardım amacıyla kurulmuş birçok sosyal örgüt bulunmaktadır. Halkımızın bu konudaki duyarlılığı sayesinde bu örgütler ayakta kalmakta hatta faaliyet alanlarını her geçen gün genişletmektedir. Toplumumuzda bunun en güzel örneklerinden bir de “imece”dir. İmece, köylülerin bir işi yardımlaşarak karşılıksız ve sırayla yapmasıdır. Kolukısa ve diğerleri (2008) yardım ve yardımseverlik kavramlarını şöyle açıklamaktadır. Yardım, kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanmaktır. Zor durumda olanlara yardım etmek toplumdaki her bireyin sahip olması gereken bir değerdir. Muhtaç insanlara yardımcı olmak veya bu amaç için kurulmuş çeşitli sosyal örgütlere bağlıta

bulunmak, oralarda gönüllü olarak çalışmak, yardım etmeyi istemek, yardımseverlik duygusunun bir göstergesidir. Yardımseverlik, yardımı sevmektir.

Yardımseverlik toplumda dayanışmanın ve bağlılığın sonucu olarak ortaya çıkmış bir dizi davranışlar bütünüdür. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi, toplum içindeki dayanışmaya dolayısıyla da bireylerin yardımseverlik değerini sergileyerek bunu davranışa dönüştürmelerine bağlıdır (Aktepe, 2010).

Podsakoff ve arkadaşlarına göre (2000), yardımseverlik, başkalarına gönüllü olarak yardım etme ve iş ile ilgili problemlerin oluşmasını engellemeye yönelik davranışlardır (Akt. Buluç, 2008).

Çocuklar arasında yapılan sosyometrik araştırmalarda, arkadaşları tarafından en çok sevilen çocukların arkadaşlarının isteklerine karşı hassasiyet gösteren, aynı zamanda kendine güveni olan çocuklar olduğu bulunmuştur(Bilgin, 2004).

Toplumumuzda bugüne kadar varlığını sürdürmüş olan yardımseverlik duygusunun gelecek kuşaklara aktarılmasında ailenin, okulun ve özellikle öğretmenlerin rolü büyük olacaktır. Bu duygu ile biçimlendirilmiş bireylerin oluşturduğu bir toplum, en zor zamanlarda bile ayakta kalmayı başaracaktır.

Literatür bölümünde de görüldüğü üzere yardımseverlik değeri ile ilgili çok çeşitli tanımlamalar ve değerlendirmeler bulunmaktadır. Yardımseverlikle ilgili genel bir değerlendirme yapacak olursak şu başlıklarda toplamak mümkündür. Yardımseverlik:

1. Kendi gücünü ve imkânlarını başkalarının iyiliği için kullanmak
2. Zor durumda olanlara yardım etmek
3. Her bireyin sahip olması gereken bir değer
4. Muhtaç insanlara yardımda bulunmak
5. Sosyal örgütlere bağışta bulunmak
6. Gönüllü olarak yapılan bir iş
7. Duyarlı olan insanların yaptığı bir iş
8. Maddi, manevi bazen de bir jest bir mimikle bile her türlü yapılabilen iyilik

9. Zengin olmaksızın bile yapılabilen yardım
10. İmece
11. Toplumdaki dayanışmanın ve bağlılığın sonucu ortaya çıkmış olan durum
12. Toplumun varlığını sürdürmesi için gerekli olan bir değer
13. Toplumların ilerlemesi ve kalkınması için gerekli olan bir değer
14. Toplumda yaygınlaşması için aileye, okula ve çevreye büyük görevler düşmektedir (Aktepe, 2010).

Bütün bu açıklamalar ışığında yardımseverlik değeri ile ortak bir sınıflama yapacak olursak şu başlıklarda toplamak mümkündür. Yardımseverlik:

1. Fedakârlık
2. Merhamet
3. Sosyal Sorumluluk
4. İşbirliği
5. Paylaşmak
6. Gönüllülük
7. Cömertlik

2.1.8. Yardımseverlik Değerinin Boyutları

Araştırmamızda tespit ettiğimiz yardımseverlik değerinin sınıflandırması şöyledir:

1. Fedakârlık
2. Merhamet
3. Sosyal Sorumluluk
4. İşbirliği
5. Paylaşmak
6. Gönüllülük
7. Cömertlik

2.1.8.1. Fedakarlık

Fedakârlık bir erdem ve yüce bir insani değerdir. Kendisinden çok şey veren ve başkalarından az şey bekleyen insanın göstermiş olduğu çaba ve gayret aslında

fedakârlığın başka bir tarifidir. Fedakârlık aslında başkaları için kendimizi unutmaktır. İşte bunu yapabildiğimizde insanlar bizi daima hatırlayacaklardır.

Fedakârlık, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Özveri” anlamında ifade edilmiştir. Fedakârlık esasen kişinin kendi istek ve arzularından, sahte benliklerin olumsuz ve uyumsuz yanlarından feda etmektir.

2.1.8.2. Merhamet

Merhamet, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma anlamlarında ifade edilmiştir.

Eğitim sistemimizde merhamet duygu ve düşüncesini çocuklarımıza anlatmak zorundayız. Eğitim aynı zamanda bir terbiye işidir (Bilgin,2004)

2.1.8.3. Sosyal Sorumluluk

En genel tanımıyla “sosyal sorumluluk”, toplumun ahlaki ve etik değerlere uygun şekilde davranma yükümlülüğü ile birlikte; toplumun sosyal yaşamda refahını arttırmaya yönelik bir anlayışı ifade etmektedir. Aynı zamanda sosyal sorumluluk, kurumların belirli bir düzen içinde yaşamını sağlamak, korumak ve yükseltmek için yaptığı tüm faaliyetleri de içine almaktadır. Yüksel, Bozkurt ve Güven (2006)’e göre, Kamu yönetimi açısından sosyal sorumluluk; halk adına hareket eden kamu çalışanlarının, aldıkları her kararda, halkın büyük çoğunluğunun tatminini sağlayıcı bir genel sorumluluk taşımalarını ifade eder. Bu tanıma göre, kamu görevlilerinin temel sorumluluğu, kamu yönetiminin bir emanet olduğu bilincinden uzaklaşmadan, halkın mutluluğu için taşınan genel bir sorumluluktur. Sorumluluk Türk Dil Kurumu sözlüğünde, Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet anlamlarında ifade edilmiştir.

Sosyal sorumluluk, karar verici durumda olanların, kendi çıkarlarını olduğu kadar, toplumun genel çıkarlarını da geliştirecek ve koruyacak eylemlerin yapılması yönünde bir zorunluluktur (Halıcı, 2001).

2.1.8.4. İşbirliği

İşbirliği, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı, teşriki mesai veya bir işin çeşitli kişilerce yapılması anlamlarında ifade edilmiştir.

İşbirliği, ortak bir amaç doğrultusunda gruplar halinde çalışmaktır. Ama her grup çalışması işbirliği demek değildir. Bir grup çalışmasının işbirliği olabilmesi için gruptaki üyelerinden beklenen hem kendilerinin hem de diğerlerinin performansını en üst düzeye çıkarmaya çalışmalarıdır. Yani işbirliği; üyelerin ortak amaç veya ödül için çabalarını birleştirecekleri bir durumdur. İşbirliği, grup üyelerinin etkili iletişim becerilerini kullanmaları ile mümkündür. İşbirliği için grup üyelerinin birbiriyle etkileşerek birbirine yardımcı olması ve ortak bir ürün ortaya koyması esastır.

Aslında işbirliği çocuk yaşlarda başlayan ve uzun süreler devam edecek olan insani doğal bir durumdur. Jersiled (1979) Çocuklarda üç yaşından itibaren grup kurma ve birlikte oynama eğilimleri başlamaktadır. Bu eğilim o kadar güçlüdür ki çocuklar yalnız başlarına oynamaktansa, pek hoşlanmadıkları bir çocukla oynamaya bile razı olmaktadır. Altı yaşında ise artık dostluk, işbirliği, rekabet, küsme, barışma, kavga gibi çeşitli sosyal davranış biçimleri göstermektedirler.

2.1.8.5. Paylaşmak

Paylaşmak, Türk Dil Kurumu sözlüğünde aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek veya benimsemek, onaylamak anlamlarında ifade edilmiştir. Paylaşmak; bizde var olan özelliklerin, nesnelere bir kısmını başkasına vermektir. Paylaşmak, insanın en güzel vasıflarından biridir. Çocuklarımızı yetiştirirken paylaşma duygusunu mutlaka çocuklarımıza aşılamalıyız. Paylaşma değerinin eğitiminde çocuğu anlamak, onun duygularını, üzüntülerini, sevinçlerini ve heyecanlarını paylaşmak ailelerin yapması gereken önemli bir husustur.

2.1.8.6. Gönüllülük

Gönüllülük, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “gönüllü olma” durumu anlamında ifade edilmiştir. Gönüllülük, bireyi ve toplumu geliştirir. Toplumda etkin yurttaşlık ve sivil inisiyatif kavramlarında olumlu gelişmeler yaşamakta olumlu çalışmalar görülmektedir. Bu da bireysel ve toplumsal gelişimin artışına sebep olmaktadır.

Gönüllülük esası ile çalışan birey denildiğinde, bireyin sahip olduğu fiziki güç, zaman, bilgi, yetenek ve deneyim özelliklerinden birini veya birkaçını gerek bireysel anlamda gerekse sivil toplum kuruluşları ile çalışmalar yapabilecek durumda olan ve bunun karşılığında parasal kazanç beklentisi taşımayan bireydir.

Gönüllülük ile kazanılan pek çok beceri vardır. İletişim becerileri, kendini tanıma, bilgi ve beceri değiş tokuşu, organizasyon yeteneği, uzmanlık olarak bu beceriler sıralanabilir. Gönüllülükte temel amaç, toplumu dönüştürme/değiştirmeye dayalı bir etkinliktir.

2.1.8.7. Cömertlik

Cömertlik Türk Dil Kurumu sözlüğünde; Cömert olma durumu, verimlilik, eli açıklık, ahilik, semahat ve mürüvvet anlamlarıyla ifade edilmiştir. Cömertlik her zaman mal ile yapılmaz. Bir şahsi amaç güdülmeksizin bedenle ve akıl ile yapılan her nevi yardımdır.

Vardey ve Costa (2008) güzel yaşama sanatını ve cömertliği şöyle tanımlamaktadır. Günlük yaşantımızda her zaman aile arasında, işimizde ve sosyal alanlarda aktif bir şekilde, alçakgönüllülük ile cömert olabilmektir. Vardey ve Costa (2008) yardım ve cömertlik konusunda şöyle söylüyorlar: “Bu gibi özel anlarda hissettiğimiz cömertlik sadece bu zamanlara özel bir aktivite olarak algılanıyor. Eğer gerçekten kaygı ve sorunlarla dolu bu dünyamıza el uzatacaksak, birey olarak her alanda etrafımıza nasıl yardımcı olabileceğimizi araştırmamız gerekir. Bunu yaparken de ilk olarak etrafımızda etkileşim içinde olduğumuz insanlara; çocuklarımız, eşlerimiz, meslektaşlarımız, arkadaşlarımız kısaca çevremizdekilere öncelik tanımamız gerekir.”

2.2. SOSYAL KULÜPLER

Okullarda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin asıl amacı öğrencilerin her yönden sağlıklı, topluma faydalı, verimli, üretken olmasını sağlamak ve öğrencileri tüm yönleriyle geleceğe hazırlamaktır (Gedikoğlu, 2005; Türe, 2007). Okullarda, derslerde ulaşılamayan ancak öğrencilerde olması istenen yetenek ve kişisel gelişimlerini sağlamak buna bağlı olarak sonuçta kendine güvenen bireyler

meydana getirmek amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim okullarında sosyal etkinlik çalışmaları yapılmaktadır (Tetik, 2008).

Öğrencilerin okul dışı boş zamanlarını etkili ve olumlu bir biçimde geçirebilmeleri için uygun ortamın bulunması gerekmektedir. Okul dışında öğrencilerin kendi yaşlarıyla ilgi duydukları konularda oturup konuşabileceği, oyun oynayacağı ya da bir uğraşı gerçekleştirebileceği yerlerin- gençlik merkezi, sosyal eğitim merkezleri ya da toplum merkezleri gibi merkezlerin- yetersiz olması öğrencinin istenmeyen yerlere gitme alışkanlığı kazanmasına yol açabilir. Öğrencilere yönelik boş zaman faaliyetleri, ders dışı zamanlar, planlanmış faydalı sosyal aktiviteler planlı ve örtük bir şekilde gerçekleştirilebilir (Akar, 2006).

İlköğretim okullarında öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlamak, derslerin etkililiğini artırmak, öğrencilerin farklı yönlerini geliştirmek ve öğrencilerin zamanlarını etkili geçirebilmelerini sağlamak amacıyla okullarda eğitsel kulüpler oluşturulmaktadır (MEB, 2005). Öğrencilerin eğitsel etkinliklerle geçirdikleri süre, öğretmenlerin de ders dışında öğrencileri ile birlikte zaman geçirmelerini sağlamaktadır. Öğretmenler öğrencilerinin öğrenim hayatlarının devamını sağlamak ve öğrendikleriyle gerçek yaşam arasındaki ilişkiyi kurabilmelerini sağlamak için eğitsel ve sosyal etkinliklerin uygulanmasına katkıda bulunurlar. Öğrencilerin okuldan ayrılmasının önlenmesinde eğitsel ve sosyal etkinliklere yönlendirme önemli bir role sahiptir. Eğitsel çalışmaların bu rolü “koruyucu faktör” olarak adlandırılır (Gordon, 2010). Eğitsel kulüpler öğrencilerin fiziksel, kişisel ve ruhsal gelişimlerine katkı sağlamakta ve gelişimlerini bütün olarak kapsamaktadır. Eğitsel kulüpler sayesinde öğrenciler okulda veya okul dışı yaşamlarında öğrendiklerini uygulama imkânı elde ederler (Koçinalı, 2008). Yapılan etkinlikler sayesinde öğrencilerin sosyal becerileri, iletişim becerileri ve özgüvenleri gelişir. Ayrıca, bu etkinlikler sayesinde öğrencilerde demokrasi bilinci ve birlikte iş yapma becerisi gelişmektedir (Canbay, 2007).

Ders programlarının yanında öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerin tümü sosyal kulüplerdir.

Okullarda uygulanan öğretim programlarından başka sosyal etkinlikler önemli yer tutmaktadır. Sosyal etkinliklerde en çok kulüp çalışmaları ve toplum hizmetine yer verilmektedir.

2.2.1.Kulüpler ve Çalışma Esasları

Okul açıldıktan ve sınıf temsilcileri seçildikten sonra en kısa sürede; sınıf temsilcileri ile okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katılacağı toplantıda kurumun türüne, seviyesine, imkân ve şartlarına; çevrenin ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi özelliklerine göre de yer verilen öğrenci kulüplerinden gerekli görülenlerine ya da öğrencilerin istekleri doğrultusunda farklı kulüplerin kurulmasına karar verilir (MEB, 2005).

Ayrıca kulüplerin oluşturulması sırasında aşağıdaki alanlar da göz önünde bulundurularak;

a)Zekâ oyunları

b) Aileye ve çevreye ekonomik katkıda bulunma

c) Millî ve insanî değerleri tanıma ve tanıtmaya amaçlı öğrenci kulüpleri de kurulabilir.

(<http://www.egitimedair.net/index.php/sosyal-kulüp> adresinden 12/03/2014 tarihinde alınmıştır.)

Sosyal etkinliklerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılâplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmaktır.

Bu amaçla öğrencilere;

a) İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,

b) Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,

c) Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,

d) Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,

e) Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,

f) Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,

g) Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,

h) Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,

ı) Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,

j) Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,

k) Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışılır.

Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarında katılımcılık, planlılık, süreklilik, üretkenlik, gönüllülük ve iş birliği temel ilkedir(MEB, 2005).

Bu ilkeler doğrultusunda;

a) İlköğretim ve orta öğretimde öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarının, öğrencilerin gelişim seviyesine göre belirlenmesine,

b) Çevresine duyarlı ve liderlik özelliklerine sahip bireyler olarak yetişmelerine, ilgi ve istidatlarını geliştirmelerine,

c) Demokratik yurttaşlık bilincini geliştirebilecek eğitim uygulamalarının, hayatın tüm alanlarına yayılarak yapılacak çalışmaların okul içi ve okul dışı etkinlikleri içermesine,

d) Öğrencilerin toplumsal hayata, sorunların çözümüne, yerel düzeyde katılımına ve yöneltici projeler hazırlamaya özendirilmesine,

e) Her bireyin topluma katkı sağlayabileceği göz önüne alınarak tüm etkinliklerde geniş katılımın sağlanmasına,

f) Öğrencilerin yönlendirilmelerine ve kariyer gelişimlerinin desteklenmesine,

g) Sosyal etkinlik çalışmalarının planlanması ve yürütülmesinde öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve ihtiyaçları ile çevrenin imkân ve şartlarının göz önünde tutulmasına,

h) Etkinliklerde verimi sağlamak için okul ve halk eğitim merkezlerinde oluşturulan öğrenci kulüpleri arasında ortak çalışmalar yapılmasına ve bunların imkânlarından yararlanılmasına,

ı) Çalışmaların daha çok ders dışı zamanları kapsayacak ve değerlendirecek şekilde planlanıp uygulanabilmesine,

j) Ders programlarının göz önünde bulundurularak desteklenmesine,

k) Yurt içinde veya yurt dışında bulunan okullardaki öğrenciler ile ortak çalışmalar yapmalarına,

l) Engelli öğrencilerin öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarına ilgi ve istekleri doğrultusunda etkin olarak katılabilmeleri için gerekli ortam ve şartların sağlanmasına,

m) Sosyal etkinlik çalışmalarının danışman öğretmenlerin gözetiminde kulüp üyesi öğrencilerle planlanıp yürütülmesine,

n) Çalışmalarda resmî, özel sivil toplum kurum ve kuruluşlarıyla öğrenci ve veli iş birliğinin sağlanmasına,

o) Sosyal etkinliklerle öğrencilerin estetik, etik ve duygusal yönden gelişmelerinin sağlanmasına özen gösterilir. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25699_0.html adresinden 12/03/2014 tarihinde alınmıştır.)

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde, öğrenci kulübü; Öğrencilerin kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmelerine, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmalarına yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda yaptıkları çalışmaları; toplum hizmeti ise Öğrencilerin yaş ve bilgi seviyelerine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla yaptıkları çalışmaları kapsamaktadır (MEB, 2005).

2.2.2.Toplum Hizmeti

Toplum Hizmeti

Madde 12 — (Değişik birinci fıkra:2.3.2008/26804 RG) Öğrencilerin; kendilerine, ailelerine, çevrelerine ve topluma duyarlı, gönüllü çalışma bilincine sahip sorun çözen ve çözüm üreten, resmî, özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışma becerilerini geliştirmiş bireyler olarak yetiştirmeleri için toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir.

Toplum hizmeti çalışmaları, öğrencilerin yaş ve bilgi seviyelerine uygun öğrenci kulübü çalışmaları kapsamında, ayrı olarak veya bireysel olarak ya da grupla hazırlanacak çalışma planlarına ve projelere göre yaptırılır.

Toplum hizmeti;

- a) Velilerin okulla iş birliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,
- b) Okulu ve çevresinin güzelleştirilmesi, bakım ve onarımının yaptırılması yönünde çalışmalar yapmak,
- c) Kendi okulunun veya imkânları yetersiz diğer okulların kitap, araç-gereç ve ihtiyaçlarını gidermek için kampanyalar düzenlemek,
- d) Alt ve diğer sınıflardaki öğrencilerin ders, ödev ve proje çalışmalarına yardımcı olmak,
- e) Toplumda Türkçe'yi doğru, güzel, etkili kullanma bilincini geliştirme ve kitap okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmak,
- f) Çevreyi korumak, güzelleştirmek, parklar oluşturmak, tarihî ve kültürel değerlerimizi korumak ve yaşatmak için çalışmalarda bulunmak,
- g) Toplum kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak,
- h) Trafik kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak,
- ı) Okul bahçesini, çevreyi, boş arazi ve alanları ağaçlandırmak, erozyonla mücadele etmek, yok olmaya yüz tutmuş bitki türlerini korumak ve yetiştirmek için çalışmalar yapmak,
- j) İhtiyaç sahibi insanlara yardımcı olmak,

- k) Çevrelerindeki yaşlı ve bakıma muhtaç insanlara günlük işlerinde yardımcı olmak,
- l) Huzur evlerinde ve çocuk yuvalarındaki insanların hayatlarını kolaylaştırıcı, onların toplumla kaynaşmalarını sağlayıcı çalışmalar yapmak,
- m) Kimsesiz, engelli ve sokakta yaşayan çocuklara yardımcı olmak,
- n) Sosyal hizmet amaçlı sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına destek sağlamak gibi etkinlikleri kapsar.

Toplum Hizmeti Çalışma Esasları

Madde 13 — Toplum hizmeti çalışmalarında aşağıda belirtilen hususlar esas alınır.

a) Öğrenciler, bireysel olarak veya grup hâlinde yapacakları toplum hizmeti çalışmalarına Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı veya Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formunu hazırlayıp danışman öğretmenlerine onaylattıktan sonra başlarlar. Projelerini tamamladıklarında Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporunu danışman öğretmene verirler.

b) Öğrenci kulübü çalışmaları kapsamında yapılacak toplum hizmeti çalışmaları da kulüp çalışmaları kapsamında hazırlanacak Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı veya Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formunda belirtilir, gerekli onaylar alındıktan sonra uygulamaya konur.

c) Öğrenciler, ilköğretimin 1, 2 ve 3 üncü sınıflarında yılda 5 saat; 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarında 10 saat; ortaöğretim kurumlarının hazırlık sınıfları dâhil tüm sınıflarında 15 saatten az olmamak üzere ders yılı başında yapılan öğretmenler kurulunca belirlenen toplum hizmeti çalışmalarına katılırlar.

d) Öğrencilerden seçtikleri toplum hizmeti çalışmalarına katılabilmeleri için Veli İzin Belgesi alınır.

e) Öğrenci kulübü kapsamında yapılacak toplum hizmeti çalışmalarında halk eğitim merkezleri, diğer resmî, özel kurum ve kuruluşlar ile sosyal etkinlikler kurulunca uygun bulunan sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği yapılarak bunların imkânlarından yararlanılır

(http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25699_0.html adresinden 12/03/2014 tarihinde alınmıştır).

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde öğrencinin görevleri arasında “En az bir öğrenci kulübüne üye olur ve en az bir toplum hizmeti yapar.” İfadesi yer almaktadır. Bu ifadeden ve yukarıda madde 12 verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi öğrenci ve öğretmen için zorunlu olan bu çalışmaların amacına uygun yapılabilmesi ve öğrencilerin bu çalışmalardan daha verimli faydalanabilmeleri için toplum hizmeti çalışmalarını değerler eğitiminden ayırmamak gerekmektedir.

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Güven (2010) yaptığı araştırmada öğretmenlerin öğrenciler üzerinde yürüttüğü vatandaşlık bilinci kazanımlarıyla ilgili öğrencilerin aktif katılımcı, hak ve sorumluluklarının farkında vatandaşlar olarak yetiştirdiklerini belirtmiştir. Öte yandan öğretmenler, başta aile olmak üzere, çevre, medya gibi faktörlerin vatandaşlık bilincinin oluşmasında olumsuz rolü olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Baydar (2009) tarafından yapılan “ilköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde Adana ili merkez ilçelerindeki ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında belirlenen değerlere Kohlberg’in bilişsel ahlaki gelişim kuramına göre bağlılık düzeylerinin nasıl olduğu, öğretmenlere göre öğrencilerin bu değerleri ne derece kazandıkları ve bu süreçte karşılaşılan sorunların neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğrencilere uygulanan ahlaki ikilem formlarına göre sosyo-ekonomik düzeyin değer kazanımında farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin değer kazanımında yetersiz olduklarını ve bunun ailelerin öğrenim düzeylerinden kaynaklı olabileceğini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin değer kazanımı Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramına göre genel olarak olması gereken düzeydedir. Ancak yüksek öğrenimi

tamamlamış ailelerin çocuklarının değer kazanımında öğrenim düzeyi düşük velileri olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları belirlenmiştir.

Deveci ve Ay (2009) tarafından yapılan “İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler” adlı araştırmada ilköğretim öğrencilerinin günlük yaşamlarında değerlerin yer alma durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; sorumluluk, çalışkanlık, insan ilişkileri, özdenetim, ulusal değerler, onurlu olma, temizlik, tutarlılık, hoşgörü, paylaşma, merhamet, dürüstlük ve nezaket olmak üzere on üç temaya ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin günlük yaşamlarında değerlerin sıklıkla yer alan bir tema olduğu söylenebilir.

Aktepe ve Yel (2009) “İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi” isimli araştırmasında, öğretmenlerin en çok toplumsal adalet, ulusal güvenlik, aileye değer vermek, sağlıklı olmak, gerçek arkadaşlık, dürüst olmak, sorumluluk sahibi olmak ve eşitlik gibi değerleri tercih ederlerken; en az ise dünya işlerinden el ayak çekmek, zengin olmak, sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, hırslı olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak, itaatkâr olmak ve istek ve arzularının doyurulması anlamına gelen zevk gibi değerleri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Uygun ve Dönmez’in (2009) yaptıkları bir çalışma ile, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde “vatanseverlik” değerinin öğretimi esas alınarak ahlaki muhakeme yaklaşımı ile gelişim düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre toplam 30 tane 4. sınıf öğrencisinden %76’sının “vatanseverlik” değerini öğrendiği ve ahlaki gelişim düzeylerinden %40’ının geleneksel düzeyde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. 5. sınıftaki toplam 45 öğrenciden %95’inin “vatanseverlik” değerini öğrendiği ve ahlaki gelişim düzeylerinden %82’sinin geleneksel düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akbaş (2009), “İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma” isimli çalışmasında, yeni ve eski ilköğretim programlarına göre öğretmenlerin değer öğretimi yaparken kullandıkları yöntemleri tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda, çağdaş değer öğretimi etkinlikleri ve geleneksel

değer öğretimi etkinliklerinin yeni ve eski ilköğretim programlarını kullanan öğretmenlerce benzer oranda kullandıkları, değerlerin davranışa dönüştürülmesine yönelik etkinliklerin kullanımı yeni ilköğretim programlarını kullanan öğretmenlerde artmış, örnek kişilerden hareketle değer öğretimi etkinliklerinin ise azaldığı tespit edilmiştir.

Uçar (2009) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet ve branş değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Mevcut programda değerlerle ilgili kazanımların yeterli olup olmadığı konusunda öğretmenler kazanımları yetersiz gördükleri cevabını vermişlerdir.

Fidan (2009) tarafından yapılan “Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri” adlı araştırmada, Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencilerinin değer öğretimi hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının değerler ve değer eğitimi konusunda eğitim almadıkları ve gerekli bilgilere sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının çoğunluğu bireylerin değere verdikleri anlamların farklı olduğunu ve sorunlar yaşandığını, medyanın değer öğretiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığını belirtmişlerdir.

Karasu ve Aktepe (2009), öğretmenlerin değerler eğitimine bakış açılarını ortaya çıkarmak için yaptıkları bir araştırmanın sonucunda; değerler eğitimi alanında eksiklikler olduğu, bu eksikliklerin programlardan, ders kitaplarından, öğretmenlerden, öğrencilerden ve velilerden kaynaklandığını tespit etmişlerdir. Öğretim programlarında verilen değerler eğitiminin yetersiz olduğu, ders kitap ve programlarında değerler eğitiminin içeriğinin doldurulması gerektiği ve değerler eğitimi adı altında etkinlik temelli bir dersin okul öncesi eğitimde ve ilköğretimde okutulmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Kaybolmaya yüz tutmuş ya da var olan değerlerimizin öğretiminin informal öğretime bırakılamayacak kadar önemli olduğu ve “değerler eğitimi”nin aile içinde çocuklarımıza planlı bir şekilde verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenlerimizin değerler eğitimi ve değerlerin

öğretimini sınıf ortamında nasıl uygulayacakları konusunda ve değer öğretim yaklaşımları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Keskin (2008) “Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu çalışmasında” 1998 ve 2004 Sosyal bilgiler öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı, az ya da çok değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değerlerde dönemlere göre farklılıklar görülmekle birlikte ortak olan nokta; değerler ve değerler eğitiminin tüm programlarda önemli görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programlarının hemen hemen tamamında ahlâk ve karakter eğitimine vurgu yapılmıştır. Tüm programlarda ortak olarak vurgu yapılan ana değerler dayanışma /yardımlaşma, duyarlılık, bağımsızlık ve sorumluluk olarak tespit edilmiştir. Geliştirilen değerler eğitimi ölçeğinin 2005 ve 2006 yıllarında gerçekleştirilen iki uygulamasına ait genel sonuçlar ise şöyledir: Her iki uygulamada da kızların değerlere sahip olma düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça öğrencilerin değerlere yönelik puanları da artmaktadır. Her iki programın da ilköğretim beşinci sınıf düzeyinde değerleri öğrencilere aynı düzeyde kazandırdığını tespit etmiştir. Keskin (2008) araştırmasında genel olarak okullarımızda etkili bir okul kültürünün bulunmadığını, yeni programın ve özelde de değerler eğitimi konusunda öğretmenlere yönelik etkili bir hizmet içi eğitim çalışmasının yapılmadığını, değerler eğitimine yönelik öğretmenlerin faydalanabileceği kaynakların yok denecek kadar az olduğunu ve var olan kaynakların da uygulamadan ziyade teorik bilgi içerdiğini tespit etmiştir.

Tahiroğlu, Karasu ve Aktepe (2008) İlköğretim 4-5. sınıflarda, sosyal bilgiler dersinde değer analizinin ve değer açıklamanın, vatan-millet sevgisinin kazandırılmasına etkisi” isimli araştırmalarında; öğrencilerin deneysel işlem sonrası yapılan son test puanları sonucuna göre 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kazandırılması istenen davranışlara paralel olarak hazırlanan görüşlere katılma oranlarının yükseldiği, değer analizi ve değer açıklama yaklaşımlarının, öğrencilere vatan-millet sevgisinin kazandırılmasında olumlu yöndeki etkisinin olduğu belirtilmiştir.

İşcan Demirhan (2007) “ilköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği” isimli araştırmasında; Bazı derslerle bütünleştirilerek değerler eğitimi

programının uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin değerlere ilişkin bilişsel davranışları kazanma düzeyleri, kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Deney grubundaki öğrencilerin duyuşsal özelliklere ilişkin puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ancak, araştırmada deney grubu öğrencileri, kontrol grubu öğrencilerine göre, programın uygulanması sırasında değerlere ilişkin daha fazla olumlu nitelikte davranış sergilemiştir. Araştırmada, değerler eğitimi programı uygulamasına katılan öğrencilerden kız öğrenciler, bilişsel davranışlar ve değerleri gösterme düzeyleri bakımından, erkek öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. İlköğretim düzeyinde Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleriyle bütünleştirilerek uygulanan programda, bu programa katılan öğrencilerin değerlere ilişkin puanları ile söz konusu derslere ait yılsonu notları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişki ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğrencilerin değerleri kazanma düzeyleri ile söz konusu derslere ilişkin başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Dilmaç (2007) “Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması” isimli doktora çalışmasını Konya ili Meram Fen Lisesi birinci ve ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yapmıştır. Uygulamada bu kurumda kalan 15’i deney ve 15’i kontrol grubu olmak üzere 30 öğrenci yer almıştır. Araştırmanın sonucunda Deney ve kontrol grubunun son-test ölçüm sonuçlarına göre deney grubu lehine sorumluluk- dostluk/arkadaşlık- barışçı olma- saygı- dürüstlük- hoşgörü alt boyutlarında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasını verilmiş olan insani değerler eğitimi programının etkisine bağlamıştır.

Ulusoy (2007) lise 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin lise tarih programlarında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin cinsiyete, sınıf düzeylerine ve okullara göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Çalışmada geleneksel ve demokratik değer ölçeği hazırlanmış ve hazırlanan bu ölçekle öğrenci görüşleri alınmıştır. Araştırmanın evrenini lise1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri, örneklemini ise 2005–2006 eğitim-öğretim yılında anket çalışmasına katılan 9 liseden toplam 824 lise 1.2.3. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen bazı sonuçlar şunlardır: Okulların demokratik değerlere, geleneksel

değere oranla daha fazla katılım gösterdikleri görülmüştür. Cinsiyete göre yapılan t-testi sonucunda kız öğrencilerin demokratik değerlere erkek öğrencilere göre daha fazla katılım gösterdiği, erkek öğrencilerin de geleneksel değerlere kız öğrencilere göre daha fazla katılım gösterdiği görülmüştür. Sınıflara göre yapılan karşılaştırmada 1. sınıf öğrencilerinin değer ifadelerine diğer sınıflara göre olumlu yönde daha fazla katılım gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak tarih dersinde geleneksel ve demokratik değerlerin önemli ölçüde aktarılabilirdiği, tarih programlarının amaçlar ve açıklamalar bölümünde geleneksel ve demokratik değerleri kazandırmayı amaçlayan hedeflerin olduğu belirtilmiştir.

Koç (2007) “İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde evrensel değerlere ilişkin tutumların öğrenciye kazandırılmasında öğretim süreci boyunca etkinlikler yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretim sürecinin evrensel değerlere ilişkin tutumlar üzerinde etkili olduğu görülmüştür. “Evrensel Değerlere İlişkin Tutum Ölçeği”nin özellikle ilköğretim ikinci kademedeki uygulanabileceğini belirtmiştir.

Sarı (2005), Öğretmen adaylarının değer tercihlerini belirlemek amacıyla yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin değer tercihleri önem sırasına göre, siyasi, genel ahlak, dini, ekonomik, estetik, sosyal ve bilimsel değerler olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda; kız ve erkek öğrencilerin bilimsel değerleri arasında bir farklılık yoktur. Erkek öğrencilerin değerleri benimseme düzeyleri bilimsel değerler dışındaki tüm değerler alanında kız öğrencilerden daha yüksektir. Araştırmada tüm değer alanlarının birbirleriyle anlamlı ilişkiler içinde oldukları bulunmuştur.

Akbaş (2004), “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi” konulu bir doktora çalışması yapmıştır. Araştırmanın sonucunda şu veriler elde edilmiştir. Araştırma kapsamındaki kız öğrenciler, demokratik değerlere ve temel değerlere erkek öğrencilere göre daha üst düzeyde ulaşmışlardır. Geleneksel değerlere, çalışma-iş değerlerine, bilimsel değerlere ulaşma düzeylerinde cinsiyet açısından herhangi bir farklılık olmamıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri, onların demokratik değerlere, bilimsel değerlere ve temel değerlere ulaşma düzeylerinde

farklılığa neden olmamıştır. Araştırma kapsamına alınan ilköğretim okullarında görevli öğretmenler, değer öğretiminde çoğunlukla öğretmenin merkezde olduğu ve sözel iletişime dayalı etkinlikler kullanmaktadırlar. Araştırma kapsamına alınan öğretmenler, okulda verilen değerlerin aile ve çevrede yeterince pekiştirilmediğini, okul ve aile arasında işbirliği olmadığını ve okul ile ailede verilen değerlerin çatışabildiğini belirtmişlerdir.

1.7.2. Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Hines (2008) Michigan Üniversitesi'nde değerler üzerinde 100'den fazla ülke üzerinde araştırmalar yapmıştır. Yaptığı araştırma sonuçlarına göre; ülkelerin ekonomik refah düzeyleri arttıkça, buna bağlı olarak bireylerin değer algısının da şekillendiğini ifade etmiş, ekonomik refah düzeyinin artması veya azalmasına göre değer algılamalarının değişebildiğini vurgulamıştır.

Lovat (2007) "değerler eğitimi öğretmedeki eksiklikler" isimli araştırmasında, değerler eğitimi programını hazırlarken öğretmenin mutlaka işin içinde tutulması gerektiğini belirtmektedir. Değerler eğitiminin etkili olarak gelecek kuşaklara aktarılmasında öğretmenin rolünün arttığını ortaya koymuştur.

Snook (2007) "değerler eğitiminin genel durumu" isimli araştırmasında, değerler eğitiminde okuldan daha önemli daha elverişli bir yerin olmadığını, öğretmenlerin değerler eğitiminin merkezinde rol oynadıklarında mesleki olarak hak ettikleri değeri alacaklarına inandığını, değer eğitimi programlarının hazırlanmasına ve uygulamalarına katılmış olacaklarını belirtmektedir.

Revell ve Arthur (2007) İngiltere'de iki üniversitede 1000 stajyer öğretmen üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Stajyer öğretmenlerin staj yaptıkları okullarda değer ve karakter eğitimiyle ilgili tutum ve tecrübeleriyle, değer veya karakter eğitimi için okulların sağladığı imkânları incelemişlerdir. Elde edilen verilere göre; stajyer öğretmenler kendi yeteneklerini ve değerlerini ahlaki gelişim alanında da geliştirmek istemelerine rağmen okullardaki imkanların kısıtlı olmasından dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Ayrıca, İngiltere'de karakter eğitimi okul müfredatının yurttaşlık eğitiminin bir bölümü gibi görüldüğünden, resmi müfredatta öğretmen eğitimine yer verilemediğini söylemektedirler.

Perry ve Wilkenfeld (2006), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, hazırlanan değerler eğitimi programının uygulanması sonucunda öğrencilerin sorumluluk alma düzeylerini arttırmayı hedeflemişlerdir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin değerlerin kazanımlarında etkili olduğu görülmüştür.

Refshauge (2004) Avustralya NSW devlet okullarındaki değerler eğitimi üzerinde durmuştur. Değerlerin sınıfta, okulda ve toplumda öğretilmesine yönelik bilgiler sunmuştur. Değerlerin sadece sınıf veya okullarda değil; aile ve çevrede öğrenilen geniş bir öğrenim alanı olan bir durumun söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Ancak, öğrencilerin okul topluluğunun üyeleri tarafından onlara sağlanan iyi modelleri gözleyerek temel değerleri benimsediklerini belirtmektedir. Değerler eğitimine yönelik okul toplumunu kapsamlı ve çok yönlü olarak ele almıştır. Okulda verilen değer eğitiminin toplumsal ve sosyal sonuçları üzerinde durmuştur.

Lamberta (2004), çocuk psikiyatri merkezinde kalan 52 katılımcı çocuk arasından 12 ile 18 yaş arasında yer alan tedaviye tepki veren 18 öğrenci iğerisinden belirlenen 8 deney ve 8 kontrol grubu olmak üzere toplam 16 öğrenci üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Deney grubuna dört oturumluk değerler eğitimi programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise eğitim programı uygulanmamıştır. Deney grubuna uygulanan eğitim programında 12 tane değer kazandırılması amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında, özgürlük değerinde artış yönünde anlamlı bir bulgu elde edilmiştir.

Knafo (2003), ailenin; çocukların değerleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Ailedeki otoriterliğin, çocukları değerler açısından nasıl etkilediğini ele almıştır. Bunun için 82 otoriter, 252 de otoriter olmayan İsraili babalar ve çocukları araştırmaya katılmıştır. Otoriter babaların çocuklarının güç değer türüne daha fazla önem verdikleri, evrensellik değer türüne daha az önem verdikleri saptanmıştır. Araştırmaya göre otoriter babalar, çocuklarının iyi bir vatandaş olarak sosyalleşmeleri için çaba sarf etmelerine rağmen, çocuklarının değerlerini etkileyemediklerini belirlemiştir.

Astill, Feather ve Keeves (2002), öğrencilerin değerlere verdikleri önem oranlamaları üzerinde ailesinin ve arkadaşlarının etkisinin yanı sıra, okulun üst düzey değer boyutlarında özel bir etkisinin olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışma, Güney Avustralya'da, 11 okulda, 12. sınıf düzeyinde yer alan öğrencilerle

gerçekleştirilmiştir. Schwartz'ın değerler ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin değerleri üzerinde cinsiyetin, kültürel geçmişin, dinin, ailenin sosyal statüsünün, aile ve arkadaş grupları tarafından sahip olunan değerlerin, okul ve öğretmenlerden daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

3.YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin uygulandığı deney grubu ile etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin uygulanmadığı kontrol grubunun tutumları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır.

Katılımcılar, deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. Ön test-son test kontrol gruplu desen bir ilişkili desendir. Çünkü aynı kişiler bağımlı değişken üzerinde iki kez ölçülürler (Büyüköztürk, 2001).

Bu araştırmada yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Yarı deneysel yöntemde, önceden oluşturulmuş olan gruplar aynen alınarak, rastgele bir şekilde deney ve kontrol grupları belirlenir. Uygulama öncesinde ve sonrasında her bir grup birer kez ölçülür ve ölçümler karşılaştırılır. Uygulama sürecinde kontrol grubu üzerinde herhangi bir müdahalede bulunulmazken, deney grubuna ise etkisi ölçülmeye çalışılan etken uygulanır (Büyüköztürk, 2005; Çepni, 2010; Kaptan, 1998; Karasar, 1999). Yarı deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmaların en büyük avantajlarından biri iç geçerliliği tehdit edebilecek hata ya da etkilerin daha rahat kontrol edilebilmesidir. Çünkü bu değişkenlerin deney ve kontrol grubundaki etkileri aynı olmaktadır. Ayrıca yarı deneysel yöntemlerde ön testlerin kullanılması, grupların uygulama öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının bu doğrultuda değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır (Karasar, 1999).

Deneysel araştırmada 4. sınıf programında yer alan yardımseverlik değer eğitimi amaç ve kazanımlarının öğrencilere kazandırılması için hazırlanan etkinlikler sadece deney grubuna uygulanmıştır. Kontrol grubunun, deney grubuna uygulanan etkinlik temelli yardımseverlik değerler eğitiminden farklı okullarda oldukları için etkilenmemesi sağlanmıştır. Deney grubu ve kontrol grubuna deneysel işlemde önce ön-test uygulanmıştır. Aynı test deneysel işlemin sonunda gruplara son-test olarak uygulanmıştır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma 2013–2014 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi Giresun ili Bulancak ilçesi Yalıköy Şehit Pilot Teğmen Barış Çakır İlkokulu'nda öğrenim görmekte olan 4/A sınıfı öğrencileri ile merkez Yeşil Giresun İlkokulu'nda öğrenim görmekte olan 4/B sınıfı üzerinde yapılmıştır. Araştırmada deney grubu ve kontrol grubu seçilirken öğrencilerin not ortalamalarına bakılarak karar verilmiştir. Yeşil Giresun İlkokulu'nda bulunan kontrol grubu öğrencileri belirlenirken deney grubunda olduğu gibi sınıf öğretmenlerinden öğrencilerin not ortalamalarına bakılarak 7 tane ders notu başarısı yüksek, 7 tane ders notu başarısı düşük ve 6 tane de ders notu başarısı orta düzeyde öğrenciler seçmesi istenmiştir. Böylece homojen bir kontrol grup oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmada 4/A sınıfı deney grubu (20 öğrenci), 4/B sınıfı kontrol grubu (20 öğrenci) olarak seçilmiştir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin 9'u kız 11'i ise erkektir. Kontrol grubunun ise, 10'u kız 10'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Başarı Testine Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Açısından Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Öğrenci sayısı	Kız	Erkek
4/A	20	9	11
4/B	20	10	10
Toplam	40	19	21

3.3.VERİ TOPLAMA ARACININ GELİŞTİRİLMESİ

3.3.1.Verilerin Toplanması

3.3.1.1. Öğrenci Tanıma Formu

Araştırmada, deney ve kontrol gruplarının belirlenmesi için “Yardımseverlik Tutum Ölçeği”nin dışında “Öğrenci tanıma formu” kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından düzenlenmiştir. 4/A sınıfı ile 4/B sınıfı öğrencileri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların tespit edilmesi için kullanılmıştır.

3.3.1.2.Yardımseverlik Tutum Ölçeği

Bu araştırmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal kulüp çalışmalarında yer alan toplum hizmeti çalışmalarında yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisini ölçerek, geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bunun için önce 39 maddelik üçlü likert tipi “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek analiz edilmeden önce Giresun’un Espiye ilçesinde bulunan Cibril Mahallesi İlkokulu 4. Sınıf öğrencilerine (20 kişi) soruları anlama düzeylerini belirlemek için uygulanmış ve sonucunda öğrencilerin çoğunluk olarak olumsuz ifade bulunan soruları anlayamadıkları tespit edildiği için hazırlanan maddelerde olumsuz ifadeler olumlu ifadeye çevrilmiştir. Ölçeğin oluşturulmasında ve maddelerin yazılmasında kapsam geçerliği için 2 Türkçe öğretmeninin ve 5 eğitim bilimi akademisyeninin görüşlerinden ve ilgili literatürden faydalanılmıştır.

Ön uygulama yapılarak ölçeğin geçerliliği tespit edilmiş ve aşağıda analiz sonuçları verilmiştir.

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde sekiz farklı istatistiksel analiz uygulanmıştır. Bu analizler bilgisayar ortamında SPSS for Windows 17.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler:

1. Cronbach Alfa katsayısı
2. Korelasyon Analizi
3. KMO (Kaiser-Meyer Olkin) Örneklem Yeterliği analizi
4. Barlett’s Örneklem Büyüklüğü Testi

5. Açıklayıcı faktör analizi olarak (exploratory factor analysis) Principal Component (Temel Bileşenler)
6. Varimax Dik Döndürme
7. Scree Plot testi
8. t Testi

3.3.1.2.1.Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Güvenirlik Analizleri

İlk olarak Yardımlaşma Tutum ölçeğinin güvenilirliği için Cronbach Alfa katsayısı güvenilirliği ile Madde-Toplam puan korelasyonları incelenmiştir. İkinci olarak ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapıları incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle örneklem yeterliği için KMO (Kaiser-Meyer Olkin) Örneklem Yeterliği analizi ve örneklem büyüklüğü içinde Barlett's Test of Sphericity değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi olarak Principal Component (Temel Bileşenler) yöntemi ve döndürme yöntemleri olarak da Varimax yöntemleri uygulanmıştır. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısına ilişkin olarak daha ileri analizlere geçmeden önce Scree Plot grafiği ile değerlendirmeler yapılara öz değerleri 1.00 üstünde olan madde sayısı belirlenmeye çalışılmıştır.

Yardımlaşma Tutum ölçeği maddelerinin iç tutarlığının ve homojenliğinin bir göstergesi olarak Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı

MADDE NO	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Madde silinirse ölçeğin ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu	Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı
1.	1.1333	0.36021	55.9933	62.369	0.39	0.839
2.	1.5067	0.51484	55.62	61.445	0.372	0.838
3.	1.1667	0.39146	55.96	61.851	0.44	0.837
4.	1.1867	0.42389	55.94	61.815	0.408	0.838
5.	1.3333	0.55159	55.7933	60.205	0.491	0.835
6.	1.24	0.42851	55.8867	62.128	0.356	0.839
7.	1.2267	0.4509	55.9	61.151	0.477	0.836

Tablo 3. (devam)

8.	1.2933	0.49895	55.8333	60.046	0.572	0.833
9.	1.1667	0.39146	55.96	62.602	0.316	0.84
10.	1.44	0.58482	55.6867	60.284	0.45	0.836
11.	1.2333	0.4549	55.8933	60.982	0.496	0.836
12.	2.1467	0.82239	54.98	62.986	0.081	0.849
13.	1.2933	0.49895	55.8333	61.106	0.431	0.837
14.	1.5733	0.58329	55.5533	61.202	0.348	0.839
15.	1.3467	0.63443	55.78	59.837	0.456	0.835
16.	1.16	0.36783	55.9667	61.885	0.466	0.837
17.	1.28	0.4505	55.8467	60.923	0.51	0.835
18.	2.14	0.75111	54.9867	63.691	0.038	0.85
19.	1.1	0.34271	56.0267	62.147	0.454	0.838
20.	1.0733	0.32967	56.0533	62.279	0.447	0.838
21.	1.2467	0.4768	55.88	61.14	0.449	0.837
22.	1.84	0.74257	55.2867	60.474	0.319	0.84
23.	1.2067	0.48184	55.92	61.913	0.339	0.839
24.	1.0867	0.32639	56.04	62.334	0.441	0.838
25.	1.2533	0.46612	55.8733	60.246	0.588	0.834
26.	1.8	0.54342	55.3267	63.805	0.071	0.846
27.	1.18	0.41885	55.9467	61.621	0.444	0.837
28.	1.1267	0.37177	56	61.946	0.45	0.838
29.	2.2867	0.66893	54.84	63.719	0.051	0.848
30.	1.1867	0.45446	55.94	61.761	0.385	0.838
31.	1.3533	0.62538	55.7733	60.995	0.341	0.839
32.	2.3667	0.78078	54.76	65.123	-0.081	0.854
33.	2.5267	0.67254	54.6	64.067	0.018	0.849
34.	1.2267	0.4509	55.9	60.386	0.589	0.834
35.	2.06	0.75289	55.0667	61.445	0.229	0.843
36.	1.8933	0.74317	55.2333	61.147	0.26	0.842
37.	1.2933	0.45682	55.8333	62.22	0.317	0.84
38.	1.3	0.52775	55.8267	60.627	0.464	0.836
39.	1.8533	0.73628	55.2733	60.133	0.354	0.839
ÖLÇEĞİN						
	Aritmetik ortalama	Varyans	Standart sapma	Madde sayısı	Cronbach Alfa	Ranj
	57.1267	64.715	8.04459	39	0.843	49

Tablo 3 incelendiğinde Yardımlaşma Tutum ölçeğinin 32. maddeye ilişkin Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu negatif çıkmıştır. Tablodan 12., 18., 26., 29., 33., 35. ve 36. maddelerine ilişkin Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu çok düşük olup bu maddelerin “Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı” değeri bölümünde de Cronbach Alfa katsayısı değerinin yükseldiği görülmüştür. Bu bulgular 32. maddesinin ölçeğe ters yönde katkıda bulunduğunu ve 12., 18., 26., 29., 33., 35. ve 36. maddelerinin ölçeğe katkılarının düşük olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak 12., 18., 26., 29., 32., 33., 35. ve 36. maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Yardımlaşma Tutum ölçeğinin 12., 18., 26., 29., 32., 33., 35. ve 36. maddeleri ölçekten atıldıktan sonra kalan maddelerle Cronbach Alfa katsayısı tekrar hesaplanmış ve ölçeğin en son yapılan Cronbach Alfa katsayısı hesaplanması sonrası 14., 22., 37. ve 39. maddelerinin ölçeğe katkılarının düşük olduğu görülmüş ve bu maddeler ölçekten atıldıktan sonra kalan 27 maddeyle Cronbach Alfa katsayısı tekrar hesaplanmış ve bulgular Tablo 4.’de verilmiştir.

Tablo 4. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı

MADDE NO	Aritmetik ortalama	Standart sapma	Madde silinirse ölçeğin ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam puan korelasyonu	Madde silinirse ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı
1.	1.1333	0.36021	32.2133	42.961	0.434	0.904
2.	1.5067	0.51484	31.84	42.216	0.398	0.905
3.	1.1667	0.39146	32.18	42.269	0.534	0.902
4.	1.1867	0.42389	32.16	42.216	0.498	0.902
5.	1.3333	0.55159	32.0133	41.154	0.52	0.902
6.	1.24	0.42851	32.1067	42.874	0.371	0.905
7.	1.2267	0.4509	32.12	41.704	0.555	0.901
8.	1.2933	0.49895	32.0533	40.789	0.644	0.899
9.	1.1667	0.39146	32.18	42.847	0.418	0.904
10.	1.44	0.58482	31.9067	41.038	0.502	0.903
11.	1.2333	0.4549	32.1133	41.497	0.586	0.901
13.	1.2933	0.49895	32.0533	42.319	0.396	0.905
15.	1.3467	0.63443	32	40.671	0.503	0.903

Tablo 4. (devam)

16.	1.16	0.36783	32.1867	42.676	0.485	0.903
17.	1.28	0.4505	32.0667	41.915	0.518	0.902
19.	1.1	0.34271	32.2467	42.643	0.532	0.902
20.	1.0733	0.32967	32.2733	42.911	0.491	0.903
21.	1.2467	0.4768	32.1	42.05	0.463	0.903
23.	1.2067	0.48184	32.14	42.188	0.435	0.904
24.	1.0867	0.32639	32.26	42.878	0.504	0.903
25.	1.2533	0.46612	32.0933	41.146	0.632	0.9
27.	1.18	0.41885	32.1667	42.287	0.492	0.903
28.	1.1267	0.37177	32.22	42.522	0.512	0.902
30.	1.1867	0.45446	32.16	42.176	0.467	0.903
31.	1.3533	0.62538	31.9933	41.309	0.428	0.905
34.	1.2267	0.4509	32.12	41.288	0.63	0.9
38.	1.3	0.52775	32.0467	41.736	0.458	0.903
ÖLÇEĞİN						
	Aritmetik ortalama	Varyans	Standart sapma	Madde sayısı	Cronbach Alfa	Ranj
	33.3467	45.141	6.71869	39	0.906	39

Yardımlaşma Tutum ölçeğinin sorunlu maddeleri ölçekten atıldıktan sonra kalan maddelerin Cronbach Alfa katsayısı 0,91 olarak çok yüksek bulunmuş, ölçeğin olması gereken ranjı 54 hesaplanan ranjı 39 bulunmuştur. Tüm bu bulgular ölçeğin kalan maddelerinin ileri analizleri yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir.

Yardımlaşma Tutum ölçeğinin 12 maddesi ölçekten atıldıktan sonra kalan 27 maddelik Yardımlaşma Tutum ölçeğinin her bir maddesinin ölçeğin toplam puanına etkisini bulmak amacıyla Madde-Toplam puan korelasyonu hesaplanmış ve bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Madde-Toplam Puan Korelasyonu

	R	P		R	P
MADDE1	.477**	0	MADDE17	.566**	0
MADDE2	.461**	0	MADDE19	.568**	0

Tablo 5. (devam)

MADDE3	.575**	0	MADDE20	.528**	0
MADDE4	.545**	0	MADDE21	.518**	0
MADDE5	.579**	0	MADDE23	.492**	0
MADDE6	.425**	0	MADDE24	.540**	0
MADDE7	.601**	0	MADDE25	.673**	0
MADDE8	.686**	0	MADDE27	.538**	0
MADDE9	.465**	0	MADDE28	.552**	0
MADDE10	.566**	0	MADDE30	.519**	0
MADDE11	.630**	0	MADDE31	.503**	0
MADDE13	.458**	0	MADDE34	.670**	0
MADDE15	.572**	0	MADDE38	.519**	0
MADDE16	.526**	0			

** p< 0.01

Tablo 5 incelendiğinde 27 maddelik Yardımlaşma Tutum ölçeğinin maddelerinin Madde-Toplam puan korelasyonlarının hepsi $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Madde-Toplam puan korelasyonu bir maddenin tümünün ölçtüğü özelliği ölçüp ölçmediğinin bir göstergesidir. Bir maddenin testin tümü ile tutarlılığının göstergesi olabilecek en düşük değer 0,20 olarak verilmektedir (Aiken, 1994). Buna göre Tabloda görüldüğü gibi bulunan korelasyon değerleri madde analizi için kabul edilebilir düzeydedir. Bu bulgular 12 maddesi atıldıktan sonra kalan 27 maddenin sorunlu olmadığını göstermektedir.

Bu 27 maddelik Yardımlaşma Tutum ölçeğinin faktör yapısını ortaya çıkarmak amacıyla açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

3.3.1.2.2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizlerinin en çok kullanıldığı alanların başında, kişilik ve zeka gibi psikolojik konuların ölçüm araçlarının nesnel bir biçimde test edilmesi gelmektedir. Araştırmacı tarafından belirlenen ölçek maddeleri denekler üzerinde test edilmekte, analiz sonuçlarına göre gerekli madde eklemesi, çıkarması ve düzeltmeleri yapıldıktan sonra tekrar uygulamaya geçilmektedir. Bu süreç, ölçülmek istenen yapıların, kontrol edilebilir sayıda madde ile güvenilir bir şekilde açıklanabilir hale gelmesine kadar sürdürülür (Tabachnick ve Fidell, 2001:582).

Açıklayıcı faktör analizlerinde araştırmacının değişkenler içinde örtük olan ortak yapıları yani faktörleri hakkında fazla bilgisi yoktur. Her faktör ile ilgili kaç madde (değişken) olduğunu bilmemektedir. Bundan dolayı açıklayıcı faktör analizlerinin ana amacının teori geliştirmek olduğu düşünülmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001:585).

Verilerin faktör analizinin uygulanabilir olup olmadığını anlamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve analiz edilecek değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı ve sıfırdan farklı olup olmadığını anlamak amacıyla da Bartlett testi uygulanmış olup bulgular Tablo 6.'da verilmiştir.

Tablo 6. KMO and Bartlett Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Testi (KMO)		.848
Bartlett Testi	Ki-kare	1508.884
	S.d.	351
	p	.000

Tablo 6 incelendiğinde KMO katsayısının 0,848 olduğu görülmektedir. Bu değer 0,70'e eşit veya bu orandan büyük olması beklenir. Bu bulgu örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Yine tablodan Bartlett testine ilişkin Ki-kare değerinin $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu verilerin faktör analizi uygulanabilirliği olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki bulgulara dayanarak 27 maddeden oluşan Yardımlaşma Tutum ölçeğine açıklayıcı faktör analizi olarak temel bileşenler yöntemi ve varimaks dönüştürmesi uygulanmıştır.

Faktör analizinde faktör yüklerinin 0,30 ve üzerinde olması kabul edilebilir bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Bu açıdan tüm maddelerin faktör yükü 0,30'un üstündedir. İterasyon sayısının 18 olduğu görülmüştür. Bu bulgular ölçeğin yapı geçerliğinin uygun olduğunu göstermektedir. Hangi bileşenlerin hangi faktörlerde yer aldığı aşağıdaki Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Yardımlaşma Tutum Ölçeği Maddelerinin Faktörlere Dağılımı

Yardımlaşma Tutum Ölçeği Maddeleri	Faktörler		
	1	2	3
Genel yardım anlayışı			
Boş zamanlarımda başkalarına yardım etmek isterim.	0.757		
Bir arkadaşım kalemini unuttuğu zaman kendi kalemlerimden birini onunla paylaşabilirim.	0.655		
İnsanlara karşı sevgi beslerim.	0.593		
Yardıma muhtaç insanlara acırım ve onlara yardım ederim.	0.549		
Beslenmemi (yiyeceklerimi) arkadaşlarımla paylaşıyorum.	0.505		
Yanımda bir arkadaşım ağlasa onu önemser ve onunla ilgilenirim.	0.5		
Arkadaşlarımla yardımlaşmak benim için önemlidir.	0.495		
Yardıma ihtiyacı olanlara yardım ederim.	0.474		
Ben yardımsever bir insanım.	0.467		
İnsanlara faydalı olmak beni mutlu eder.	0.4		
Arkadaşlarıma yardımlaşma konularında iyi örnek olmaya çalışırım.	0.378		
Bir arkadaşım ile ilişkim bozulsa da ona yardım ederim.	0.353		

Yardım anlayışı			
Ödevini yapamayan bir arkadaşına yardım ettiğim zaman kendimi mutlu hissederim		0.675	
Çevremizdeki insanlarla yardımlaşma içinde yaşamalıyız.		0.642	
Yardım edeceğimiz kişiyi incitmeden ona yardım etmeliyiz.		0.631	
Toplumsal yardımlaşma için sivil toplum örgütleri çok önemlidir.		0.601	
Arkadaşlarımızla işbirliği içinde olmamız problemlerimizi aşmamızı kolaylaştırır.		0.581	
Aile, önemli bir yardımlaşma kurumudur.		0.566	
Bayramlar, düğünler ve cenazeler gibi bazı önemli günler toplum olarak dayanışma içinde olmamızı sağlar.		0.539	
İnsanlara faydalı olmak için herkesin çaba göstermesi gerekir.		0.456	
Benim için insanlara faydalı olmak çok para kazanmaktan daha önemlidir.		0.395	
Özel yardım anlayışı			
Bana yapılan iyilikleri önemserim.			0.74
Başkalarının haklarına saygı duyarım.			0.58
Eşyalarını taşıyamayan bir yaşlı teyzeye yardım etmekten zevk duyarım.			0.537
Hayvanlara ve doğaya karşı duyarlıyım.			0.527
Okul bahçesinde bir arkadaşım düşse ona yardım ederim.			0.459
Sokakta aç bir hayvan gördüğüm zaman ona yiyecek sağlamak benim için önemlidir.			0.405
Açıkladığı varyans %	15.51	15.02	11.9
Açıklanan toplam varyans %	15.51	30.53	42.43

Tablo 7 incelendiğinde, toplam varyansın % 15.51'ini 1. faktörün, % 15.02'sini 2. faktörün ve % 11.90'nını 3. faktörün açıkladığı ve bu faktörlerin tümünün toplam varyansın % 42.43'ünü açıkladığı görülmektedir. Yirmi yedi maddelik Yardımlaşma Tutum ölçeğinin üç faktörlü yapısını oluşturan bileşenlere incelenerek faktörlere şu adlar verilmiştir.

1. Faktör: 2., 3., 6., 8., 10., 11., 16., 17., 25., 28., 34., 38. maddelerden olmak üzere toplam 12 maddeden oluşan bu faktöre "**Genel Yardım anlayışı**" denilebilir.

2. Faktör: 15., 19., 20., 21., 23., 24., 27., 30., 31. maddelerden olmak üzere toplam 9 madde den oluşan bu faktöre “*Yardımlaşma anlayışı*” denilebilir.

3. Faktör: 1., 4., 5., 7., 9., 13. maddelerden den olmak üzere toplam 6 maddeden oluşan bu faktöre “*Özel Yardımlaşma anlayışı*” olarak isimlendirilmiştir.

Yardımlaşma Tutum ölçeğinin alt ölçeklerinin birbirleriyle ve ölçeğin tümüyle olan korelasyonları ve aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve ranjları hesaplanmış ve bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Yardımlaşma Tutum Ölçeği ve Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4
1. Genel yardımlaşma anlayışı	-			
2. Yardımlaşma anlayışı	.664**	-		
3. Özel yardımlaşma anlayışı	.677**	.552**	-	
4. Yardımlaşma Tutum Ölçeği toplam puanı	.930**	.855**	.808**	-
Aritmetik ortalama	15.23	10.78	7.34	33.35
Standart sapma	3.39	2.54	1.74	6.72

(**) $p < 0.01$

Tablo 8 incelendiğinde Yardımlaşma Tutum ölçeğinin alt ölçeklerle olan korelasyon değerlerinin tümü $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Alt ölçeklerin ve ölçeğin toplam puanın ranj değerlerine bakıldığında, birinci faktöre ait olması gereken ranjı 24 ve hesaplanan ranjının 17, ikinci faktöre ait olması gereken ranjı 18 ve hesaplanan ranjının 15, üçüncü faktöre ait olması gereken ranjı 12 ve hesaplanan ranjının 12 olduğu görülmektedir. Bu bulgular Yardımlaşma Tutum ölçeğinin alt ölçeklerinin tek başına kullanılabilceğini göstermektedir.

Yardımlaşma Tutum ölçeğinin ayırt edici geçerliğinin incelenmesinde ölçekten alınan toplam puanlar düşükten yükseğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralama sonrası alt gruptan % 27 ve üst gruptan % 27’lik dilimler alınmıştır. Her bir maddenin bu iki grubu ayırt edip etmediğine t testi ile bakılmış olup bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin Maddelerinin Ayırt Ediciliği

		N	Ort	Ss	T	P
Madde 1	Alt grup	30	1	-	-4.474	0
	Üst grup	30	1.47	0.57		
Madde 2	Alt grup	30	1.03	0.18	-10.739	0
	Üst grup	30	1.9	0.4		
Madde 3	Alt grup	30	1	-	-5.461	0
	Üst grup	30	1.57	0.57		
Madde 4	Alt grup	30	1	-	-5.288	0
	Üst grup	30	1.6	0.62		
Madde 5	Alt grup	30	1.03	0.18	-5.695	0
	Üst grup	30	1.8	0.71		
Madde 6	Alt grup	30	1	-	-6.595	0
	Üst grup	30	1.6	0.5		
Madde 7	Alt grup	30	1	-	-6.021	0
	Üst grup	30	1.67	0.61		
Madde 8	Alt grup	30	1.07	0.25	-6.519	0
	Üst grup	30	1.83	0.59		
Madde 9	Alt grup	30	1	-	-4.474	0
	Üst grup	30	1.47	0.57		
Madde 10	Alt grup	30	1.03	0.18	-7.918	0
	Üst grup	30	2	0.64		
Madde 11	Alt grup	30	1	-	-6.021	0
	Üst grup	30	1.67	0.61		

Tablo 9. (devam)

Madde 13	Alt grup	30	1.03	0.18	-6.019	0
	Üst grup	30	1.67	0.55		
Madde 15	Alt grup	30	1	-	-5.835	0
	Üst grup	30	1.9	0.84		
Madde 16	Alt grup	30	1	-	-5.385	0
	Üst grup	30	1.5	0.51		
Madde 17	Alt grup	30	1	-	-9.761	0
	Üst grup	30	1.77	0.43		
Madde 19	Alt grup	30	1	-	-3.266	0.002
	Üst grup	30	1.37	0.61		
Madde 20	Alt grup	30	1	-	-2.283	0.026
	Üst grup	30	1.27	0.64		
Madde 21	Alt grup	30	1	-	-5.641	0
	Üst grup	30	1.63	0.61		
Madde 23	Alt grup	30	1.07	0.25	-3.779	0
	Üst grup	30	1.57	0.68		
Madde 24	Alt grup	30	1	-	-3.266	0.002
	Üst grup	30	1.37	0.61		
Madde 25	Alt grup	30	1	-	-7.389	0
	Üst grup	30	1.77	0.57		
Madde 27	Alt grup	30	1	-	-4.065	0
	Üst grup	30	1.47	0.63		

Tablo 9. (devam)

Madde 28	Alt grup	30	1	-	-4.646	0
	Üst grup	30	1.53	0.63		
Madde 30	Alt grup	30	1.03	0.18	-3.619	0.001
	Üst grup	30	1.5	0.68		
Madde 31	Alt grup	30	1	-	-5.426	0
	Üst grup	30	1.77	0.77		
Madde 34	Alt grup	30	1	-	-7.954	0
	Üst grup	30	1.8	0.55		
Madde 38	Alt grup	30	1	-	-6.707	0
	Üst grup	30	1.77	0.63		
Yardımlaşma Tutum Ölçeği toplam puanı	Alt grup	30	27.3	0.47	-15.063	0
	Üst grup	30	44.2	6.13		

S.D.=58

Tablo 9 incelendiğinde Yardımlaşma Tutum ölçeğinin her bir maddesine ve toplam puanına ilişkin t değerlerinin tümü $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular Yardımlaşma Tutum ölçeğinin maddelerinin yardımlaşmaya ilişkin tutumu yüksek olanlar ile düşük olanları birbirinden ayırt ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak Yardımlaşma Tutum Ölçeğinin bu haliyle yardımlaşmaya yönelik tutumların ölçülmesinde kullanılabilir.

Ölçekte yer alan ifadeler; “her zaman”, “bazen” ve “hiçbir zaman” şeklinde derecelendirilmiştir. Puanlamada ise “her zaman” 3, “bazen” 2 ve “hiçbir zaman” 1 puan verilerek devam edilir. Puanlamadan sonra bireysel cevaplar toplanır ve toplam puan hesaplanır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada toplanan verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz uygulanmış ve bu analizler bilgisayarda SPSS for Windows 17.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

1. Frekans
2. Yüzde
3. Tekrarlanmış ölçümler için ANOVA
4. Dunnet T3 Post Hoc testi
5. t testi

4.BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. BULGULAR

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
	S	%	S	%
Cinsiyet				
Erkek	11	55	10	50
Kız	9	45	10	50
Annenin eğitim düzeyi				
İlkokul	8	40	5	25
Ortaokul	2	10	2	10
Lise	6	30	7	35
Üniversite	4	20	6	30
Babanın eğitim düzeyi				
İlkokul	8	40	3	15
Ortaokul	2	10	1	5
Lise	7	35	7	35
Üniversite	3	15	9	45
Annenin mesleği				
Ev hanımı	14	70	11	55
İşçi	2	10	0	0
Memur	3	15	2	35
Esnaf	0	0	7	10
Diğer	1	5	0	0
Babanın mesleği				
İşçi	4	20	6	30
Memur	3	15	9	45
Esnaf	4	20	5	25
Diğer	9	45	0	0
Ailelerin Ekonomik durumu				
Kötü	10	50	3	15
Orta	6	30	4	20
İyi	4	20	13	65

Tablo 10 incelendiğinde deney grubundakilerin % 55’inin erkek, % 45’inin kız, kontrol grubundakilerin % 50’sinin erkek, % 50’sinin kız, deney grubundakilerin % 40’ının annesinin eğitim durumu “İlkokul” % 10’unun

“Ortaokul”, % 30’unun “Lise”, % 20’sinin “Üniversite”, kontrol grubundakilerin % 25’inin annesinin eğitim durumu “İlkokul”, % 10’unun “Ortaokul”, % 35’inin “Lise”, % 30’unun “Üniversite”, deney grubundakilerin % 40’ının babasının eğitim durumu “İlkokul” % 10’unun “Ortaokul”, % 35’inin “Lise”, % 15’inin “Üniversite”, kontrol grubundakilerin % 15’inin babasının eğitim durumu “İlkokul”, % 5’inin “Ortaokul”, % 35’inin “Lise”, % 45’inin “Üniversite” olduğu görülmektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin % 70’inin annesinin mesleği “Ev hanımı”, % 10’unun “İşçi”, % 15’inin “Memur”, % 5’inin “Diğer”, kontrol grubundakilerin % 55’inin annesinin mesleği “Ev hanımı”, % 35’inin “Memur”, % 10’unun “Esnaf”, deney grubundakilerin % 20’inin babasının mesleği “İşçi”, % 15’inin “Memur”, % 20’sinin “Esnaf”, % 45’inin “Diğer”, kontrol grubundakilerin % 30’unun babasının mesleği “İşçi”, % 45’inin “Memur”, % 25’inin “Esnaf”, deney grubundakilerin % 90’ının “Anne ve babası birlikte”, kontrol grubundakilerin % 95’inin “Anne ve babası birlikte”, deney grubundakilerin % 50’sinin geliri “Kötü”, % 30’unun “Orta”, % 20’sinin “İyi”, kontrol grubundakilerin % 15’inin geliri “Kötü”, % 20’sinin “Orta”, % 65’inin “iyi” olduğu görülmektedir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin değerler eğitimi öncesi ve sonrası değerler ölçeğinden aldıkları puanlarının karşılaştırılması Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Değerler Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

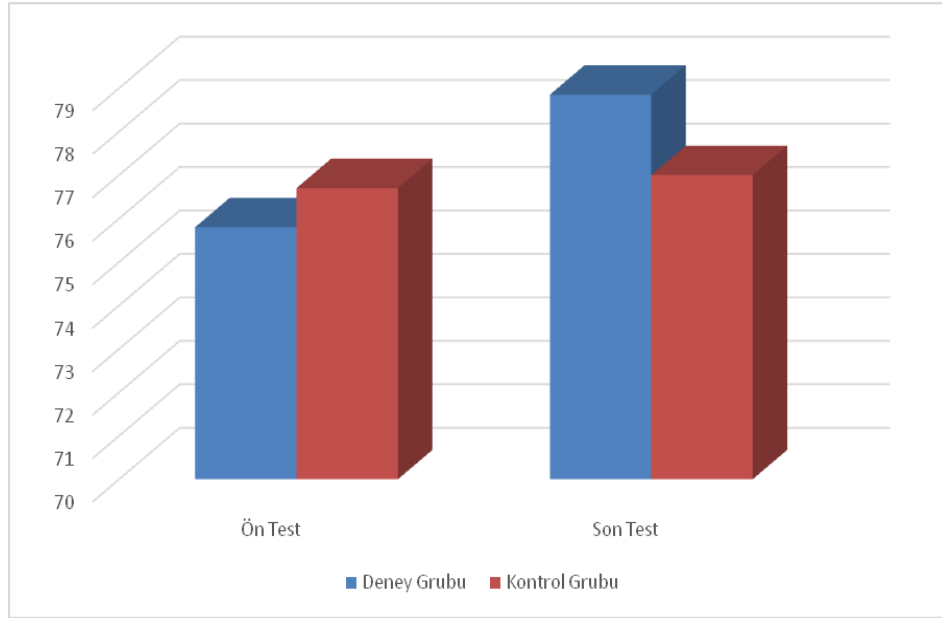
Ön Test				Son Test				Ön Test ve Anlamlılık	Son Test ve Anlamlılık
Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu			
$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
75.80	3.58	76.70	3.33	78.85	1.66	77.00	3.08	t=-.824 p=.415	t=-2.365 p=.023

Tablo 11 incelendiğinde, deney grubunun “Değerler” ön test ortalaması (Ort=75.80) ve kontrol grubunun “Değerler” ön test ortalaması (Ort=76.70) aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir ($p>0.05$) ($t=-.824$ $p=.415$). Tablo incelenmesine devam edildiğinde, deney grubunun “Değerler” son test ortalaması 78.85 ve kontrol grubunun “Değerler” son test ortalaması 77.00

olduğu ve aralarındaki farkın $p < 0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmektedir ($t=2.365$ $p=.023$).

Sonuç olarak deney ve kontrol grubunun değerler ön test puanları açısından aralarında fark yokken, değerler eğitimi sonrasında değerler son test puanları açısından aralarında fark olduğu söylenebilir.

Grafik 1. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Değerler Eğitimi Öncesi ve Sonrası Değerler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalaması

Deney grubundaki öğrencilerin değerler eğitimi öncesi ve sonrası değerler ölçeğinden aldıkları puanlarının karşılaştırılması Tablo 12’de verilmiştir.

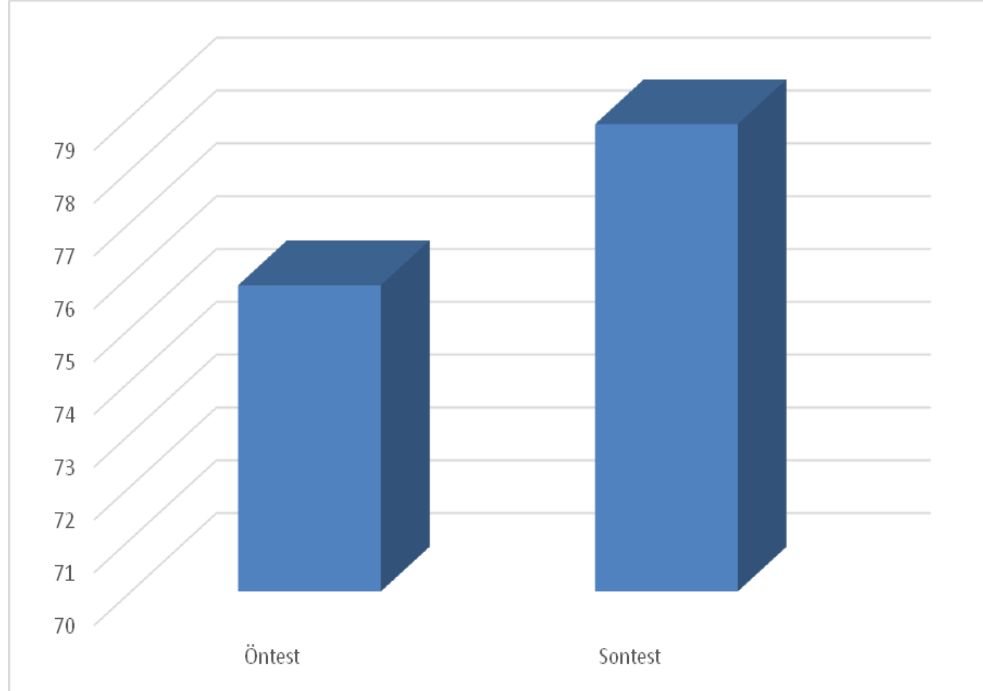
Tablo 12. Deney Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Ön Test	20	75.80	3.578	-4.807	.000
Son Test	20	78.85	1.663		

Tablo 12 incelendiğinde, deney grubunun ön test değerler puan ortalaması ile (Ort=75.80) son test değerler puan ortalaması (Ort=78.85) aralarındaki farkın $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı olduğu görülmektedir ($t=-4.087$ $p=.000$).

Grafik 2. Deney Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları

Sonuç olarak deney grubuna verilen eğitimin değerleri arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

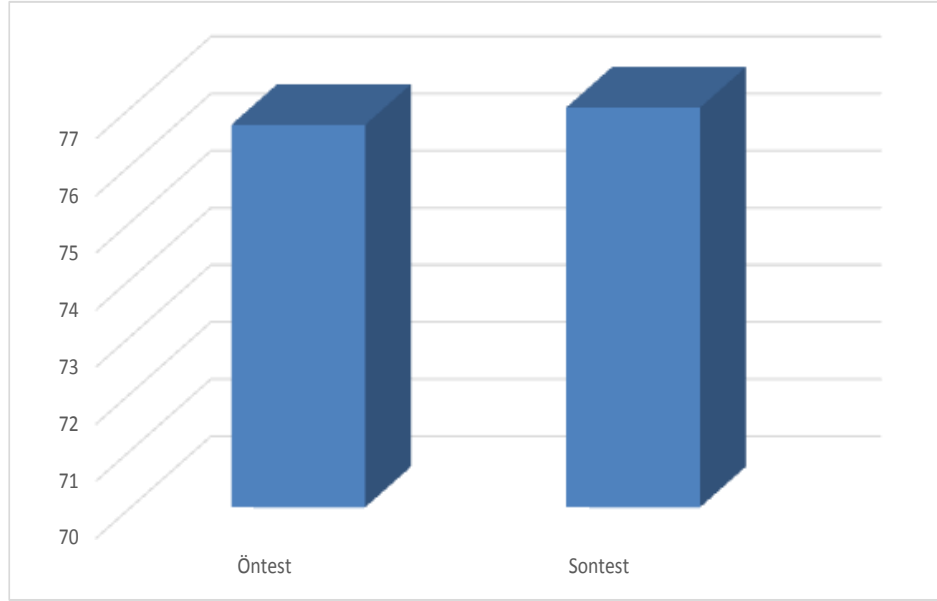
Kontrol grubundaki öğrencilerin değerler eğitimi öncesi ve sonrası değerler ölçөгünden aldıkları puanlarının karşılaştırılması Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Kontrol Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	N	$\bar{X}$	Ss	T	P
Ön Test	20	76.70	3.326	-.616	.545
Son Test	20	77.00	3.078		

Tablo 13 incelendiğinde, kontrol grubunun ön test değerler puan ortalamasının 76.70 son test değerler puan ortalamasının 77.00 ve aralarındaki farkın $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir ($t = -.616$ $p = .545$).

Sonuç olarak kontrol grubuna verilen eğitimin değerleri arttırmada etkili olmadığı söylenebilir.

Grafik 3. Kontrol Grubunun Değerler Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları

Deney ve kontrol gruplarının tanıtıcı özelliklerine göre değerler ön test ve son test puanları arasındaki farkı anlamak için her bir grup ayrı olarak analiz edilmiş ve bulgular Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Cinsiyet Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler		Ön Test				Son Test			
		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Cinsiyet	1) Erkek	74.91	3.081	76.4	3.534	78.64	1.433	76.1	3.107
	2) Kız	76.89	4.014	77	3.266	79.11	1.965	77.9	2.923
	TEST	U=29.000		U=45.000		U=38.000		U=32.000	
	p	p=.117		p=.703		p=.371		p=.169	

Deney grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerler hem ön test hem de son test puanları açısından farklar $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız ($U=29.000$ $p=.117$; $U=38.000$ $p=.371$), kontrol grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerler hem ön test hem de son test puanları açısından

farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız ($U=45.000$ $p=.703$; $U=32.000$ $p=.169$) bulunmuştur.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Anne Eğitimi Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler		Ön Test				Son Test			
		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Anne eğitimi	1) İlkokul	75.5	3.162	72.2	2.588	78.5	1.69	72.8	1.643
	2) Ortaokul	72.5	3.536	76	1.414	78	1.414	76.5	2.121
	3 Lise	76	2.898	77.86	1.773	79	1.673	77.86	1.864
	4) Üniversite	77.75	5.188	79.33	1.366	79.75	1.893	79.67	1.211
	TEST	KW=3.084		KW=13.115		KW=2.972		KW=13.962	
	P	p=.283		p=.004		p=.396		p=.003	

Deney grubundaki öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız ($KW=3.084$ $p=.283$; $KW=2.972$ $p=.396$), kontrol grubundaki öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı ($KW=13.115$ $p=.004$; $KW=13.962$ $p=.003$) bulunmuştur. Farkın annesinin eğitim durumu hangi seviyede olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve değerler hem ön test hem de son test puanları açısından annesinin eğitimi üniversite olan öğrencilerin annesinin eğitimi ilkokul olan öğrencilere göre değerler puanları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 16. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Baba Eğitimi Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler		Ön Test				Son Test			
		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Baba eğitimi	1) İlkokul	74.5	3.162	72	2.646	78	1.773	72.67	2.309
	2) Ortaokul	76	1.414	70	.	78.5	2.121	73	.
	3) Lise	76.71	3.498	77	1.915	79.57	0.787	76.29	2.138
	4) Üniversite	77	6.083	78.78	1.716	79.67	2.309	79.44	1.236
	TEST	KW=2.444		KW=11.044		KW=4.539		KW=13.131	
	p	p=.486		p=.011		p=.209		p=.004	

Deney grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız (KW=2.444 p=.486; KW=4.539 p=.209), kontrol grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı (KW=11.044 p=.011; KW=13.131 p=.004) bulunmuştur. Farkın babasının eğitim durumu hangi seviyede olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnett T3 Post Hoc testi uygulanmış ve değerler hem ön test hem de son test puanları açısından babasının eğitimi üniversite olan öğrencilerin babasının eğitimi ilkokul olan öğrencilere göre değerler puanları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 17. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Anne Meslek Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler		Ön Test				Son Test			
		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Anne meslek	1) Ev hanımı	74.86	3.231			78.5	1.506		
	2) İşçi	74.5	4.95	75	3.464	78	2.828	75.27	2.936
	3) Memur	80.83	5.77	79.14	1.574	80.67	0.577	79.57	1.272
	4) Esnaf	78	0	77.5	0.707	80	0	77.5	2.121
	5) Diğer	75.8	3.578			78.85	1.663		
	TEST	KW=8.009		KW=7.881		KW=6.106		KW=9.175	
	p	p=.046		p=.019		p=.107		p=.010	

Deney grubundaki öğrencilerin annelerinin mesleğine göre değerler ön test puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı (KW=8.009 $p = .046$) son test puanları arasındaki farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız (KW=6.106 $p = .107$) bulunmuştur. Farkın annelerinin mesleğine ne olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve değerler ön test puanları açısından annelerinin mesleği memur olan öğrencilerin annelerinin mesleği işçi olan öğrencilere göre değerler puanları daha yüksek bulunmuştur. Kontrol grubundaki öğrencilerin annelerinin mesleğine göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı (KW=7.881 $p = .019$; KW=9.175 $p = .010$) bulunmuştur. Farkın annelerinin mesleğine ne olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmış ve değerler hem ön test hem de son test puanları açısından annelerinin mesleği memur olan öğrencilerin annelerinin mesleği işçi olan öğrencilere göre değerler puanları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 18. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Baba Meslek Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler	Ön Test				Son Test				
	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu		
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	
Baba meslek	1) İşçi	74	0.816	74.33	3.204	77.5	1.291	75	3.225
	2) Memur	76.33	5.686	78.44	2.007	79.33	2.082	78.78	1.922
	3) Esnaf	74.5	4.655	76.4	4.037	78.75	1.893	76.2	3.271
	4) Diğer	77	3.122			79.33	1.5		
		75.8	3.578			78.85			
							1.663		
	TEST	KW=3.140		KW=5.967		KW=4.044		KW=5.250	
	p	p=.370		p=.051		p=.257		p=.072	

Deney grubundaki öğrencilerin babalarının mesleğine göre değerler hem ön test hem de son test puanları açısından farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız (KW=3.140 $p = .370$; KW=4.044 $p = .257$), kontrol grubundaki öğrencilerin babalarının mesleğine göre değerler hem ön test hem de son test puanları açısından farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız (KW=5.967 $p = .051$; KW=5.250 $p = .072$) bulunmuştur.

Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ekonomik Durum Özelliklerine Göre Değerler Ön Test ve Son Test Karşılaştırılması

Özellikler	Ön Test				Son Test				
	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Deney Grubu		Kontrol Grubu		
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	
Ekonomik durum	1) Kötü	75.2	2.7	72	2.646	78.3	1.567	72.67	2.309
	2) Orta	75.5	3.937	76.5	1.915	78.83	1.835	76.5	1.732
	3) İyi	77.75	5.188	77.85	2.911	80.25	0.957	78.15	2.672
TEST	KW=2.732		KW=6.673		KW=4.317		KW=6.683		
p	p=.255		p=.036		p=.116		p=.035		

Deney grubundaki öğrencilerin ekonomik durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız (KW=2.732 p=.255; KW=4.317 p=.116), kontrol grubundaki öğrencilerin ekonomik durumuna göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farklar $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı (KW=6.673 p=.036; KW=6.683 p=.035) bulunmuştur. Farkın ekonomik durumu hangi seviyede olan öğrencilerden kaynaklandığını anlamak amacıyla Dunnett T3 Post Hoc testi uygulanmış ve değerler hem ön test hem de son test puanları açısından ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin ekonomik durumu kötü olan öğrencilere göre değerler puanları daha yüksek bulunmuştur.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

İlkokul Toplum Hizmeti Uygulamalarında Değerler Eğitiminin Etkisinin incelendiği bu araştırmada; iki ay süren değerler eğitimi etkinliklerinin sonucunda öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum puanlarının cinsiyete göre, kardeş sayısına, annenin ve babanın eğitim durumuna göre, anne ve babanın mesleğine göre ve ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. İki ay süresince etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin öğrenciler üzerinde bir değişiklik meydana getirip getirmediğine ilişkin bulgular incelenmiştir ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda;

5.1.1. İlköğretim 4. sınıf sosyal kulüpler toplum hizmeti çalışmalarında, “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretiminin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile uygulanmadığı kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesi ve sonrası ölçümlere göre tutum düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Her iki grubun deney öncesi ve deney sonrası yapılan ölçümlerdeki tutum puanlarının farklarına bakıldığında deney grubundaki öğrencilerin tutum puanlarının daha çok yükseldiği, kontrol grubundaki öğrencilerde ise neredeyse aynı kaldığı görülmektedir.

Sonuçlar analiz edildiğinde, öğrencilerin deneysel işlem sonrası puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar uygulanan etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin deney grubunda yer alan öğrencilerin genel tutumlarını olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuca benzer şekilde ;

Aktepe (2010)'nin “İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi” isimli araştırmada da öğrencilerin deneysel işlem sonrası puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar uygulanan etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin deney grubunda yer alan öğrencilerin genel tutumlarını olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanmıştır.

5.1.2.Cinsiyete Göre;

Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi etkinlikleri sonrası tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durum araştırma açısından Öğrencilerin tutum düzeyleri arasında; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmadığı şeklinde açıklanabilir.

Benzer şekilde Keskinöglü (2008), Gömleksiz (2007), Özensel (2007) araştırmalarının sonuçları da araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir. Yapılan araştırmalarda cinsiyet değişkeninde kız ya da erkekler arasında fark olmadığını göstermektedir.

Keskinöglü (2008)'nin araştırmasında; Değerler Eğitimi Programının öğrencilerin değerleri kazanımlarını artırma ile saldırganlık düzeylerini azaltmada etkili olup olmadığı incelenmiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında Değerler Eğitim Programına katılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin azalmasında ve ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişmesinde kız veya erkek oluşlarına göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gömleksiz (2007) tarafından yapılan araştırmada; İnsan haklarına ilişkin görüşlerde kızlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Hem erkek hem de kız öğrencilerin insan haklarına ilişkin görüşleri “tamamen katılıyorum” düzeyindedir. Bu sonuca göre lise öğrencileri insan haklarına saygılıdır. Özensel (2007) tarafından yapılan çalışmada; Milliyetçilik (milli/ulusal bilinç) faktörü açısından erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Dürüstlük faktörü açısından da erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

5.1.3.Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre;

Deney grubundaki öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre değerler ön test son test puanları arasında annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Kontrol grubundaki öğrencilerin ise annelerinin eğitim durumlarına göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum kontrol grubundaki öğrencilerin tutum puanları üzerinde annelerinin

eğitim düzeylerinin etkili olabileceği sonucunu ortaya koymuştur. Bunun nedeni olarak kontrol grubunun deney gurubuna göre annelerinin eğitim düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Benzer bir çalışmada Keskin (2008) Türkiye’de sosyal bilgiler ğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu çalışmasında; anne öğrenim düzeyi yükseldikçe, genel olarak öğrencilerin aldıkları puanların arttığı sonucuna ulaşmıştır.

5.1.4. Babanın Eğitim Düzeyine Göre;

Deney grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre bakıldığında değerler ön test son test puanları arasındaki farkların babalarının eğitim dzelerine göre anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin ise babalarının eğitim durumlarına göre değerler ön test son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum ise kontrol grubundaki öğrencilerin tutum puanları üzerinde babalarının eğitim dzelerinin etkili olabileceği sonucunu ortaya koymuştur.

Bu durumun kontrol grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim dzelerinin deney gurubundaki öğrencilerin babalarının eğitim dzelerine göre yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına benzer şekilde Keskin (2008) Türkiye’de sosyal bilgiler ğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu çalışmasında; baba öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin aldıkları puanların da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.5. Annenin Mesleğine Göre;

Deney ve kontrol grubu ğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası tutum puanları annelerinin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırma sonucunda annelerinin mesleği memur olanların işçi olanlara göre değerler puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da; annelerin mesleklerinin çocuklarına kazandırdıkları değerler üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Keskin (2008) Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu çalışmasında da anneleri “*memur*” olan öğrenciler lehine çıkmıştır.

5.1.6. Babanın Mesleğine Göre;

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi ve deney sonrası tutum puanları babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durum araştırma açısından öğrencilerin tutum düzeyleri arasında; babalarının mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmadığı şeklinde açıklanabilir.

Keskin (2008)’ de benzer şekilde Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu çalışmasında; Her iki uygulamada da ortak olarak, toplam puan aritmetik ortalamalarında istatistiksel açıdan 0,01 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. 2005 uygulamasında sadece babaları “*memur*” olan öğrenciler; 2006 uygulamasında ise babaları “*memur*”, “*esnaf*” ve “*serbest meslek*” sahibi olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık çıkmıştır.

5.1.7. Ailelerin Gelir Durumuna Göre;

Deney grubundaki öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasındaki farkların ailelerinin ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmadığı şeklinde açıklanabilir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin ise ailelerinin ekonomik durumlarına göre değerler hem ön test hem de son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum ise kontrol grubundaki öğrencilerin tutum puanları üzerinde ailelerinin ekonomik durumlarının etkili olabileceği sonucunu ortaya koymuştur.

Bu durumun sebebi olarak kontrol grubundaki öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarının deney gurubundaki öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Yapılan birçok araştırmanın sonucunda ailenin gelir durumu değişkenine bakıldığında gelir durumu yüksek ailelerin lehine anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Keskin (2008) Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması konulu

çalışmasında; Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça öğrencilerin değerlere yönelik puanlarının da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ersoy (2007), Öğretmenler ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin etkisini, görsel ve yazılı basının olumsuz etkisini ve toplumdaki yanlış inanışları Sosyal Bilgiler dersinde, vatandaşlık eğitiminde en önemli sorunlar olarak görmektedirler. Kaya (2006) tarafından “8. sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Dersi Kavramlarının Öğrenilmişlik Düzeyi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında 8. sınıf öğrencilerinin vatandaşlık ve insan hakları dersi kavramlarının öğrenilmişlik düzeyi tespit edilmesi amaçlanmıştır. “Araştırma sonunda ;“kendisine ait odaları bulunan öğrencilerin kendisine ait odası bulunmayan öğrencilere göre daha başarılı olduğu”, “maddi olarak yeterli gelire sahip aile öğrencileri, maddi yönden yetersiz gelire sahip olan aile öğrencilerinden daha başarılı oldukları” sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2.ÖNERİLER

1. İlkokullarda sosyal kulüplerde toplum hizmeti çalışması yapmadan önce bu toplum hizmeti ile ilgili değerler arasında etkinlik temelli değerler eğitimi verilmesi önerilmektedir.
2. Değerlerin eğitiminde kullanılacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi ve müfredatta yer alması önerilmektedir.
3. Ünitelerin arasına serpilmiş değerler öğrencilere kavratıldıktan sonra bu değerleri öğrencilerin gerçek yaşamlarında uygulayacakları görevler verilebilir.
4. Okullarda ayrı bir “değerler eğitimi” dersi okutulabilir. Öğrenci sınıf seviyesine uygun olarak hazırlanacak olan değerler eğitimi kitabı; örnek olaylar, hikâyeler, örnek şahsiyetlerin yaşamları ile çeşitli dramlar, geziler, slâyt ve filmler ile etkinlik temelli uygulamalara yer verilebilir ve yaşamla ilişkili olmaları sağlanabilir.
5. Değerler eğitimi kulübü tüm okullara kurularak uygulamalar yaygınlaştırılabilir.
6. Öğretmenlerin değer öğretim yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olmaları için hizmet içi eğitime alınması önerilmektedir.
7. Öğretmenlerin ve ailelerin değer yargılarının tespit edilmesi sağlanabilir. Çünkü öğretmen sınıfında, aile ise evde öğrencinin örnek modeli durumundadır.
8. Çocuklar öğrenmeye ailede başlamaktadırlar. Bu sebeple meslekleri ne olursa olsun ailelerin de değerler eğitimi hakkında bilgi, eğitim alması yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu sayede çocukların okulda öğrendiği değerler ile ailede öğrendiği değerler arasında paralellik sağlanabilir.
9. Değerlerin öğrencilerimizde bilgi, kavrama düzeyinden ziyade içselleştirilmesi, bir yaşam felsefesi haline getirmeleri sağlanabilir.
10. Değerlerin ölçülmesine yönelik öğrencilerin seviyelerine uygun daha fazla ölçme araçları geliştirilebilir.
11. Yukarıdakilerin dışında ayrıca;

Yardımlaşma ile ilgili projeler, kampanyalar düzenlenmeli ya da düzenlenen kampanyalara katılarak insanların bu etkinlikler aracılığı ile birlik ve beraberlik duyguları içerisinde çalışmalarını sağlanarak ihtiyacı olan insanlara yardımda bulunmaları sağlanabilir.

Toplumda insanların sorunlarını çözmek, onlara yardımcı olmak için kurulmuş olan sivil toplum örgütlerinin önemi öğrencilerimize okullarda ve aileleri

tarafından evlerinde daha iyi kavratılabilir, üye olmaları için teşvik edilebilir, maddi ve manevi destekte bulunulabilir.

Basın yayın organları ile daha fazla işbirliği yapılarak öğrencilerin okulda ve ailede kazandıkları değerler ile televizyonda izledikleri programlar ve okudukları kitaplar arasında bu değerleri destekleyen ve aynı değerlerle örtüşen nitelikte olmaları sağlanabilir.

6. KAYNAKÇA

- Akar, N. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları (Denizli İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD, Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Denizli.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Ankara.
- Akbaş, O. (2006). *Yeni ilköğretim programlarının değer eğitimi boyutunun incelenmesi*. Ulusal sınıf öğretmenliği kongresi gazi üniversitesi gazi eğitim fakültesi ilköğretim bölümü sınıf öğretmenliği ana bilim dalı bildiri kitabı, 2, 14-16 . Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer eğitimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, , 17(2), 403–414.
- Aktepe, V.(2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli eğitimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Aktepe, V ve Aktepe L. (2009). *Öğrencilerde iyilik yapma bilincini yerleştirmede kullanılacak metotlar ve öneriler*. 1.Ulusal İyilik Sempozyumu. Elazığ: İl Millî Eğitim Müdürlüğü-Fırat Üniversitesi, 20-21 Haziran.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yaz(3), s.607-622.
- Altay, E. (1971). *Yeni sosyoloji*. Ankara: Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu Yayınları.
- Arge (2011). *İlköğretim okullarında öğrenci kulübü ve toplum hizmeti uygulamalarındaki sorunlar ve çözüm önerileri (Ankara ili örneği)*. Ankara: MEB araştırma raporu.

- Arslan, Z.Ş. ve Yaşar, F.T. (2007). Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1 (1), 8-11.
- Ashton, E. ve Watson, B. (1998). Values education: a fresh look at procedural neutrality. *Educational Studies*, 24, 183-193.
- Astill, B.R., Feather, N.T. ve Keeves, J.P. (2002). A multilevel analysis of the effects of parents, teachers and schools on student values. *Social Psychology Education*, 5, 345-363.
- Atabek, E. (2004). *Modern dünyada değer kayması ve gençlik*.(2.basım). İstanbul:Alkım yayınevi
- Avcı, N. (2007). Üniversite gençliğinin bireysel ve toplumsal değerlere ilgi ve bakışı: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, DEM Yayınları, s. 819-851.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. (3. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Beil, B.(2003). *İyi çocuk, zor çocuk. doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır?*. (Çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Bilgin, B. (2004). *İslam ve çocuk*.(6.baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Bolay, S.H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1 (1), 12-19.
- Bono, E.D. (2007). 6 Değer madalyası: 21.yüzyılda başarının anahtarı. Çev. Selen Y. Kölay. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Bostrom, K., L. (1999). *The value-able child, teaching values at home and school*, Addison-Wesley Educational Publishers inc.İllinois.
- Bottery, M. (1990). *The morality of school: the theory and practice of values in education*. London: Cassell Publishing.

- Buluç, B. (2008). Ortaöğretim okullarında örgütsel sağlık ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 571-602.
- Büyükdüvenci.S.(2003). *Değerin değeri üzerine. Değer ve bilgi sempozyum kitabı*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel desenler ön test-son test kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (5. Baskı). Ankara: Cantekin Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Deneyisel desenler*. (2. Baskı) .Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Canbay, A. (2007). İlköğretim okullarında sosyal etkinlikler ve müzik kulübünün önemi, *Millî Eğitim Dergisi*, 174.
- Coombs, J.R. ve Meux, M. (1971). *Teaching strategies for values analysis*. In L.E. Metcalf. (Ed.), Values Education: Rationale, Strategies and Procedures. Washinton, D.C: National Council for the Social. 29-74
- Çepni, S. (2010). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş (5. Baskı), Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(1), 311-328
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı. psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, A.(2005). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi*. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar 2.İstanbul. Morpa Kültür Yayınları.
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. Ankara: V Yayınları.
- Çüçen, A. K. (2001). *Felsefeye giriş*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Demir, K., İşcan Demirhan, C. (2007). “Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi”. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül 2007, Tokat, s.113.
- Demirel, M.(2007). *Sınıf öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin yeterlik inançları*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül 2007, Tokat, s.337.

- Deveci, H. ve Ay, T.S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 2/6, 2009.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Doğan, H. (1997).*Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji kavramlar ve sorunlar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2007). *Türk eğitim sisteminde değer sorunu. Okul ve değerler içinde* (ss.615-633).Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Doganay, A.(2006). *Değerler eğitimi. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. (Ed. C. Öztürk). Ankara: Pegem-A Yayıncılık, ss.17-52.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. Cemil Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım içinde*. (ss.255-286).Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- El Hassan, K. ve Kahil, R. (2005). The effect of “living values: an educational program” on behaviors and attitudes of elementary students in a private school in Lebanon . *Early Childhood Education Journal*. 33, 81-90.
- Erdem, A. R.(2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 55-72.
- Erkıran, H.N.(2003). *Çağdaş Aristotelesçi Düşüncede İnsanın Bir Değer Varlığı Olarak Kavranımı. Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri* (Ed. Ş. Yalçın). Ankara: Vadi Yayınları.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir*. (Çev. Nilgün Çelebi).Ankara: Anı Yayıncılık.

- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2,(20), 1-18. <http://www.keg.aku.edu.tr> . Web adresinden 19 Nisan 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa birliği sürecinde türk eğitim sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Gordon, T. (2010). *Etkili öğretmenlik eğitimi*, 3. Baskı, (S. Karakale, Çev.). İstanbul: Profil Yayıncılık, (Orijinal Basım Tarihi 2003).
- Gutok, G. L. (2006). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar (philosophical and ideological perspectives on education)*. (Çev: Nesrin Kale). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih öğretiminde işe koşulabilecek değer öğretiminin yeni yaklaşımlarının öğrencilerin "hoşgörü" değeri Anlayışının gelişine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Günay, M.(2003). *Hermeneutik felsefe açısından bilgi-değer ilişkisi. Bilgi ve Değer Sempozyumu* (Ed. S.YALÇIN). Ankara: Vadi Yayınları.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güven, S. (2010). *Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi üzerine bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Hacıkadıroğlu, V. (2002). *Bilgi ve değer, bilgi ve değer sempozyumu bildirileri*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Halıcı A. (2001), *İşletmelerde sosyal sorumluluk stratejileri: Çanakkale ilinde bir araştırma*. Yönetim ve Ekonomi, 7(1), Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Halstead, J.M., ve Taylor, M.J.(2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, Vol, 30(2), 169-202.
- Hill, B. V. (1999). Values education: the australian experience. *Prospects*, XXVIII, 173- 191.

- Hines, A. (2008). Global trends in culture, infrastructure and values. *Futurist*, 42 (5), 18-23.
- Horn, R. A. (2003). Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy. *The Clearing House*, 76 (6), 298-300.
- Hükelekli, H. ve Gündüz, G. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, DEM Yayınları, s. 371-396.
- İçli, G. (2005). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İşcan, C.D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.
- Jersiled, A. (1979). *Çocuk psikolojisi*. Çev: Gülseren Günçe, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri, Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (1999). Bilimsel araştırma yöntemi (9. Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (12. Baskı).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,
- Karasu, M., Aktepe, V. (2009). *Öğretmenlerin değerler eğitimine bakış açıları*. 8.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 21-23 Mayıs, s.397-413.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye''de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kirschenbaum, H. (1995). *Enhance values and morality*. Boston: Allyn and Bacon Company, Massachusetts.
- Kirschenbaum, H. (2000). From values clarification to character education: A Personal Journey. *Journal of Humanistic Counseling, Education andDevelopment*, v39 n1 p4-20 ERİC Document. No: EJ617563.

- Knafo, A. (2003). Authoritarians, the next generation: values and bullying among adolescent children of authoritarian fathers. *Analyses Of Social Issues And Public Policy*. 3(1) 199-204.
- Koç, K. (2007). *İlköğretim 7. sınıflarda okutulan vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öğrenciye kazandırılması amaçlanan evrensel değerlere ilişkin tutumlar üzerinde öğretim sürecinin etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Koçinalı, A. (2008). *Kocaeli ili gebze ilçesindeki endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin eğitsel kulüplere bakışı*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Kolukısa, E.A., Oruç, Ş., Akbaba, B., DüNDAR, H. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler 4 öğretmen kılavuz kitabı*, Ankara: Gizem Yayıncılık, s.273.
- Köknel, Ö. (2007). *Çatışan değerlerimiz: aileden topluma, politikadan inançlara, sevgiden aşka kadar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri . Değer problemi*. Ankara:Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Lamberta,G.C. (2004). *A values education intervention through therapeutic recreation for adolescents in a psychiatric setting*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Valden University.
- Lickona, T. (1992). *Educating for character how our schools can teach respect and resposibility*. Bantam books, New York.
- Lovat, T. (2007). *Values education: the missing link in quality teching and effective learning*, D.N. Aspin and J.D. Chapman (eds.), Values Education and Lifelong Learning, pp. 199-210.
- MEB. (2005a). *İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4.-5. sınıf öğretim programı ve klavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2005). *Millî eğitim bakanlığı ilköğretim ve orta öğretim kurumları sosyal etkinlikler yönetmeliği*,13.01.2005 tarih ve 25699 sayılı Resmi Gazete.

- MEB. (2006). *İlköğretimin amaçları, ilkeleri ve genel konuları*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html. Web adresinden 27 Nisan 2010 tarihinde edinilmiştir.
- M.E.B. (2009). *Sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. T.T.K.B. Öğretmenler Portalı. <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules/php?name> Web adresinden 20 Şubat 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Meer, F. (1999). The global crisis-a crisis of values and the domination of the weak by the strong. *Journal of Human Values*, 5,65- 74.
- Mehmetoglu, U.(2006). *Gençlik, değerler ve din. küreselleşme, ahlak ve değerler*. (Ed.Mehmetoglu&Mehmetoglu).İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Metcalf, L.E.(1971). (Ed). Values education: ratioanale, strategies and procedures. N. W. Washington, D.C.: National Council fort he Social Studies (41 st Yearbook).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet kitapları müdürlüğü.
- Milson, A.J. ve Ekşi, H. (2003). Öğretmenlerin karakter eğitiminde yetkin konusu duygusunda bir ölçme aracına doğru: karakter eğitimi yetkinlik inancı skalası (KEYİS) ve türkçe uyarlama çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 99-130.
- Naylor, D. ve Diem, R.(1987). *Elemantary and middle school social studies*. New York. Random Hause.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Önür, N. (2007) “*Modernleşme sürecinde okul, aile ve medya kavşağında toplumsal değerler*”. “ Değerler ve Eğitimi “ Uluslar arası Sempozyumu. Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri. İstanbul: DEM Yayınları; 157-176
- Özden, Y. (2005). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 217-239. Eğitimi Sempozyumu, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 21-23 Mayıs, 414-425.
- Perry, A.D. ve Wilkenfeld, B.S.(2006). *Using an agenda setting model to help students develop & exercise participatory skills and values*. *journal of political science education*, 2, 303-312.

- Prencipe, A. ve Helwig C.C. (2002). The development of reasoning about the teaching of values in school and family contexts, *Child Development*, 73, 841-856.
- Powney, J., Cullen, M. A., Schlapp, U., Glisso, P., Johnstone, M. Ve Munn, P. (2004). *Understanding values education in the primary school*. UK: University of Glasgow.
- Reboul, O. (1995). *Değerlerimiz evrensel midir?* Çev. Hüseyin İzgar, Eğitim Yönetimi, Yıl:1, Güz. 3, 365.
- Refshauge, H.A. (2004). *Values in NSW public schools*. www.schools.nsw.edu.au. Web adresinden 12 Haziran 2008 tarihinde edinilmiştir.
- Revell, L. ve Arthur, J. (2007). Character education in schools and education of teacher. *Journal of moral education*, Vol.36, Iss.1,p.79.
- Ryan, K., S Bohlin, K. E. (1999). *Building character in schools*. San Francisco: Josey-Bass Publishers.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Senemoğlu, N.(1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Spot Matbaacılık.
- Snook, I. (2007). *Values education in context*. D.N. Aspin and J.D. Chapman (eds.), Values Education and Lifelong Learning, pp. 80-92.
- Sümbüloğlu, V. ve Sümbüloğlu, K. (2000). *Sağlık bilimlerinde araştırma yöntemleri*. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Tahiroğlu, M., Karasu, M., Aktepe, V. (2008). *İlköğretim 4-5. sınıflarda, sosyal bilgiler dersinde değer analizinin ve değer açıklamanın, vatan-millet sevgisinin kazandırılmasında etkisi*. IIV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi, 2-3-4 Mayıs.
- Tetik, V. (2008). *Genel liselerde sosyal etkinliklerin uygulanmasında okul yöneticilerinin etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat: eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri*, 1, (1), 53-59.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. Health Communications Inc.

- Topdemir, H.G. (2008). *Felsefe*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türe, N. (2007). *Eğitimde ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.
- Uçar, S. (2009). *Sosyal Bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Ulusoy, K. Ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vardey, L., Costa, J.D. (2008). *Güzel yaşama sanatı / cömertlik*. (Çev. C. Mısırlıoğlu). İstanbul: Martı Yayınları.
- Whitney, I. B. (1986). *The status of values education in the middle and junior high schools of tennessee*. tennessee: The Requirements for the degree of Doctor of Education, Tennessee State University.
- Wood, R.W., Roach, L. (1999). *Administrators perception of character education*, education, Vo1:20, Issue 2, 213.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretimi) Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı. Çocuğun kişilik gelişimi eğitimi ve ruhsal sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel, F., Bozkurt, G. ve Güven, A. (2006). *Yerel yönetimlerde etik çerçevesinde sosyal sorumluluk bilinci: tokat uygulaması*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,298-309, Tokat.
- Yüksel, S. (2004). *Örtük program*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ziebertz, H.G. (2007). Çok kültürlü bir toplumda değerler eğitimi modelleri. *Bir değer olarak çoğulculuk içinde* (ss.445-466). Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

EKLER

Ek 1. Anket İzni

T.C.
GİRESUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 29409993/605.01/1625575
Konu: Araştırma İzni.

22/04/2014

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü' nün 2012/13 nolu Genelgesi.

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Bilge KIRMANOĞLU, "İlkokul Toplum Hizmeti Uygulamalarında Değerler Eğitiminin Etkisi" konulu araştırma yapmak istemektedir. Sözü edilen çalışma Giresun ili Merkez ilçe 19 Eylül ve Yeşilgiresun, Espiye ilçesi Cibril Mahallesi ve Direkbükü, Bulancak ilçesi Yalıköy, Pazarsuyu ve Barbaros İlkokullarında öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerine, Yardımlaşma Tutumu Ölçeği (2 Sayfa) ve Öğrenci Kişisel Bilgi Formu (1 Sayfa) veri toplama araçlarıyla uygulanacaktır..

Giresun Üniversitesi Rektörlüğü' nün 07.04.2014 tarih ve 55447807- 2324 sayılı yazısı ile eklerinin ilgi genelge doğrultusunda incelenmesi sonucunda, söz konusu çalışmada kullanılacak Müdürlüğümüzce mühürlenmiş veri toplama araçlarının; Giresun ili Merkez ilçe 19 Eylül ve Yeşilgiresun, Espiye ilçesi Cibril Mahallesi ve Direkbükü, Bulancak ilçesi Yalıköy, Pazarsuyu ve Barbaros İlkokullarında öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerine, 28.04.2014 - 16.05.2014 tarihleri arasında, uygulama öncesi okul yönetimi ile mutabakat sağlayarak, okul yönetiminin planlayacağı bir uygulama planı ile eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak, araştırma sonucunun basılı ve dijital ortamda Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine teslim edilmesi koşulu ile uygulanmasında herhangi bir sakıncanın olmadığı Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Kemal GÜRGENCİ
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
22/04/2014

Necati AKKURT
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza ile
Aşılıdır
22.04.2014
Kemal BAŞAK
Teknisyen

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Hüküme

t Konağı A Blok Zemin Üstü ve Kat:1 GİRESUN
Elektronik Ağ : <http://giresun.meb.gov.tr>
e-posta : arge28@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Kemal BAŞAK / Teknisyen
Strateji Geliştirme Şubesi
Tel : (454) 215 75 25 - 153 Faks : (454) 215 75 22

EK 2.**ÖĞRENCİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

1. Cinsiyetiniz:
 Erkek
 Kız
2. Kardeş sayınız:
 yok
 1
 2
 3
 diğer (lütfen sayısını belirtiniz) .....
3. Annenizin eğitim düzeyi:
 ilkokul
 ortaokul
 lise
 üniversite
 diğer (lütfen belirtiniz) .....
4. Babanızın eğitim düzeyi:
 ilkokul
 ortaokul
 lise
 üniversite
 diğer (lütfen belirtiniz) .....
5. Annenizin mesleği:
 ev hanımı
 işçi
 memur
 esnaf
 diğer (lütfen belirtiniz) .....
6. Babanızın mesleği:
 işçi
 memur
 esnaf
 diğer (lütfen belirtiniz) .....
7. Anne – babanız birlikte mi yaşıyor?
 evet   hayır
8. Ailenizin ekonomik durumu nasıl?
 kötü   orta   iyi

EK 3.**YARDIMLAŞMA TUTUM ÖLÇEĞİ**

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçek sizin düşüncelerinizi değerlendirmek için hazırlanmıştır. Bu ölçekte 27 adet cümle bulunmaktadır. Her bir cümleyi okuduktan sonra bu davranışı ne kadar gösterip göstermediğinizi (X) işareti koyarak belirtiniz.

Lütfen cümleyi okuduktan sonra aklınıza gelen ilk cevabı işaretleyiniz ve cevaplanmamış cümle bırakmayınız.

Sıra No	Yardımseverlik Değer İfadeleri	HER ZAMAN	BAZEN	HİÇBİR ZAMAN
1	Bana yapılan iyilikleri önemserim.			
2	Boş zamanlarımda başkalarına yardım etmek isterim.			
3	Bir arkadaşım kalemini unuttuğu zaman kendi kalemlerimden birini onunla paylaşabilirim.			
4	Başkalarının haklarına saygı duyarım.			
5	Eşyalarını taşıyamayan bir yaşlı teyzeye yardım etmekten zevk duyarım.			
6	İnsanlara karşı sevgi beslerim.			
7	Hayvanlara ve doğaya karşı duyarlıyım.			
8	Yardıma muhtaç insanlara acırım ve onlara yardım ederim.			
9	Okul bahçesinde bir arkadaşım düşse ona yardım ederim.			
10	Beslenmemi(yiyeceklerimi) arkadaşlarımla paylaşırım.			
11	Yanımda bir arkadaşım ağlasa onu önemser ve onunla ilgilenirim.			
12	Sokakta aç bir hayvan gördüğüm zaman ona yiyecek sağlamak benim için önemlidir.			
13	Ödevini yapamayan bir arkadaşıma yardım ettiğim zaman kendimi mutlu hissederim.			

Sıra No	Yardımsverlik Değer İfadeleri	HER ZAMAN	BAZEN	HİÇBİR ZAMAN
14	Arkadaşlarımla yardımlaşmak benim için önemlidir.			
15	Yardıma ihtiyacı olanlara yardım ederim.			
16	Çevremizdeki insanlarla yardımlaşma içinde yaşamalıyız.			
17	Yardım edeceğimiz kişiyi incitmeden ona yardım etmeliyiz.			
18	Toplumsal dayanışma için sivil toplum örgütleri çok önemlidir.			
19	Arkadaşlarımızla işbirliği içinde olmamız problemlerimizi aşmamızı kolaylaştırır.			
20	Aile, önemli bir yardımlaşma kurumudur.			
21	Ben yardımsver bir insanım.			
22	Bayramlar, düğünler ve cenazeler gibi bazı önemli günler toplum olarak dayanışma içinde olmamızı sağlar.			
23	İnsanlara faydalı olmak beni mutlu eder.			
24	İnsanlara faydalı olmak için herkesin çaba göstermesi gerekir.			
25	Benim için insanlara faydalı olmak çok para kazanmaktan daha önemlidir.			
26	Arkadaşlarıma yardımlaşma konularında iyi örnek olmaya çalışırım.			
27	Bir arkadaşım ile ilişkim bozulsa da ona yardım ederim.			

EK 4.**ÖZGEÇMİŞ**

1983 yılında Mersin'in Anamur ilçesinde doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Anamur'da tamamladı. 2001 yılında girdiği Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programından Haziran 2005'te mezun oldu. Şubat 2006'da MEB Giresun Espiye Şeydiköy Kızılot İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak işe başladı. 2012 yılı Şubat ayında Giresun Espiye Kaşdibi Y.B.O.'da müdür yardımcılığına başladı. 2013 yılı Eylül ayında Giresun Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. İlkokulu'nda müdür yardımcılığına başladı. 2014 yılı Eylül ayında Giresun Bulancak Yalıköy Ş.P.T.B.Ç. İlkokulu'nda sınıf öğretmenliğine geçiş yaptı ve halen bu kurumdaki görevine devam etmektedir.

EK 5.**EĞİTSEL ETKİNLİKLER****EĞİTSEL ETKİNLİK:1****GİRİŞ**

Açıklama: Bu etkinlik formunda sizlere ön bilgilerinizin değerlendirilmesine yönelik sorular sorulmuştur. Aşağıda boş bırakılan yerlere cevaplarınızı yazınız.

Aşağıdaki kavramlar hakkında bildiklerinizi yazınız.

Yardımlaşma:.....

Sivil toplum örgütü:.....

Kurum:.....

Grup:.....

Ailede yardımlaşma:.....

Sorumluluk:.....

- 1- Tek başına yapamayacağın bir işle karşılaştığın zaman ne yaparsın?
- 2- İnsanlar neden tek başına değil de toplum içinde yaşamayı tercih eder?
- 3- Çevremizdeki insanlarla yardımlaşma içinde yaşamak ilişkilerimizi nasıl etkiler?
- 4- Üye olduğun grup, sivil toplum örgütü ve kulüpler hangileridir?
- 5- Yardımlaşmanın toplumsal yaşamımızdaki yeri ve önemi nedir?

EĞİTSEL ETKİNLİK:2

Yardımlaşma İle İlgili Güzel Bir Hikaye (**Merhamet**)

Soğuk bir kış gecesinde eve dönerken, sarhoşa benzeyen bir adam gördüm. Bir sağa bir sola yalpalıyordu. Ve yanındaki direğe sarılmıştı.

Bir vitrine bakıyormuş gibi yaparak göz ucuyla onu seyrettim. Otuz yaşın üstünde olmalıydı. Kendisine biraz daha sokuldum. Üstü başı son derece temizdi. Yanından geçen bazı kişiler, yüksek sesle konuşarak içki içmenin kötülüğünden bahsediyor, bazıları da alay edip gülüyorlardı.

Yavaşça yanına gidip:

Aşağıdaki soruları cevapladıktan sonra hikayenin devamını okuyunuz.

1- Hikayedeki çocuk ne yapacaktır?

.....

.....

.....

2- Siz onun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

.....

.....

.....

Hikayenin devamı:

- İyi misiniz diye sordum. Bir ihtiyacınız var mı

Dudaklarından, iniltiye benzeyen tek bir kelime çıktı:

- Hastayım! .

Düşmemesi için, bir kolumu beline dolayarak taksi beklemeye koyuldum. Akşam vakitlerinde kesilen kar yağışı tekrar başlamış ve yavaş yavaş buzlanmaya başlayan yollarda, birbiriyle yarışan sokak köpeklerinin dışında bir hayat emaresi kalmamıştı.

Araba bulmaktan ümidimi kestiğim sırada, yanımda bir taksi duruverdi. Şoföre durumu anlatarak acele etmemiz gerektiğini söyledim. Hastamızı arka koltuğa yatırarak hastaneye götürdük ve verilen serum tamamlanana kadar başucunda bekledik.

Nöbetçi doktor, hastayı en azından donmaktan kurtardığımızı ifade ediyor, genç adam ise, henüz konuşamadığı için, bize bakıp gülümsemekle yetiniyordu.

Şoför de yanımdaydı... Hastamız bir süre sonra kendine geldi. Onu tekrar arabaya bindirip evine götürdük.

Hastamızın eşi, onun sık sık şeker komasına girdiğini bildiğinden müthiş bir paniğe kapılmış ve oğlunu da alarak sokağa fırlamıştı. Bizi görünce koşarak yanımıza geldiler ve büyük bir sevinç içinde kucaklaştılar.

Saatlerce süren yorgunluğumuzdan eser bile kalmamış, bize nasıl teşekkür edeceğini şaşırın o ailenin mutluluğu karşısında gözlerimiz dolmuştu.

Ellerimize sarılarak bizi uğurladıklarında, şoföre borcumu sordum.

Başını sallayarak:

-Borçlu değil, alacaklısın dostum! .. dedi. Çünkü böyle bir iyiliğe beni de ortak ettin. Ama belki de yirmi yıldır ağlamayı unutan bir adama bu güzel duyguyu hatırlattığın için, alacaklı duruma düştün.

O mert adamla kucaklaşıp ayrılırken, gecenin ayazını hissetmiyor ve evime yürüyerek dönmek istiyordum.

Kim bilir Belki de yolumun üzerinde, yardımımı bekleyen bir insan daha bulabilirdim.

Yukarıda sorulan sorulardaki tahminleriniz hikayenin devamı ile aynı mı?

1-

-
- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK: 3**YARDIMLAŞMA**

Bir kaç yıl önce, Aksu festivalinde, tümü fiziksel ve zihinsel özürlü olan dokuz yarışmacı, 100 metre koşusu için başlama çizgisinde toplandılar.

Başlama işareti verilince, hepsi birlikte başladılar, bir hamlede başlamadılar belki, ama yarışı bitirmek ve kazanmak için istekliydiler.

Yarışa baslar başlamaz içlerinden genç bir delikanlı tökezleyip yere üstü ve ağlamaya başladı.

Diğer sekiz kişi oğlanın ağlamasını duydular. Yavaşladılar ve geriye baktılar.

Açıklama: Bu etkinlik formunda sizden yardımseverliğin yaşandığı bir ortam ile yardımseverliğin yaşanmadığı bir ortamda neler olabileceğini yazmanızı ve sonuçlarını grup üyeleriyle tartışmanızı istiyorum.

Sizce bu hikaye yardımsever bir ortamda nasıl devam ederdi?

Sizce bu hikaye yardımsever olmayan bir ortamda nasıl devam ederdi?

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK: 4**Yardımlaşma ile ilgili afiş ve poster hazırlama**

Grup arkadaşlarınızla beraber öncelikle yardımlaşma ile ilgili bildiğiniz atasözlerinden birkaçını aşağıdaki boşluğa yazarak açıklayınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız. Grup üyelerinin kendi buldukları ve sınıfta arkadaşlarının da söyledikleri örnekleri göz önünde bulundurarak ve kendilerinin de düşünerek oluşturacağı ve yardımlaşmayı yaşam biçimi haline getirmelerine yardımcı olacak “ slogan bulma”, “poster hazırlama” uygulamaları yaparak yardımlaşma ile ilgili bir afiş hazırlayınız.

Atasözleri:

- 1- .....
- 2- .....
- 3- .....

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK: 5**Yardımlaşma ve Empati**

Sevim o gün beslenmesi için iki tane ekmek arası hazırlamıştı. Çantasını düzenleyen öğretmeni Sevim'in beslenmesini görünce "Kızım yoksa evde kahvaltını yapmadan mı geldin?" dedi. Sevim de "Hayır öğretmenim kahvaltımı yaptım ama Ozan'ın annesi hasta olduğu için ona beslenme hazırlayamıyormuş. Ben de Ozan aç kalmasın diye onun için de fazladan ekmek arası getirdim." dedi.

Sevim'in davranışı hakkındaki düşünceniz ve duygularınız nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sizde bu olaya benzer çevremizdeki insanlarla empati kurarak onlara nasıl yardım edebileceğimiz konusunda bir hikaye yazarak arkadaşlarınızla canlandırınız.

Yazdığınız drama da gruptaki rol arkadaşlarınızı kendiniz belirleyiniz ve dramayı ona göre yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK:6**Yardımlaşma Zamanı Olan Bayramlar**

Aşağıda verilen bayramlarda insanlar arasında ne gibi yardımlaşma örnekleri olabilir açıklayınız. Siz de kendi hayatınızdan bu bayramlarda yaşadığınız yardımlaşma ile ilgili bir örnek olayı anlatınız.

1- Kurban Bayramı:

2- Ramazan Bayramı:

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK:7**Sivil Toplum Kuruluşlarının Hayatımızdaki Önemi**

Öğrencilere sivil toplum kuruluşları ile ilgili tanıtım, varoluş amacı ve yaptıkları işlerle ilgili birkaç tane örnek CD izletilir. Gerekli açıklamalar soru-cevap yöntemiyle yapıldıktan sonra aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

1- Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal yaşamdaki önemi nedir? Açıklayınız.

2- Yardımlaşma açısından sivil toplum örgütlerinin yerine getirdiği görevler nelerdir? Tartışınız.

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK: 8

“ VEFA ” Çizgi filmi öğrenci çalışma kağıdı

1. Sizce çizgi filme neden bu ismi vermişlerdir?
2. Çizgi filmin konusu nerelerde geçmektedir?
3. Çizgi filmin konusu nedir?
4. Çizgi filmdeki en çok beğendiğiniz karakter kim? Neden?
5. Çizgi filmdeki beğenmediğiniz karakter kim? Neden?
6. Filmden yardımlaşma, empati, iyilik, sosyal sorumluluk vb. konularda ne öğrendiniz?
7. Çizgi filmde aklınıza takılan bir şey oldu mu? Açıklayınız.
8. Çizgi filmde öğrendiklerinizi resimle anlatır mısınız?

Yaren KALAFAT

EĞİTSEL ETKİNLİK:1**GİRİŞ**

Açıklama: Bu etkinlik formunda sizlere ön bilgilerinizin değerlendirilmesine yönelik sorular sorulmuştur. Aşağıda boş bırakılan yerlere cevaplarınızı yazınız.

Aşağıdaki kavramlar hakkında bildiklerinizi yazınız.

Yardımlaşma: *Birbirimize yardım etme, destekleme.*

Sivil toplum örgütü: *Hasta olanlara yardım amaçlı gruplar*

Kurum: *Hastane, belediye binası gibi yerler.*

Grup: *Bir kaç kişiden oluşan toplum.*

Ailede yardımlaşma: *Aile içinde birbirimizi desteklemek.*

Sorumluluk: *Birisine verilen iş.*

1- Tek başına yapamayacağın bir işle karşılaştığın zaman ne yaparsın?

Birisinden yardım isterim.

2- İnsanlar neden tek başına değil de toplum içinde yaşamayı tercih eder?

*Tek başına insan sevgi diye bir şey öğrenmez.
Ayrıca toplum içinde yaşamayı tercih eder.*

3- Çevremizdeki insanlarla yardımlaşma içinde yaşamak ilişkilerimizi nasıl etkiler?

İnsanlar bizi gururlandırır. Azamızı mutlu ederim.

4- Üye olduğun grup, sivil toplum örgütü ve kulüpler hangileridir?

Kütüphane Kulübü

5- Yardımlaşmanın toplumsal yaşamımızdaki yeri ve önemi nedir?

Yardımlaşmazsak kimse de bize yardım etmez.

EĞİTSEL ETKİNLİK:1

GİRİŞ

Açıklama: Bu etkinlik formunda sizlere ön bilgilerinizin değerlendirilmesine yönelik sorular sunulmuştur. Aşağıda boş bırakılan yerlere cevaplarınızı yazınız.

Aşağıdaki kavramlar hakkında bildiklerinizi yazınız.

Yardımlaşma: *Bir insanı iyilik yapma.*

Sivil toplum örgütü: *Bir amaç için kurulan örgüt.*

Kurum: *Maaşını belediyeden alan belediyeye ait olan yer.*

Grup: *Bir çok kişiden oluşan kişilerin hepsi.*

Ailede yardımlaşma: *Ailedeki kişilere yardım etmek.*

Sorumluluk: *Görev.*

1- Tek başına yapamayacağın bir işle karşılaştığın zaman ne yaparsın?

Arkadaşlarımdan ve ailemden yardım isterim.

2- İnsanlar neden tek başına değil de toplum içinde yaşamayı tercih eder?

Yardımlaşarak güçlükleri birlikte atlatmak için toplum içinde yaşarız.

3- Çevremizdeki insanlarla yardımlaşma içinde yaşamak ilişkilerimizi nasıl etkiler?

Herkes toplumda birbirine karşı hoşgörülü davranır.

4- Üye olduğun grup, sivil toplum örgütü ve kulüpler hangileridir?

*Değerler Eğitimi Kulübü
Giresun Turkuaz Yüzme Kulübü*

5- Yardımlaşmanın toplumsal yaşamımızdaki yeri ve önemi nedir?

Yardımlaşarak zorluklar çabuk atılır.

EĞİTSEL ETKİNLİK:2

Helal
AYDIN

Yardımlaşma İle İlgili Güzel Bir Hikaye (Merhamet)

Soğuk bir kış gecesinde eve dönerken, sarhoşa benzeyen bir adam gördüm. Bir sağa bir sola yalpalıyordu. Ve yanındaki direğe sarılmıştı.

Bir vitrine bakıyormuş gibi yaparak göz ucuyla onu seyrettim. Otuz yaşın üstünde olmalıydı. Kendisine biraz daha sokuldum. Üstü başı son derece temizdi. Yanından geçen bazı kişiler, yüksek sesle konuşarak içki içmenin kötülüğünden bahsediyor, bazıları da alay edip gülüyorlardı.

Yavaşça yanına gidip:

Aşağıdaki soruları cevapladıktan sonra hikayenin devamını okuyunuz.

1- Hikayedeki çocuk ne yapacaktır?

Hikayedeki çocuk adamın orada ne yaptığını nasıl olduğunu sorabilir

2- Siz onun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Bende adamın nasıl olduğunu sorarım yardım etmeye çalışırım

Hikayenin devamı:

- İyi misiniz diye sordum. Bir ihtiyacımız var mı

Dudaklarından, iniltiye benzeyen tek bir kelime çıktı:

Gibel
AYDIN

- Hastayım!

Düşmemesi için, bir kolumu beline dolayarak taksi beklemeye koyuldum. Akşam vakitlerinde kesilen kar yağışı tekrar başlamış ve yavaş yavaş buzlanmaya başlayan yollarda, birbiriyle yarışan sokak köpeklerinin dışında bir hayat emaresi kalmamıştı.

Araba bulmaktan ümidimi kestiğim sırada, yanımda bir taksi duruverdi. Şoföre durumu anlatarak acele etmemiz gerektiğini söyledim. Hastamızı arka koltuğa yatırarak hastaneye götürdük ve verilen serum tamamlanana kadar başucunda bekledik.

Nöbetçi doktor, hastayı en azından donmaktan kurtardığımızı ifade ediyor, genç adam ise, henüz konuşamadığı için, bize bakıp gülümsemekle yetiniyordu. Şoför de yanımdaydı... Hastamız bir süre sonra kendine geldi. Onu tekrar arabaya bindirip evine götürdük. Hastamızın eşi, onun sık sık şeker komasına girdiğini bildiğinden müthiş bir paniğe kapılmış ve oğlunu da alarak sokağa fırlamıştı. Bizi görünce koşarak yanımıza geldiler ve büyük bir sevinç içinde kucaklaştılar.

Saatlerce süren yorgunluğumuzdan eser bile kalmamış, bize nasıl teşekkür edeceğini şaşırın o ailenin mutluluğu karşısında gözlerimiz dolmuştu.

Ellerimize sarılarak bizi uğurladıklarında, şoföre borcumu sordum.

Başını sallayarak:

-Borçlu değil, alacaklısın dostum! .. dedi. Çünkü böyle bir iyiliğe beni de ortak ettin. Ama belki de yirmi yıldır ağlamayı unutan bir adama bu güzel duyguyu hatırlattığın için, alacaklı duruma düştün.

O mert adamla kucaklaşıp ayrılırken, gecenin ayazını hissetmiyor ve evime yürüyerek dönmek istiyordum.

Kim bilir belki de yolumun üzerinde, yardımımı bekleyen bir insan daha bulabilirdim.

Yukarıda sorulan sorulardaki tahminleriniz hikayenin devamı ile aynı mı?

1- Tahminim tuttu.....

- Bu etkinlik formu Bilge KIRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

Aykut Karan

EĞİTSEL ETKİNLİK:2

Yardımlaşma İle İlgili Güzel Bir Hikaye (Merhamet)

Soğuk bir kış gecesinde eve dönerken, sarhoşa benzeyen bir adam gördüm. Bir sağa bir sola yalpalıyordu. Ve yanındaki direğe sarılmıştı.

Bir vitrine bakıyormuş gibi yaparak göz ucuyla onu seyrettim. Otuz yaşın üstünde olmalıydı. Kendisine biraz daha sokuldum. Üstü başı son derece temizdi. Yanından geçen bazı kişiler, yüksek sesle konuşarak içki içmenin kötülüğünden bahsediyor, bazıları da alay edip gülüyorlardı.

Yavaşça yanına gidip:

Aşağıdaki soruları cevapladıktan sonra hikayenin devamını okuyunuz.

1- Hikayedeki çocuk ne yapacaktır?

Bence çocuk adamı hastaneye veya eve
götürülecek olabilir.

2- Siz onun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Ben çocuğun yerinde olsaydım adamı
hastaneye götürürdüm.

Hikayenin devamı:

- İyi misiniz diye sordum. Bir ihtiyacımız var mı

Dudaklarından, iniltiye benzeyen tek bir kelime çıktı:

Aykut Konans

- Hastayım!

Düşmemesi için, bir kolumu beline dolayarak taksi beklemeye koyuldum. Akşam vakitlerinde kesilen kar yağışı tekrar başlamış ve yavaş yavaş buzlanmaya başlayan yollarda, birbiriyle yarışan sokak köpeklerinin dışında bir hayat emaresi kalmamıştı.

Araba bulmaktan ümidimi kestiğim sırada, yanımda bir taksi duruverdi. Şoföre durumu anlatarak acele etmemiz gerektiğini söyledim. Hastamızı arka koltuğa yatırarak hastaneye götürdük ve verilen serum tamamlanana kadar başucunda bekledik.

Nöbetçi doktor, hastayı en azından donmaktan kurtardığımızı ifade ediyor, genç adam ise, henüz konuşmadığı için, bize bakıp gülümsemekle yetiniyordu. Şoför de yanımdaydı... Hastamız bir süre sonra kendine geldi. Onu tekrar arabaya bindirip evine götürdük. Hastamızın eşi, onun sık sık şeker komasına girdiğini bildiğinden müthiş bir paniğe kapılmış ve oğlunu da alarak sokağa fırlamıştı. Bizi görünce koşarak yanımıza geldiler ve büyük bir sevinç içinde kucaklaştılar.

Saatlerce süren yorgunluğumuzdan eser bile kalmamış, bize nasıl teşekkür edeceğini şaşırان o ailenin mutluluğu karşısında gözlerimiz dolmuştu.

Ellerimize sarılarak bizi uğurladıklarında, şoföre borcumu sordum.

Başını sallayarak:

-Borçlu değil, alacaklısın dostum! .. dedi. Çünkü böyle bir iyiliğe beni de ortak ettin. Ama belki de yirmi yıldır ağlamayı unutan bir adama bu güzel duyguyu hatırlattığın için, alacaklı duruma düştün.

O mert adamla kucaklaşıp ayrılırken, gecenin ayazını hissetmiyor ve evime yürüyerek dönmek istiyordum.

Kim bilir belki de yolumun üzerinde, yardımımı bekleyen bir insan daha bulabilirdim.

Yukarıda sorulan sorulardaki tahminleriniz hikayenin devamı ile aynı mı?

1- Tahminim yanlıştır. Çünkü adamı sokak sarımsı sarımsı.

- Bu etkinlik formu Bilge KIRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

Yaren KALAFAT

EĞİTSEL ETKİNLİK: 3

YARDIMLAŞMA

Bir kaç yıl önce, Aksu festivalinde, tümü fiziksel ve zihinsel özürli olan dokuz yarışmacı, 100 metre koşusu için başlama çizgisinde toplandılar.

Başlama işareti verilince, hepsi birlikte başladılar, bir hamlede başlamadılar belki, ama yarışı bitirmek ve kazanmak için istekliydiiler.

Yarışa baslar başlamaz içlerinden genç bir delikanlı tökezleyip yere üstü ve ağlamaya başladı.

Diğer sekiz kişi oğlanın ağlamasını duydular. Yavaşladılar ve geriye baktılar.

Açıklama: Bu etkinlik formunda sizden yardımseverliğin yaşandığı bir ortam ile yardımseverliğin yaşanmadığı bir ortamda neler olabileceğini yazmanızı ve sonuçlarını grup üyeleriyle tartışmanızı istiyorum.

Sizce bu hikaye yardımsever bir ortamda nasıl devam ederdi?

Egelli olan insanlar durmaya başladılar. Yere düşen arkadaşını yenden kaldırdılar. Hakem bu olayı gördü. Hepsine 1.lik madalyasını verdi. Çünkü arkadaşına yardım etmişlerdi.

Sizce bu hikaye yardımsever olmayan bir ortamda nasıl devam ederdi?

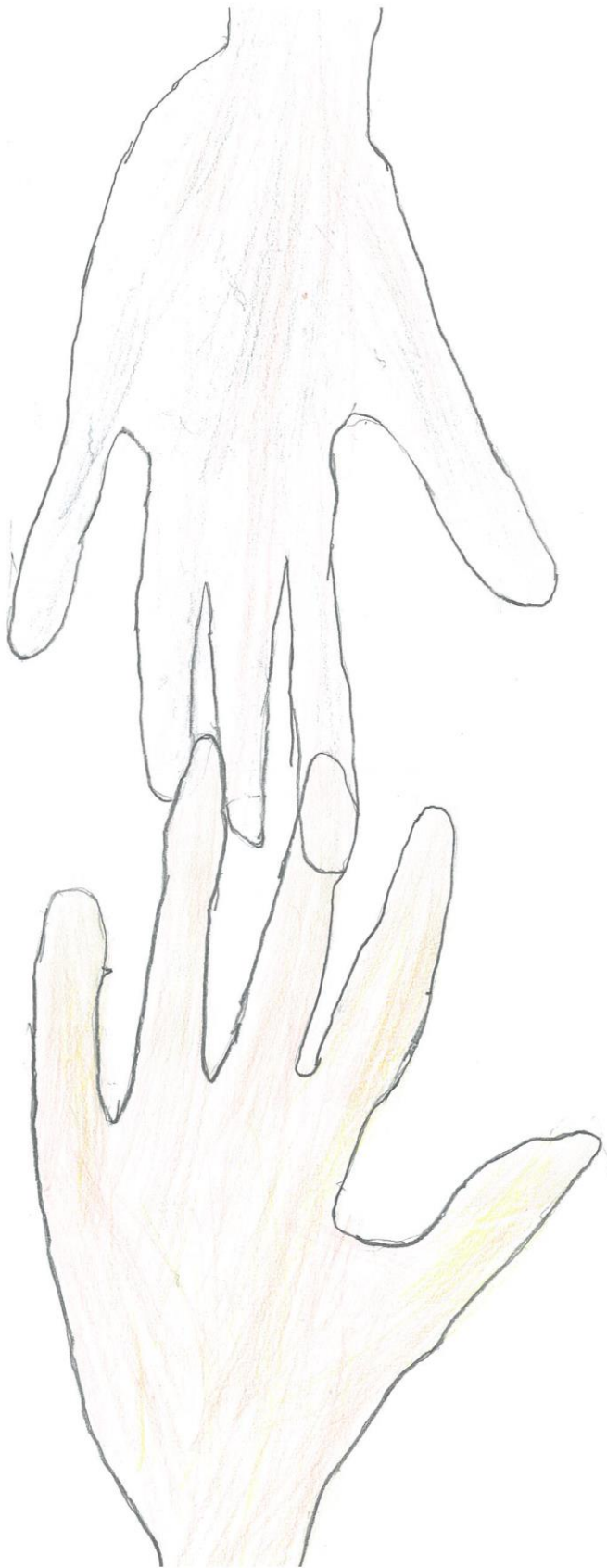
Yarışmacılar arkasını dönüp, arkadaşına lile bakmadılar. Hepsi kazanmak derdinde idi.

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

Hepimiz Birlik Olalım!!!

Yurdun etnesi bilelim...

Yardımlaşmak İçin El Ele Tutuşalım.

“Engeliler için yordum eli uzatabım...”

EĞİTSEL ETKİNLİK: 4

Yardımlaşma ile ilgili afiş ve poster hazırlama

Grup arkadaşlarınızla beraber öncelikle yardımlaşma ile ilgili bildiğiniz atasözlerinden birkaçını aşağıdaki boşluğa yazarak açıklayınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız. Grup üyelerinin kendi buldukları ve sınıfta arkadaşlarının da söyledikleri örnekleri göz önünde bulundurarak ve kendilerinin de düşünerek oluşturacağı ve yardımlaşmayı yaşam biçimi haline getirmelerine yardımcı olacak "slogan bulma", "poster hazırlama" uygulamaları yaparak yardımlaşma ile ilgili bir afiş hazırlayınız.

Atasözleri:

- 1- "Bir elin neyi var, iki elin sesi var"
Bir insan tek başına bir şey yapamaz. Ama arkadaşlarıyla el ele verirse birlikte başarabilirler.
- 2- "Birlikten kuvvet doğar"
Bir insanın yapamayacağı işi bir tanıdığından yardım isteyerek yapabilir.
- 3- "İyi dost kara günde belli olur"
Bir kişi bir şey muhtaç kalınca, o kişinin en iyi arkadaşı hemen yardımına koşar. Kara günde o kişinin arkadaşı hemen ona yardım eder.

- Bu etkinlik formu Biçe KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK: 4

Yardımlaşma ile ilgili afiş ve poster hazırlama

Grup arkadaşlarınızla beraber öncelikle yardımlaşma ile ilgili bildiğiniz atasözlerinden birkaçını aşağıdaki boşluğa yazarak açıklayınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız. Grup üyelerinin kendi buldukları ve sınıfta arkadaşlarının da söyledikleri örnekleri göz önünde bulundurarak ve kendilerinin de düşünerek oluşturacağı ve yardımlaşmayı yaşam biçimi haline getirmelerine yardımcı olacak " slogan bulma", "poster hazırlama" uygulamaları yaparak yardımlaşma ile ilgili bir afiş hazırlayınız.

Atasözleri:

1- İyi dost, kara günde belli olur. Bir arkadaşınuz zor durumda olduğunda ona yardım eder.

2- İyilik yapan iyilik bulur. Birini birine yardımladıkça başkasıda ona yardım eder.

3- Üstün ürüne baka baka kararır. Başkası iyilik yaparken o da iyilik yapmayı öğrenir.

- Bu etkinlik formu Bilge KIRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

Ece ZEREN

2. Grup

EĞİTSEL ETKİNLİK: 5

Yardımlaşma ve Empati

Sevim o gün beslenmesi için iki tane ekmek arası hazırlamıştı. Çantasını düzenleyen öğretmeni Sevim'in beslenmesini görünce "Kızım yoksa evde kahvaltım yapmadan mı geldin?" dedi. Sevim de "Hayır öğretmenim kahvaltım yaptım ama Ozan'ın annesi hasta olduğu için ona beslenme hazırlayamıyormuş. Ben de Ozan aç kalmasın diye onun için de fazladan ekmek arası getirdim." dedi.

Sevim'in davranışı hakkındaki düşünceniz ve duygularınız nedir?

Sevim'in yaptıklarını duyunca mutlu oldum. Sevim çok iyi düşünmüş. Ozan'ın durumunu anlamaya çalışmış. Empati yapmış. Sevim çok güzel bir davranışta bulunmuş. Herkes Sevim gibi davranmalı, empati kurmalıdır.

Sizde bu olaya benzer çevremizdeki insanlarla empati kurarak onlara nasıl yardım edebileceğimiz konusunda bir hikaye yazarak arkadaşlarınızla canlandırınız. Yazdığınız dramada gruptaki rol arkadaşlarınızı kendiniz belirleyiniz ve dramayı ona göre yazınız.

Yardımlaşma Çocuklar

Bir gün Ece ile Nilal yolda yürüyorlardı. Kimsesiz bir sokak köpeği ve bir kedi gördüler. Nilal "Zavallıklar ne kadar da masumlar. Kuyruklar edelim" dedi. Bunun üzerine Ece de "Doğru söylüyorsunuz. Onlara yardım etmeliyiz."

Nilal: "Eh anne onları besleyelim. Ece Laura da veterinerine götürülmeli."

Ece: "Peki. O zaman hemen evden yiyecek bir şeyler alalım. Beraberce eve gittiler. Yiyecek bir şeyler alıp geri döndüler. Kedi ve köpeğin karınlarını bir güzel doyurdular. İki veteriner-

- Bu etkinlik formu Bilge KIRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

ne götürmeye geldi. Hilal ve Ece köpeği ve kediyi alarak veterinerine götürdüler.
Hilal veterinerine: Bunları dışarda bulduk. Yardım eder misiniz?

Veteriner: Peki. Onları içeri alır.

Biraz beklendikten sonra veteriner içeriden çıkar. Ve derki "Çocuklar ikisi de sağlıklı. Ama bulamazsanız sağuktan dolayı ölebilirlerdi. Afarın size."

Ece: Teşekkür ederiz. Biz hayvanları çok severiz.

Hilal: Peki onlara ne olacak?

Veteriner: Onu yakın arkadaşım olan Asum'a vereceğim.

Bunun üzerine Hilal ve Ece iki hayvan arkadaşına "görüştünüz" diyeceği
emin yolunu tutarlar.

EĞİTSEL ETKİNLİK:6

Yardımlaşma Zamanı Olan Bayramlar

Aşağıda verilen bayramlarda insanlar arasında ne gibi yardımlaşma örnekleri olabilir açıklayınız. Siz de kendi hayatınızdan bu bayramlarda yaşadığınız yardımlaşma ile ilgili bir örnek olayı anlatınız.

1- Kurban Bayramı:

Bir hayvan kesilip etler herkese dağıtılır. Yemekler yapılır, dağıtılır. Hediyeler de verilir.
Ben bir keresinde anneme ve babama et dağıtımında yardım etmiştim.

2- Ramazan Bayramı:

Şekerler ve tatlılar dağıtılır. Fakirlere para yardımında bulunulur. Birlikte tatlılar açılır. Evler temizlenir.
Ben anneannem evi zor temizlediği için ona evi temizlemesini de yardım etmiştim.

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK:7**Sivil Toplum Kuruluşlarının Hayatımızdaki Önemi**

Öğrencilere sivil toplum kuruluşları ile ilgili tanıtım, varoluş amacı ve yaptıkları işlerle ilgili birkaç tane örnek CD izletilir. Gerekli açıklamalar soru-cevap yöntemiyle yapıldıktan sonra aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

1- Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal yaşamdaki önemi nedir? Açıklayınız.

İnsanlara ihtiyaç duydukları yerde yardım ettikleri için önemlidir. Çünkü onlara ihtiyaç duyuyoruz. Ayrıca onlar zenginler ile fakirleri bir araya getirip yardım ederler.

2- Yardımlaşma açısından sivil toplum örgütlerinin yerine getirdiği görevler nelerdir?

Tartışınız.

Sağlık, eğitim, çevreyi temiz tutma, beslenme ve barınma, giyecek verme gibi görevleri vardır. Mesela böbrek çok ciddi hastalıklara karşı sağlık açısından yardım eder.

- Bu etkinlik formu Bilge KİRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

EĞİTSEL ETKİNLİK:7

Sivil Toplum Kuruluşlarının Hayatımızdaki Önemi

Öğrencilerle sivil toplum kuruluşları ile ilgili tanıtım, varoluş amacı ve yaptıkları işlerle ilgili birkaç tane örnek CD izletilir. Gerekli açıklamalar soru-cevap yöntemiyle yapıldıktan sonra aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

1- Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal yaşamdaki önemi nedir? Açıklayınız.

Sivil toplum kuruluşları sağlık, arama kurtarma, doğaya ilgili bir amaç belirleyip insanlara yardım ederler. Sivil toplum kuruluşları gönüllü kişilerle ve durumu iyi olanlar birleşmesiyle oluşur.

2- Yardımlaşma açısından sivil toplum örgütlerinin yerine getirdiği görevler nelerdir?

Tartışınız.

Sivil toplum örgütleri sağlık, arama kurtarma, doğaya koruma, eğitim gibi alanlarda görevler yapar.

Tema = Doğaya koruma ve güzelleştirme,

Yerel = Sağlık

Kurum = Bir olaydan veya kazadan sonra yardımda bulunma

- Bu etkinlik formu Bilge KIRMANOĞLU tarafından geliştirilmiştir.

Ece ZEREN

EĞİTSEL ETKİNLİK: 8

"VEFA" Çizgi filmi öğrenci çalışma kağıdı

1. Sizce çizgi filme neden bu ismi vermişlerdir?
Yardım etmeye içerdiği için bu filme "vefa" adı verilmiş olabilir.
2. Çizgi filmin konusu nerelerde geçmektedir?
Kerme yapmak, kişilere haber vermek.
3. Çizgi filmin konusu nedir?
Yardım etmek.
4. Çizgi filmdeki en çok beğendiğiniz karakter kim? Neden?
Yusuf. Çünkü yardım etmeyi seviyor.
5. Çizgi filmdeki beğenmediğiniz karakter kim? Neden?
Tayfa ve arkadaşları. Çünkü Yusuf'u korkutmaya çalıştığı için.
6. Filmde yardımlaşma, empati, iyilik, sosyal sorumluluk vb. konularda ne öğrendiniz?
Filmde Yusuf dedesine yemek götürüyor, kerme yapıyor ve ramaz geliyor.
7. Çizgi filmde aklınıza takılan bir şey oldu mu? Açıklayınız.
Olmadı.
8. Çizgi filmde öğrendiklerinizi resimle anlatır mısınız?

Doğa İpek Güngör

EĞİTSEL ETKİNLİK: 8

"VEFA" Çizgi filmi öğrenci çalışma kağıdı

1. Sizce çizgi filme neden bu ismi vermişlerdir?

Filme önce bu ismi çocuklar vermeden gittikleri için koymuş olabilirler.

2. Çizgi filmin konusu nerelerde geçmektedir?

Çizgi filmin konusu her yerde, sokaklarda, evde ve dışarıda geçmiştir.

3. Çizgi filmin konusu nedir?

Çizgi filmin konusu Yusuf'un insanlara yardım etmesi vb. şeyler.

4. Çizgi filmdeki en çok beğendiğiniz karakter kim? Neden?

Filmde en çok beğendiğim karakter Yusuf'tur.

5. Çizgi filmdeki beğenmediğiniz karakter kim? Neden?

Çizgi filmde beğenmediğim kişi sarı şapkalı çocuk.

6. Filmde yardımlaşma, empati, iyilik, sosyal sorumluluk vb. konularda ne öğrendiniz?

Filmde herkese yardım etmeyi öğrendim.

7. Çizgi filmde aklınıza takılan bir şey oldu mu? Açıklayınız.

Olmadı...

8. Çizgi filmde öğrendiklerinizi resimle anlatır mısınız?

Yaren KALAFAT

EĞİTSEL ETKİNLİK: 8

"VEFA" Çizgi filmi öğrenci çalışma kağıdı

1. Sizce çizgi filme neden bu ismi vermişlerdir?

Çünkü vefale bir iş olduğundan bu ismi vermişlerdir.

2. Çizgi filmin konusu nerelerde geçmektedir?

Dedenin evinde ve karnes yapları yer.

3. Çizgi filmin konusu nedir?

Çizgi filmin konusu vefadır.

4. Çizgi filmdeki en çok beğendiğiniz karakter kim? Neden?

Yusuf'tur. Çünkü dedesine yemek götürüyor.

5. Çizgi filmdeki beğenmediğiniz karakter kim? Neden?

Tayfa ve arkadaş. Çünkü arkadaşını korutuyor.

6. Filmden yardımlaşma, empati, iyilik, sosyal sorumluluk vb. konularda ne öğrendiniz?

Büyüklerimize ve fakirlere yardım etmeyi öğrendim.

7. Çizgi filmde aklınıza takılan bir şey oldu mu? Açıklayınız.

Olmadı.

8. Çizgi filmde öğrendiklerinizi resimle anlatır mısınız?

